

ALMANAK

VIR DIE

Ned. Herv. Kerk

VAN

AFRIKA

1933

Hoof-Redakteur Prof. Dr. S. P. ENGELBRECHT

Uitgegeve vanwege die Algemene Vergadering
van die Nederduitsch Hervormde Kerk.

27e JAAR

Komm. van Redaksie : Prof. Dr. S. P. Engelbrecht, Hoof-Redakteur; Prof. Dr. J. H. Greyvenstein; Prof. Dr. B. Gemser; Ds. L. E. Brandt; Ds. T. F. J. Dreyer; Ds. J. G. M. Dreyer, Ds. J. J. Prinsloo (Johannesburg); Ds. J. P. van den Berg; Dr. H. P. Wolmarans.—Ds. J. v. Belkum, ere-lid.

Universiteit van die Witwatersrand.
JOHANNESBURG.

Rektor: H. R. RAIKES, A.F.C., M.A.

Registrateur:

H. W. J. VAN DER BRUGGE, M.A., LL.B., J.P.

Die Universiteit bied kursusse aan vir grade in die volgende Fakulteite:

Lettere,
Wetenskappe,
Medisyne,
Tandheelkunde.

Ingenieurswetenskap,
Handelswetenskap,
Regte.

en Diploma-kursusse in:—

Klassieke,
Afrikaans,
Frans,
Duits,
Bantoe-tale,
Wysbegeerte,
Ekonomie,

Aardrykskunde,
Musiek,
Boukunde,
Aktuariese,
Wetenskap en
Hoeveelheidsopmeting.

Ook voortsettingskursusse vir gegradueerdes in

Openbare Gesondheid,
Tropiese Geneeskunde en Gesondheidsleer,
Sielkundige Geneesheer.

Spesiale namiddag en aandklasse word gehou vir onderwysers en andere, wat 'n graad wil behaal of op andere wyse hulle kwalifikasies wil verbeter.

Losieshuise vir manlike en vir vroulike studente is beskikbaar in die pragtige en uitgestrekte gronde van Milner Park.

Studiebeurse is beskikbaar in alle fakulteite, en alle studente kan daarvoor in aanmerking kom.

Eksemplare van die kalender is sonder koste verkrygbaar by die Registrateur, Posbus 1176, Johannesburg.

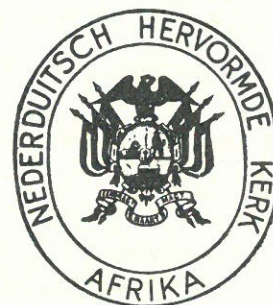
ALMANAK

VIR DIE

Nederduitsch Hervormde Kerk van
Afrika

1933

Hoof-Redakteur: Prof. Dr. S. P. ENGELBRECHT.

*Uitgegeë vanweë die Algemene Vergadering
van die Nederduitsch Hervormde Kerk.*

27e Jaar.

Komm. van Redaksie: Prof. Dr. S. P. Engelbrecht, Hoof-Redakteur; Prof. Dr. J. H. Greyvenstein; Prof. Dr. B. Gemser; Ds. L. E. Brandt; Ds. T. F. J. Dreyer; Ds. J. G. M. Dreyer, Ds. J. J. Prinsloo (Johannesburg); Ds. J. P. van den Berg; Dr. H. P. Wolmarans.—Ds. J. v. Belkum, ere-lid.

Universiteit van Pretoria

⟨Die ou T.U.K.⟩

Die Universiteit verleen grade in nege fakulteite, n.l.:—
Lettere en Wysbegeerte (insluitende Dept. van Sosiale Werk).

Wis- en Natuurkunde.

Landbou (insluitende Huishoukunde).

Regsgeleerdheid.

Godgeleerdheid.

Handel en Publieke Administrasie.

Veeartsenykunde.

Opvoedkunde.

Musiek.

Studente word ook voorberei vir die volgende Diplomas en Professionele eksamens:—

Hoër Onderwys Diploma.

Diploma in Huishoukunde.

Onderwysdiploma in Musiek.

Diplomas in Bantoeistiek. (Laer en Hoër).

Landmeting.

Staatsdiens eksamens. (Laer en Hoër).

Wetsertifikaat.

Diploma in Handel en Publieke Administrasie.

Eksamen vir Rekenmeesters.

Argitektuur en Kwantiteits-opname eksamens.

Diploma in Sosiale Werk.

Diploma in Naturelle Onderwys.

LOSIES word verskaf vir Dames en Here studente onder die direkte toesig van die outoriteite.

BEURSE EN LENINGS is beskikbaar vir verdienstelike en behoeftige studente.

Verdere informasie kan verkry word by:—

DIE REKTOR,
Universiteit van Pretoria.

L.S.

Dit is 'n voorreg wat die Hoof-Redakteur van die Almanak het om jaarliks langs hierdie weg aan al die lede van die Kerk sy wense vir 'n ryk geseënde jaar aan te bied. Mag hierdie jaar aan ons algar die vrede in die hart bring wat alle verstand te bowe gaat. Dit is moeilike tye wat ons beleef, ook die Kerk gevoel dit. God make ons egter getrou, en gee dat ons ook in hierdie dae onse pligte teenoor die Kerk nie versaak nie. Dit is 'n smeltkroes waarin ons verkeer; mag ons daaruit gelouter te voorskyn kom!

Soas ons die vorige jaar vermeld het moet ons ook nou weer sê dat ons verskillende klein portretjies ontvang het, te dof en te vaal om goeie reproduksies van te maak.

Ons druk die brochure wat wyle Ds. N. J. van Warmelo in 1881 na die dood van Ds. Dirk van der Hoff geskryf het, in sy geheel hier af, omdat dit so skaars geword het, en dit as 'n historiese stuk bewaar moet bly.

Ons wou graag 'n artikel skryf oor onse diep betreurde geliefde Ds. P. W. Ennis, maar dit was nie meer moontlik nie. Ons hoop om in Die Hervormer oor hom te skryf. Die Hervormer! Ons hoop om met Gods hulp die blad op 1 Maart weer te laat verskyn, en doen langs hierdie weg 'n dringend en nogmaals dringend beroep op die skriba's van al die Kerkrade om tog sonder versuim die adresse van al die huisgesinne in hulle Gemeentes aan die Administrateur te stuur, asook die geldelike bydrae wat ons van iedere Gemeente verwag.

Onse hartelike dank aan algar wat met die Almanak gehelp het, nie die minste onse Administrateur die heer Janson. Mag God ons algar sy ryke genade skenk!

S. P. ENGELBRECHT.

Pretoria, 16 November 1932.

Vir enigiets op gebied van

BOUMATERIAAL,

HEININGMATERIALE, GRAANSASSE, ERTAPPELSASSE,
teen die laagste pryse in Suid-Afrika,

Kry EERS kwotasies van

Hunt, Leuchars & Hepburn,
BEPERK.

H/v. Vermeulen en Queenstraat.

Posbus 635. **PRETORIA.** Foons 2701-2-3.

Telegramme: "VANGPRE."

TAKKE OOR GEHEEL SUID-AFRIKA.

Nederlandse Brand Assuransie Maatskappy „De Salamander” van Amsterdam.

Spesiale verlaagde tarief vir Kerk Eiendomme.

1/3 per £100 vir één jaar.

5/- per £100 vir vyf jaar.

Alle skade veroorsaak deur WEERLIG, gedek, ook
al is daar nie brand nie.

TAYLOR & GEERLING,

Hoofagente.

Pretoria, P.K. Bus 738,
29 Kerkplein.

INHOUD.

	Bls.
Feesdae en Seisoene	7
Historiese Kalender	9
Die Ned. Herv. Kerk v. Afrika, Kommissies	21
do. do. vroeëre predikante	23
do. do. diensdoende predikante	25
do. do. professore	26
do. do. studente	27
do. do. Ring en Gemeentes	28
Psalm 15, Ds. D. F. Erasmus	65
Die Weg, Totius	71
Ds. C. W. du Toit, Ds. L. E. Brandt	72
Die eerste drie Artikels van onse Kerkwet, Prof. Dr. S. P. Engelbrecht	77
Aan de Hervormde Kerk, Ter Haar	87
Vier Ou Portrette, Prof. Dr. S. P. Engelbrecht	89
Die Wet Gods en die Evangelie, Ds. Joh. Dreyer	90
Die Toring van Babel, Prof. Dr. B. Gemser	97
Elsie Joh. Engelbrecht-Goosen, Prof. Dr. S. P. Engelbrecht	112
Uit die Ou Dae, J. de V. Roos	115
Avontgelet, Jacobus Revijs	117
Offisiere tydens die oorlog teen M'Pefu, Prof. Dr. S. P. Engelbrecht	118
F. P. J. van Nikkelen Kuyper, Prof. Dr. S. P. Engelbrecht	120
Die Regspleging in Israel, Ds. Jac. P. v. d. Berg	122
Willem van Manen, Ds. Joh. Dreyer	127
Afskeid, Ds. W. P. J. Poën	128
Kerke van Eldoret en Chrissiesmeer	129
President Kruger op die Gelderland, Prof. Dr. S. P. Engelbrecht	130
In Memoriam, Ds. N. J. van Warmelo	131
Des Meesters Hand, Ds. W. P. J. Poën	142

'n Gerieflike
Tuisplek
vir ons
bevolking
is die

RESIDENCY HOTEL (EIENDOMS) BEPERK.

185, Schoemanetraat,
Bus 548. PRETORIA Foon X0103.
Spesiale Eetmele; Privaat Kamers vir Byeenkomste.
Bus ontmoet alle treine,

Aan Boere wat beter Vrugtebome wil hê!

Vir die afgelope 40 jaar het ons ons deel bygedra
om die Suid-Afrikaanse Vrugtebedryf op 'n ge-
sonde voet te plaas, en gedurende hierdie jare het
elke woord van advies in Afrikaans verskyn.
Waarlik 'n rekord om trots op te wees.

Skryf om geïllustreerde pryslys aan:

H. E. V. PICKSTONE
en BROER, Bpk.

P.K. SIMONDIUM, K.P.

FEES- EN VAKANSIEDAE.

Nuwejaarsdag		Sondag, 1 Januarie.
Publieke Vakansiedag		2 Januarie.
Goeie Vrydag		14 April.
Paasmaandag		17 April.
Ryksdag		24 Mei.
Hemelveartsdag		25 Mei.
Uniedag		31 Mei.
Boomplantdag		7 Augustus.
Algemene Vakansiedag,		Maandag, 2 Oktober.
Presidentsdag		10 Oktober.
Dingaansdag		16 Desember.
Kersdag		25 Desember.
2de Kersdag		26 Desember.

JAARGETYE, 1933.

- 21 Maart (Dag- en nag-ewening), Herfs begin.
- 21 Junie (kortste dag), Winter begin.
- 23 September (Dag- en nag-ewening), Lente begin.
- 22 Desember (langste dag), Somer begin.

N.B.—Die tye hierbo aangegee is Standaard Tyd vir
Suid-Afrika, soos aangegee deur Poskantoor- en Spoor-
stasieklokke. Hierdie tyd is twee uur later dan Greenwich-
tyd; as dit dus 3 n.m. te Greenwich is, is dit 5 uur n.m.
in die Unie van Suid-Afrika.

SONS- EN MAANSVERDUISTERINGE IN 1933.

1. 'n Verduistering van die son op 24 Februarie, sig-
baar as 'n gedeeltelike verduistering oor die Unie van
Suid Afrika en Rhodesië.

Verduistering begin:	Kaapstad	Pretoria.
	1.46 n.m.	2.21 n.m.
Middepunt	2.53 n.m.	3.22 n.m.
Verduistering eindig	3.57 n.m.	4.19 n.m.

2. 'n Verduistering van die son op 21 Augustus, nie
sigbaar oor die Unie van Suid Afrika en Rhodesië nie.

3. Geen Maanverduistering vind gedurende 1933 plaas
nie.

ONS SEUNS

ONS GELD

ELKE jaar is daar honderde Afrikaner seuns wat ons skole en universiteite verlaat en nie 'n betrekking kan kry nie.

ELKE JAAR kollekteer Assuransie-maatskappye

£1,460,000
aan premies vir Brand en Motor-assuransie alleen, en

£4,960,000

aan premies vir Lewensassuransie. Hiervan gaan ruim £3,120,000 na buitelandse Maatskappye. En dan staan ons verbaas oor die feit dat ons seuns werkloos is!

Suid-Afrikaanse industrie en Suid-Afrikaanse inrigtings sal al die surplus werkkrag opneem — maar dan moet hulle die nodige ondersteuning ontvang.

U geld toevertrou aan 'n Suid-Afrikaanse inrigting bevorder die ontwikkeling van u land en verskaf 'n lewensbestaan aan u kind.

SANTAM EN SANLAM is suiwer en e g t e Suid-Afrikaanse inrigtings. Hul leuse is:

“Uit die volk gebore om die volk te dien.”

S. A. N. L. A. M.

is 'n groot ko-operatiewe lewensversekeringsvereniging wat al sy winste aan sy lede in die vorm van jaarlikse saamgestelde bonusse terugkeer. 'n SANLAM polishouer verkry dekking teen dood en ongeskiktheid. Polishouers vir £1,000 en meer verkry rentevrye lenings vir hospitaal-onkoste.

S. A. N. T. A. M.

onderneem
BRAND-
MOTOR-
WERKGEWERS-
WAARBORG-
ONGEVALLE -EN SIEKTE-

ASSURANSIE.

Onthou net wanneer u premie volgende keer betaalbaar val om u polis 'n SANTAM-polis te maak.

Hoofkantore:

hoek Wale & Brugstraat, KAAPSTAD.

Agente deur die hele Unie.

JANUARIE, 31 DAE.

Week.	Maand.	Dag van die	MAANSVERANDERING.	Sons	
				opg.	ond.
			3, Eerste Kwartier, 6.14 n.m. 11, Volle Maan, 10.36 n.m. 19, Laaste Kwartier, 8.15 v.m. 26, Nuwe Maan, 1.20 v.m.	Spoorweg-tyd.	
				v m.	n.m.
S	1		Verskyning van die Almanak, 1907.	5 20	7 2
M	2			5 20	7 2
D	3			5 21	7 2
W	4			5 21	7 2
D	5			5 22	7 2
V	6		Insvering van Pres. M. W. Pretorius, 1857. Die Vierkleur te Potchefstroom gehys, 1857.	5 23	7 3
S	7		Ds. L. E. Brandt te Niezyl georden, 1901.	5 24	7 3
S	8			5 25	7 3
M	9		Ds. D. P. Ackerman te Wakkerstroom bevestig, 1875. Ds. P. v. Drimmelen te Pietersburg bevestig, 1915. Ds. S. Vermooten te Pretoria bevestig, 1926.	5 26	7 3
D	10		Ds. A. J. Barger te Bovensmilde georden, 1914.	5 26	7 3
W	11		Stigting van die Gereformeerde Kerk, 1859.	5 27	7 3
D	12		Ds. J. J. Kuhn te Zwartuggens bevestig, 1916.	5 27	7 3
V	13			5 28	7 3
S	14		Die Kerk van Wolmaransstad ingewy, 1911.	5 29	7 3
S	15			5 30	7 3
M	16			5 31	7 3
D	17		Ds. P. J. J. Venter te Klerksdorp bevestig, 1930.	5 32	7 3
W	18		Eerste Gekomb. Kerkverg. aan die Kaap gehou, 1746	5 33	7 3
D	19			5 34	7 3
V	20			5 35	7 3
S	21		Die Gemeente Rustenburg gestig, 1850. Dr. H. C. M. Fourie te Erasmus georden, 1911.	5 35	7 3
S	22		Ds. C. H. Rautenbach te Erasmus georden, 1927.	5 36	7 2
M	23			5 37	7 2
D	24		Ds. J. J. Prinsloo te Krugersdorp bevestig, 1920.	5 38	7 2
W	25			5 38	7 1
D	26			5 39	7 1
V	27		Ds. A. J. Begemann te Pretoria bevestig, 1861.	5 40	7 1
S	28			5 41	7 0
S	29			5 41	7 0
M	30			5 42	7 0
D	31			5 43	6 59

FEBRUARIE, 28 DAE.

Dag van die		MAANSVERANDERINGS. 2, Eerste Kwartier, 3.16 n.m. 10, Volle Maan, 3.00 n.m. 17, Laaste Kwartier, 4.08 n.m. 24, Nuwe Maan, 2.44 n.m.	Sons	
Week.	Maand		opg. ond.	
			Spoorweg- tyd.	
W	1	Die Kerk van Eendracht ingewy, 1919.	v m. 5 44	n.m. 6 59
D	2		5 44	6 58
V	3		5 45	6 57
S	4		5 45	6 57
S	5	Ds. H. P. Wolmarans te Pietersburg bevestig, 1927. Die Kerk van Heilbron ingewy, 1916.	5 46	6 56
M	6		5 47	6 56
D	7		5 48	6 55
W	8		5 49	6 55
D	9		5 50	6 54
V	10		5 50	6 53
S	11	Ds. M. J. Goddefroy te Lage-Zwaluwe georden, 1877.	5 51	6 52
S	12		5 52	6 51
M	13		5 52	6 51
D	14		5 53	6 50
W	15		5 53	6 49
D	16	Ds. L. E. Brandt te Johannesburg bevestig, 1908.	5 54	6 49
V	17		5 54	6 48
S	18	Martin Luther oorlede, 1546.	5 55	6 47
S	19		5 56	6 47
M	20	Die Gemeente Ventersdorp gestig, 1892.	5 57	6 46
D	21		5 58	6 45
W	22	Die eerste Kerk van Pretoria ingewy, 1857. Ds. P. Smit te Losberg georden, 1930.	5 58	6 44
D	23	Die Vierkleur te Pretoria gehys, 1857.	5 59	6 43
V	24	Die Kerk van Potchefstroom ingewy, 1866.	5 59	6 43
S	25	Ds. Jac. v. Belkum te Varik georden, 1877. Die Kerk van Pretoria ingewy, 1905.	6 0	6 42
S	26		6 0	6 41
M	27	Amajuba 1881. Die Gemeente Johannesburg gestig, 1895.	6 1	6 40
D	28	Ds. P. W. v. Drimmelen in Humpata oorlede, 1919.	6 2	6 39

MAART, 31 DAE.

Dag van die		MAANSVERANDERING.	Sons	
Week.	Maand.		opg. ond.	
			Spoorweg-tyd.	
		4, Eerste Kwartier, 12.23 n.m. 12, Volle Maan, 4.46 v.m. 18, Laaste Kwartier, 11.5 n.m. 26, Nuwe Maan, 5.20 v.m.		
W	1	Ds. J. J. Prinsloo, Gz., te Johannesburg georden, '30.	v.m. 6 2	n.m. 6 38
D	2		6 3	6 37
V	3		6 3	6 36
S	4		6 4	6 35
S	5	Hoeksteen van die Kerk van Ermelo gelê, 1910.	6 4	6 34
M	6		6 5	6 33
D	7	Ds. P. W. van Drimmelen te Zeerust georden, 1907. Ds. A. R. Smit te Pietermaritzburg bevestig, 1925.	6 5	6 32
W	8		6 6	6 31
D	9		6 7	6 30
V	10		6 7	6 29
S	11		6 8	6 28
S	12		6 8	6 27
M	13		6 8	6 26
D	14		6 9	6 25
W	15		6 9	6 24
D	16		6 10	6 23
V	17		6 10	6 22
S	18		6 11	6 21
S	19		6 11	6 20
M	20	Ouderl. A. Rocher van Ventersdorp oorlede, 1912.	6 12	6 19
D	21	Ds. A. J. G. Oosthuizen te Germiston georden, 1924.	6 12	6 18
W	22		6 13	6 17
D	23		6 13	6 16
V	24		6 14	6 15
S	25	Die Kerk te Potgietersrust ingewy, 1924.	6 14	6 13
S	26	Ds. M. J. Goddefroy te Middelburg bevestig, 1905.	6 15	6 12
M	27		6 15	6 11
D	28	Die Kerk van Ventersdorp ingewy, 1913.	6 16	6 10
W	29	Ds. Jac. P. van den Berg te Nylstroom bevestig, 1930.	6 16	6 9
D	30		6 17	6 8
V	31		6 17	6 7

APRIL, 30 DAE.

Dag van die		MAANSVERANDERING.	Sons	
Week.	Maand.		opg. ond.	
			Spoorweg-tyd.	
		3, Eerste Kwartier, 7.56 v.m. 10, Volle Maan, 3.38 n.m. 17, Laaste Kwartier, 6.17 v.m. 24, Nuwe Maan, 8.38 n.m.		
S	1	Dr. J. H. Greyvenstein Hoogleraar te Pretoria, 1917 Dr. S. P. Engelbrecht Hoogleraar te Pretoria, 1921.	v. 6 17	n.m. 6 6
S	2	Ds. W. P. J. Poën te Potchefstroom bevestig, 1926	6 18	6 5
M	3		6 18	6 4
D	4		6 19	6 3
W	5		6 19	6 2
D	6	Aank. v. Riebeeck in Tabelbaai 1652; Gemeente Chrissiesmeer gest. 1892.	6 20	6 1
V	7		6 20	6 00
S	8	Die Kerk van Nylstroom ingewy, 1922.	6 21	5 59
S	9	Ds. L. E. Brandt te Pietersburg bevestig, 1904.	6 21	5 58
M	10		6 22	5 57
D	11	Ds. J. J. Prinsloo te Standerton bevestig, 1919.	6 22	5 56
W	12	Die Kerk van Bronkhorstspuit ingewy, 1913.	6 23	5 55
D	13	Oud. M. J. Prinsloo van Witfontein oorlede, 1892. Ds. P. W. Venter te Volksrust georden, 1929.	6 23	5 54
V	14		6 24	5 53
S	15	Hoeksteen van die ou Kerk van Ventersdorp gelê, 1893.	6 24	5 52
S	16		6 24	5 51
M	17	Ds. M. J. Goddefroy emeritus, 1917.	6 25	5 50
D	18		6 25	5 49
W	19	Die eerste Kerk van Potchefstroom ingewy, 1851. Ds. T. F. J. Dreyer te Standerton georden, 1924.	6 25	5 48
D	20	Hoeksteen van die Kerk op Chrissiesmeer gelê, 1892.	6 26	5 47
V	21	Ds. G. W. Smits te Rustenburg bevestig, 1861. Ds. N. J. v. Warmelo oorlede, 1892.	6 26	5 46
S	22	Eerste Kerk van Middelburg ingewy, 1876. Ds. S. J. Strydom te Makwassie bevestig, 1919. Ds. J. J. Prinsloo te Rustenburg bevestig, 1922.	6 26	5 45
S	23	Die Kerkraad op Witfontein wil nie verenig nie, 1886.	6 27	5 44
M	24	Oud. F. G. Wolmarans van Potchefstroom oorlede, 1872.	6 27	5 44
D	25	Protes van die Hervormers te Spiers, 1529—vandaar Protestante.	6 28	5 43
W	26	Eerste Kerk van Rustenburg ingewy, 1851.	6 28	5 42
D	27		6 29	5 41
V	28		6 29	5 40
S	29		6 30	5 39
S	30		6 30	5 39

MEI, 31 DAE.

Dag van die		MAANSVERANDERING.	Sons	
Week.	Maand		opg. ond.	
			Spoorweg-tyd.	
		3, Eerste Kwartier, 12.39 v.m. 10, Volle Maan, 12.04 v.m. 16, Laaste Kwartier, 2.50 n.m. 24, Nuwe Maan, 12.07 n.m.		
M	1		v.m. 6 31	n.m' 5 38
D	2		6 31	5 37
W	3	Dr. J. H. Greyvenstein te Pretoria bevestig, 1914. Ds. J. G. M. Dreyer te Dullstroom bevestig, 1924.	6 32	5 36
D	4	Ds. A. R. Smit Hulpprediker te Pretoria, 1929.	6 32	5 35
V	5	Ds. A. J. Barger te Johannesburg bevestig, 1918.	6 33	5 35
S	6		6 34	5 34
S	7	Ds. G. W. Smits in Den Haag georden, 1860. Ds. J. J. Kuhn te Krugersdorp bevestig, 1909.	6 34	5 33
M	8	Prof. Dr. P. J. Muller te Pretoria bevestig, 1904. Die Gemeente Memel gestig, 1915.	6 35	5 33
D	9		6 35	5 32
W	10		6 36	5 32
D	11	Die Kerk van Witbank ingewy, 1929.	6 36	5 31
V	12	Eerste Avondmaalsviering aan die Kaap, 1652.	6 37	5 30
S	13		6 37	5 29
S	14		6 38	5 29
M	15	Die Hervormer uitgekom, 1909. Die Gem. Schweizer Reneke gestig, 1925.	6 38	5 28
D	16		6 39	5 28
W	17		6 39	5 27
D	18		6 40	5 27
V	19		6 40	5 26
S	20		6 41	5 26
S	21	Ds. G. E. Alers te Germiston bevestig, 1921.	6 41	5 25
.				
M	22		6 42	5 25
D	23		6 42	5 25
W	24		6 43	5 25
D	25	Ds. C. H. Rautenbach te Pretoria bevestig, 1930.	6 43	5 24
V	26		6 44	5 24
S	27	Aankoms van Ds. v. d. Hoff te Potchefstroom, 1853 Ds. M. M. Grobler te Brakpan bevestig, 1928.	6 44	5 23
S	28	Ds. P. S. Grobler te Krugersdorp georden, 1922.	6 45	5 23
M	29	Ds. G. W. Smits oorlede, 1894. Ds. S. P. Engelbrecht georden, 1921.	6 45	5 23
D	30		6 46	5 23
W	31	Ds. E. S. Mulder te Zwarttruggens georden, 1930.	6 46	5 23

JUNIE, 30 DAE.

Dag van die		MAANSVERANDERING. 1, Eerste Kwartier, 1.53 n.m. 8, Volle Maan, 7.05 v.m. 15, Laaste Kwartier, 1.26 v.m. 23, Nuwe Maan, 3.22 v.m. 30, Eerste Kwartier, 11.40 n.m.	Sons	
Week.	Maand		opg. ond.	
			Spoorweg-tyd.	
D	1	Dr. B. Gemser Hoogleraar te Pretoria, 1926.	v.m. 6 47	n.m. 5 22
V	2	Die Gemeente Gwelo gestig, 1923.	6 47	5 22
S	3	Oud. G. J. Engelbrecht van Standerton oorlede, 1901.	6 48	5 22
S	4		6 48	5 22
M	5	Ds. Jac. v. Belkum te Rustenburg bevestig, 1891. Uitspraak Hoog Ger. Hof in sake Trichardtsfontein, 1893.	6 49	5 22
D	6	Gemeente Humpata gestig, 1910. Dr. H. C. M. Fourie te Johannesburg bevestig, 1924.	6 49	5 22
W	7		6 50	5 22
D	8		6 50	5 22
V	9		6 51	5 22
S	10	Ds. J. Beyer te Standerton bevestig, 1899.	6 51	5 22
S	11		6 51	5 22
M	12		6 51	5 22
D	13	Die Kerk van Ermelo ingewy, 1910.	6 52	5 22
W	14		6 52	5 22
D	15	Ds. N. J. v. Warmelo te Potchefstroom georden, 1864.	6 52	5 22
V	16		6 53	5 23
S	17		6 53	5 23
S	18	Ds. F. S. du Toit van Ventersdorp oorlede, 1914. Ds. P. J. J. Venter te Lichtenburg georden, 1921.	6 53	5 23
M	19		6 54	5 23
D	20	Kcmt. Salomon Prinsloo oorlede, 1918.	6 54	5 23
W	21		6 54	5 23
D	22	Ds. D. F. Erasmus te Pietermaritzburg bevestig, 1918.	6 54	5 23
V	23		6 54	5 23
S	24		6 54	5 23
S	25		6 54	5 23
M	26		6 54	5 24
D	27		6 55	5 24
W	28	Ds. A. J. Begemann emeritus, 1872.	6 55	5 24
D	29		6 55	5 25
V	30		6 55	5 25

JULIE, 31 DAE.

Dag van die		MAANSVERANDERINGS. 7, Volle Maan, 1.151 n.m. 14, Laaste Kwartier, 2.25 n.m. 22, Nuwe Maan, 6.03 n.m. 30, Eerste Kwartier, 6.44 v.m.	Sons	
Week.	Maand.		opg. ond.	
			Spoorweg-tyd.	
S	1		v.m.	n.m.
S	2		6 55	5 25
M	3		6 55	5 26
D	4	Oud-Ouderl. H. C. J. v. Rensburg, Zoutpansberg, oorl. 1909.	6 55	5 27
W	5		6 55	5 27
D	6		6 55	5 28
V	7	Die Kerk van De la Rey ingewy, 1928.	6 55	5 28
S	8	Die Gemeente Bloemhof gestig, 1916. Ds. H. P. Wolmarans te Zeerust georden, 1922.	6 55	5 28
S	9	Oud. S. E. Grobler van Zoutpansberg oorlede, 1903.	6 55	5 29
M	10	Kalvyn gebore, 1509.	6 55	5 29
D	11		6 55	5 29
W	12		6 55	5 30
D	13		6 55	5 30
V	14		6 54	5 31
S	15	Verlating van Schoemansdal, 1867.	6 54	5 31
S	16		6 53	5 32
M	17	Oud. J. v. Graan van Ventersdorp oorlede, 1917.	6 53	5 33
D	18	Ds. N. J. v. Warmelo te Heidelberg bevestig, 1868.	6 53	5 34
W	19	Ds. L. G. F. Biccard oorlede, 1900.	6 52	5 35
D	20	Ds. L. E. Brandt te Turffontein bevestig, 1930.	6 52	5 25
V	21		6 52	5 35
S	22		6 51	5 36
S	23		6 51	5 36
M	24	Ds. L. G. F. Biccard te Zoutpansberg bevestig, 1875	6 51	5 37
D	25	Afskeid van Prof. Dr. P. J. Muller van Pretoria, 1909.	6 50	5 37
W	26	Kerkorde van de Mist ingevoer, 1804.	6 50	5 37
D	27	Die Prokurasie Kommissie gestig, 1890.	6 49	5 38
V	28		6 49	5 38
S	29		6 49	5 39
S	30	Ds. N. J. v. Warmelo te Schoemansdal bevestig, 1864	6 48	5 39
M	31		6 47	5 39

AUGUSTUS, 31 DAE.

Dag van die		MAANSVERANDERING.	Sons.	
Week.	Maand		opg. ond.	
Week.	Maand		Spoorweg-tyd.	
		5, Volle Maan, 9.32 n.m. 13, Laaste Kwartier, 5.49 v.m. 21, Nuwe Maan, 7.48 v.m. 28, Eerste Kwartier, 12.13 n.m.	v.m.	n.m.
D	1		6 47	5 40
W	2		6 46	5 41
D	3	Ds. Jac. v. Belkum te Heidelberg bevestig, 1903.	6 45	5 41
V	4	Oud. A. Alberts van Humpata oorlede, 1928. Ds. J. G. M. Dreyer te Ermelo bevestig, 1928.	6 44	5 42
S	5		6 44	5 42
S	6		6 43	5 43
M	7		6 42	5 43
D	8	Die eerste Alg. Kerkverg. van die Ned. Herv. Kerk te Rustenburg geopen, 1853.	6 41	5 43
W	9	Ds. M. J. Goddefroy oorlede, 1920.	6 41	5 44
D	10		6 40	5 45
V	11		6 40	5 45
S	12		6 39	5 46
S	13		6 38	5 46
M	14	Oud. F. P. H. Alberts van Humpata oorlede, 1930.	6 38	5 46
D	15	Vertrek van Ds. N. J. v. Warmelo uit Holland naar Suid-Afrika, 1862.	6 37	5 47
W	16	Die Gemeente van Vereeniging gestig, 1913.	6 37	5 47
D	17	Die Kerk van Venterskroon ingewy 1889. Ds. A. Lagerwy oorlede, 1898.	6 36	5 48
V	18	Ds. D. v. d. Hoff in Den Haag georden, 1852.	6 35	5 48
S	19		6 34	5 49
S	20	Eerste Doopbediening aan die Kaap, 1653.	6 33	5 49
M	21		6 32	5 50
D	22		6 31	5 50
W	23	Ds. J. v. Arckel eerste predikant aan die Kaap, 1665	6 30	5 50
D	24	Bloedbad van St. Bartholomeus, 1572. Samekoms van die vergadering onder leiding van Pres. Kruger om kerkkwessie te bespreek, 1891.	6 29	5 51
V	25		6 28	5 51
S	26		6 27	5 51
S	27		6 26	5 52
M	28	Slag van Boomplaas, 1848.	6 25	5 52
D	29		6 24	5 52
W	30		6 23	5 53
D	31	Die Lydenburgse Gemeente skei sig van die Herv. Kerk af 1854.	6 22	5 53

SEPTEMBER, 30 DAE.

Dag van die		MAANSVERANDERING.	Sons	
Week.	Maand.		opg. ond.	
Week.	Maand.		Spoorweg-tyd.	
		4, Volle Maan, 7.04 v.m. 11, Laaste Kwartier, 11.30 n.m. 19, Nuwe Maan, 8.21 n.m. 26, Eerste Kwartier, 5.36 n.m.	v.m.	n.m.
V	1		6 21	5 54
S	2	Ds. D. v. d. Hoff gebore, 1814.	6 20	5 55
S	3		6 19	5 55
M	4		6 18	5 56
D	5		6 17	5 56
W	6		6 16	5 56
D	7		6 15	5 57
V	8	Ds. N. J. v. Warmelo gebore, 1835.	6 14	5 57
S	9		6 13	5 58
S	10		6 12	5 58
M	11		6 11	5 58
D	12	Die Kerk van Vrededorp ingewy, 1908.	6 10	5 59
W	13		6 9	5 59
D	14		6 8	6 0
V	15		6 7	6 0
S	16		6 6	6 0
S	17		6 5	6 1
M	18		6 4	6 1
D	19		6 3	6 1
W	20	Die Huweliks Ordonnansie van de Mist ingevoer, 1804	6 2	6 2
D	21		6 1	6 2
V	22		6 0	6 2
S	23	Ds. P. W. Ennis te Klerksdorp levestig, 1905.	5 58	6 3
S	24	Ds. P. J. J. Venter te Zeerust bevestig, 1927.	5 57	6 3
M	25		5 56	6 4
D	26		5 54	6 4
W	27		5 53	6 4
D	28	Die Kerk op Witpoort ingewy, 1912.	5 52	6 5
V	29		5 51	6 6
S	30	Ds. M. J. Goddefroy te Witfontein bevestig, 1887.	5 50	6 6

OKTOBER, 31 DAE.

Dag van die		MAANSVERANDERING. 3, Volle Maan, 7.08 n.m. 11, Laaste Kwartier, 6.46 n.m. 19, Nuwe Maan, 7.45 v.m. 26, Eerste Kwartier, 12.21 v.m.	Sons	
Week.	Maand.		opg — ond.	
			Spoorweg-tyd.	
S	1		v.m.	n.m.
M	2		5 49	6 7
D	3		5 48	6 7
W	4	Ds. A. J. Barger te Middelburg bevestig, 1919.	5 43	6 7
D	5		5 45	6 8
V	6		5 44	6 8
S	7	Oud. D. P. J. v. Schalkwyk van Trichardts oorl. 1911.	5 43	6 9
S	8		5 42	6 9
M	9	Ds. D. v. d. Hoff oorlede, 1881.	5 41	6 10
D	10	Ds. S. J. Strydom te Krugersdorp bevestig, 1914.	5 40	6 10
W	11	Die Hervormer Ulrich Zwingli gesneuwel, 1531.	5 39	6 11
D	12		5 38	6 11
V	13		5 37	6 12
S	14		5 36	6 12
S	15	Hoeksteenlegging van die Kerk van Pietersburg, 1892.	5 35	6 13
M	16	Afskeidspreek van Ds. Jac. van Belkum met sy eme-ritaas, 1927.	5 34	6 13
D	17	Ds. S. Vermooten te Zeerust georden, 1915.	5 33	6 14
W	18		5 32	6 14
D	19		5 31	6 15
V	20	Die Kerk van Louis Trichardt ingewy, 1906.	5 30	6 15
S	21	Oud. F. Boshoff van Waterberg oorlede, 1918.	5 29	6 15
S	22	Die Edikt van Nantes herroep, 1685.	5 29	6 16
M	23	Ds. D. F. Erasmus te Ventersdorp bevestig, 1920.	5 28	6 16
D	24		5 27	6 17
W	25		5 26	6 17
D	26		5 25	6 18
V	27	Ds. L. E. Brandt te Vereeniging bevestig, 1923. Ds. P. J. J. Venter te De la Rey bevestig, 1923.	5 24	6 19
S	28		5 23	6 19
S	29		5 22	6 20
M	30	Ds. J. J. Prinsloo te Trichardts bevestig, 1909.	5 21	6 21
D	31	Hervormingsdag. Samekoms Komm. N. Herv. en N. Geref. om oor kerkvereniging te handel, 1882.	5 21	6 21
			5 20	6 22

NOVEMBER, 30 DAE.

Dag van di		MAANSVERANDERING.	Sons	
Week.	Maand		opg. ond	
			Spoorweg-tyd.	
		2. Volle Maan, 9.59 v.m. 10. Laaste Kwartier, 2.16 n.m. 17. Nuwe Maan, 6.24 n.m. 24. Eerste Kwartier, 9.38 v.m.		
W	1		v.m. 5 19	n.m. 6 23
D	2	Eerste Alg. Kerkverg. Ned. Herv. Kerk te Kaapstad, 1824.	5 19	6 23
V	3	Hoeksteenlegging eerste Herv. Kerk op Christiana, 1876.	5 18	6 24
S	4		5 17	6 25
S	5	Naam Hervormd in die Kaap verander in Gereformeed, 1842. Aankoms van Ds. D. v. d. Hoff in Suid-Afrika, 1852	5 17	6 25
M	6		5 16	6 26
D	7		5 16	6 27
W	8		5 15	6 28
D	9		5 15	6 29
V	10	Martin Luther gebore, 1483.	5 14	6 29
S	11		5 13	6 30
S	12		5 13	6 30
M	13		5 12	6 31
D	14		5 12	6 32
W	15	Ds. A. J. Begemann oorlede, 1925.	5 12	6 33
D	16		5 11	6 33
V	17		5 11	6 34
S	18		5 10	6 34
S	19	Hoeksteenlegging van die Kerk te Potgietersrust, 1921.	5 10	6 35
M	20	Die Kerk op Eldoret ingewy, 1921.	5 10	6 36
D	21	Ds. H. D. v. Broekhuizen Predikant van die Hervormde Kerk, 1917.	5 10	6 37
W	22	Die Gemeente Trichardts gestig, 1879.	5 10	6 37
D	23		5 9	6 37
V	24	Hoeksteenlegging van die Kerk van Laeveld, 1924.	5 9	6 38
S	25	Ds. W. P. J. Poën te Pietersburg bevestig, 1922.	5 9	6 39
S	26	Die Kerk van Memel ingewy, 1915.	5 8	6 40
M	27	Die Kerk van Bethal ingewy, 1926.	5 8	6 41
D	28		5 8	6 41
W	29		5 8	6 42
D	30		5 8	6 43

Dag van die		MAANSVERANDERING.	Sons	
Week.	Maand		opg. ond.	
		2, Volle Maan, 3.31 v.m. 10, Laaste Kwartier, 8.24 v.m. 17, Nuwe Maan, 4.53 v.m. 23, Eerste Kwartier, 10.09 n.m. 31, Volle Maan, 10.54 n.m.	Spoorweg-tyd.	
			v.m.	u.m.
V	1		5 8	6 44
S	2		5 8	6 45
S	3		5 8	6 46
M	4	Die Ned. Geref. Kerk in die S.A.R. gestig, 1866.	5 8	6 46
D	5		5 9	6 47
W	6	Voortrekkersgelofte, 1838.	5 9	6 47
D	7	Die Ned. Herv. of Geref. Kerk gestig, 1885.	5 9	6 48
V	8		5 10	6 49
S	9	Pres. T. F. Burgers oorlede, 1881.	5 10	6 50
S	10		5 10	6 51
M	11		5 10	6 51
D	12	Ds. C. W. du Toit emeritus, 1918.	5 10	6 51
W	13		5 11	6 52
D	14		5 11	6 52
V	15		5 11	6 53
S	16	Dingaansdag, 1838. Hoeksteenlegging van die Kerk van Middelburg, 1896.	5 12	6 53
S	17		5 12	6 54
M	18	Die Kerk van Vereeniging ingewy, 1915.	5 12	6 55
D	19		5 13	6 56
W	20		5 13	6 57
D	21	Oud-oud. G. J. Z. Helberg van Zoutpansberg oorlede, 1926.	5 13	6 58
V	22		5 14	6 58
S	23		5 14	6 58
S	24		5 14	6 59
M	25		5 15	7 59
D	26	Hoeksteenlegging van die Kerk van Potchefstroom, 1859.	5 15	7 0
W	27		5 16	7 0
D	28	Prof. D. Postma oorlede, 1890.	5 17	7 1
V	29	Die Kerk van Germiston ingewy, 1917.	5 18	7 1
S	30		5 19	7 2
S	31	Die Gemeente Heidelberg gestig, 1865.	5 19	7 2

Die Nederduits Hervormde Kerk van Afrika.

Die Algemene Kerkvergadering van die Nederduits Hervormde Kerk van Afrika kom gewoonlik alle drie jaar bymekaar (Art. 12 van die Kerkwet), en bestaan uit al die diensdoende predikante, en hoogstens twee ouderlinge en een diaken uit elke Gemeente, asook die Professore in die Teologie vanweë die Ned. Hervormde kerk, en die emeriti predikante, beide met adviserende stem (Art. 9). Die laaste Algemene Kerkvergadering is in Mei 1931 gehou.

Die Algemene Kerkvergadering het die volgende benoemings gedaan :

Die Kommissie van die Alg. Kerkvergadering :

Voorsitter : Ds. L. E. Brandt; Sek., Ds. J. J. Prinsloo.
Visevoorsitter : Ds. S. Vermooten; Sekundus : Ds. A. J. G. Oosthuizen.

Skriba : Ds. A. J. Barger; Sekundus : Ds. T. F. J. Dreyer.
Viseskriba : Ds. D. F. Erasmus; Sekundus : Ds. C. H. Rautenbach.

Ouderlinge : N. J. Campher; Sek. : T. F. Dreyer, Jnr.
F. W. C. Buitendag; Sekundus : M. S. Grobler.

F. J. Grobler; Sek. : A. W. J. v. Rensburg.
J. P. Prinsloo; Sekundus : B. D. Bierman.
G. J. Engelbrecht; Sekundus : P. A. Ras.
J. H. Vorster; Sekundus : T. C. J. Erasmus.

Die adres van die Skriba is : Ds. A. J. Barger, Langstraat, Middelburg, Tvl. Tel. 159.

Die Finansiële Kommissie.

Ds. L. E. Brandt, Ds. A. J. G. Oosthuizen, Ds. T. F. J. Dreyer, J. J. Prinsloo (Erasmus), Dr. B. de Loor.

Die Kuratorium.

Ds. L. E. Brandt, Ds. J. J. Prinsloo (Rustenburg),
Ds. A. J. G. Oosthuizen, Ds. J. G. M. Dreyer, Ds. T. F.
J. Dreyer, Ds. C. H. Rautenbach, Ds. S. Vermooten,
Ouderling J. J. Prinsloo (Erasmus), Diaken Dr. B. de Loor.

Kommissie van Redaksie van Die Hervormer en die Almanak.

Prof. Dr. S. P. Engelbrecht, Hoofredakteur; Prof.
Dr. J. H. Greyvenstein; Prof. Dr. B. Gemser; Ds. L. E.
Brandt; Ds. T. F. J. Dreyer; Ds. J. G. M. Dreyer; Ds.
J. J. Prinsloo (Johannesburg); Ds. J. P. van den Berg; Dr.
H. P. Wolmarans.

Eksaminatore vir die Proponentseksame.

Ds. J. J. Prinsloo; sek., Ds. T. F. J. Dreyer.
Ds. C. H. Rautenbach; sek., Ds. J. P. v. Berg.

Kommissie vir die Bybelvertaling.

Ds. J. J. Kuhn, Ds. J. G. M. Dreyer en Ds. P. W.
Venter.

Lid van die Vertalingskommissie.

Dr. H. C. M. Fourie.

Kommissie vir die Jeug.

Ds. W. P. J. Poen, Prof. Dr. B. Gemser, Ds. P. J. J.
Venter, Ds. M. M. Grobler, Ds. J. J. Prinsloo (Johannes-
burg), Ds. P. Smit.

Weeshuiskommissie.

Ds. Jac. van Belkum, Ds. L. E. Brandt, Ds. P. S.
Grobler, Mevr. B. J. Ockeloen, F. W. C. Buitendag, J. F.
Bolton, J. B. Marnewick.

Regskommissie.

Prof. Dr. J. H. Greyvenstein, Ds. J. J. Prinsloo (Rus-
tenburg), Prof. Dr. D. Pont.

*Kommissie vir vertaling van die Formuliere en Litur-
giese Geskrifte:*

Prof. Dr. J. H. Greyvenstein, Prof. Dr. S. P. Engel-
brecht, Prof. Dr. B. Gemser, Ds. S. Vermooten, Ds. E. S.
Mulder.

*Verteenwoordigers op die Algemene Dingaansfees-
kommissie.*

Ds. L. E. Brandt, Ds. D. F. Erasmus.

*Verteenwoordigers op die Interne Christelike Polisie
Vereniging.*

Ds. S. Vermooten, Ds. D. F. Erasmus.
Argivaris.

Prof. Dr. S. P. Engelbrecht.

*Kommissie vir saamwerking met die Regering in sake
Arme Blankes.*

Ds. L. E. Brandt, Ds. S. Vermooten.

*Verteenwoordiger op die Kommissie vir 'n Gedenk-
teken by Bloedrivier.*

Ds. L. E. Brandt.

Administrateur.

Mnr. J. H. Janson, Posbus 19, Dullstroom. Kantoor :
Oranje Nassaustraat, Dullstroom.

Kerklike Publikasies—

Die Almanak, verskyn jaarliks. Prys 1/-.

Die Hervormer.

VROEËRE PREDIKANTE SEDERT 1853.

(Die eerste predikante onder die Voortrekkers was die
Sendelinge Erasmus Smit en Daniel Lindley).

1853 D. van der Hoff, Potchefstroom 1853, oorlede 1881.

1861 A. J. Begemann, Pretoria 1861, emeritus 1872, oor-
lede 1925.

1861 G. W. Smits, Rustenburg 1861, emeritus 1886, oor-
lede 1894.

1864 N. J. van Warmelo, Zoutpansberg 1864, Heidelberg
1868 (verenig 1885, oorlede 1892).

- 1864 P. A. C. van Heyningen (Lydenburg 1859), onder die Kerkverband van die Ned. Herv. Kerk 1864 (Kroonstad 1866, emeritus 1894, oorlede 1907).
- 1875 D. P. Ackerman, Wakkerstroom 1875 (verenig 1885, oorlede 1916).
- 1875 L. G. F. Biccard (Greytown 1861), Zoutpansberg 1875 (verenig 1885, oorlede 1900).
- 1876 J. C. de Vries (Hulpprediker Sutherland 1870, Du Toitspan 1873), Zeerust 1876 (Laingsburg 1884, emeritus 1894, oorlede 1906).
- 1876 H. S. Bosman, Pretoria 1876 (verenig 1885, emeritus 1926).
- 1883 C. W. du Toit (Hanover 1869, Pearston 1875, Kruisvallei 1876), Potchefstroom 1883, emeritus 1918, oorlede 1932.
- 1887 M. J. Goddefroy (Lagezwaluwe 1877, IJselmonde 1880, Achlum 1882), Pretoria c.a. 1887, Middelburg 1905, emeritus 1917, oorlede 1920.
- 1891 Jac. van Belkum (Varik 1877, Steenwijk 1882, Zierikzee 1889), Rustenburg 1891, Heidelberg 1903, emeritus 1927.
- 1895 A. Lagerwey (Ankeveen 1881, Helenaveen 1884, Hoogeloon 1886, Maassluis 1889), Heidelberg c.a. 1895, oorlede 1898.
- 1896 C. Spoelstra (Zouterwoude 1894), Pretoria c.a. 1896 (Ned. Herv. verlaat 1897, Heinoo 1899, eervol ontslaan 1904, oorlede 1918).
- 1898 J. Beyer (Lemele 1881, IJsselmuide 1883, Hierden 1886, Harderwijk 1888, Eemnes Binnen 1890), Zeerust 1898, Standerton 1899 (naar Holland terug 1900, Neunen 1905, emeritus 1907, oorlede 1929.)
- 1899 A. Murray (Standerton 1876, Jacobsdal O.V.S. 1880), Ventersdorp 1899, Rustenburg 1904, emeritus 1921, oorlede 1930.
- 1904 Prof. Dr. P. J. Muller (Steenwijkerwold 1879, Wolsum 1882, Nijmegen 1884, Rotterdam 1888, Hoogleraar te Amsterdam 1890, Haarlem 1896), Pretoria 1904, emeritus 1909, oorlede 1922.

- 1905 F. S. du Toit, (Nu-Bethesda 1886, Hugenate-Gedenkskool 1889), Ventersdorp c.a. 1905, oorlede 1914.
- 1905 P. W. Ennis (Ermelo 1886), Klerksdorp 1905, emeritus 1929, oorlede 1932.
- 1907 P. W. van Drimmelen, Zeerust 1907, Pietersburg 1915, oorlede 1919.
- 1908 K. T. van den Heever (Christiana 1899), Makwassie 1908, Ventersdorp (N.H. of G.K. 1915).
- 1914 S. J. Strydom, Krugersdorp 1914, Makwassie 1919, eervol ontslaan 1928, Krugersdorp-Weeshuis 1928.
- 1917 H. D. van Broekhuizen, Teol. Dr. (Pretoria 1898, Kuilsrivier 1902, Pretoria 1906), Pretoria 1917, eervol ontslaan 1925.
- 1918 P. J. Ebersohn (Wolmaransstad 1916), Lichtenburg 1918, Germiston 1920 (Roodepoort by N.H. of G.K. 1920).
- 1921 G. E. Alers (Haulerwijk 1914, Monnikendam 1917), Germiston 1921, Lichtenburg 1923, Gwelo 1930, terug na Holland 1932.
- 1925 A. R. Smit, Pietermaritzburg 1925, eervol ontslaan 1928. Ned. Herv. Kerk verlaat 1932.

DIENSDOENDE PREDIKANTE OP 15 OKTOBER 1931.

- 1904 L. E. Brandt (Niezijl 1901), Pietersburg 1904, Johannesburg 1908, Vereeniging c.a. 1923, Kensington Turffontein, 1930.
- 1909 J. J. Kuhn, Krugersdorp 1909, Lichtenburg 1913, Zwartuggens 1916, Germiston 1929.
- 1909 J. J. Prinsloo, Trichards 1909, Bethal 1915, Standerton 1919, Krugersdorp 1920, Rustenburg 1922.
- 1911 H. C. M. Fourie, Teol. Doct., Erasmus 1911, Johannesburg 1924, Groot Marico 1930.
- 1915 S. Vermooten, Zeerust 1915, Potchefstroom 1919, Pretoria 1926.
- 1918 A. J. Barger (Bovensmilde 1914), Johannesburg 1918, Middelburg 1919.

- 1920 D. F. Erasmus (Pietermaritzburg 1918), Ventersdorp 1920.
- 1921 P. J. J. Venter, Lichtenburg 1921, Delarey 1923, Zeerust 1928, Johannesburg 1929, Klerksdorp 1930.
- 1922 P. S. Grobler, B.A., B.D., Krugersdorp 1922.
- 1922 H. P. Wolmarans, M.A., Teol. Doct., Zeerust 1922, Pietersburg 1927.
- 1922 W. P. J. Poen (Hulpprediker Durban 1920), Pietersburg 1922, Potchefstroom 1926.
- 1924 A. J. G. Oosthuizen, B.A., B.D., Germiston 1924, Heidelberg 1926.
- 1924 T. F. J. Dreyer, B.A., B.D., Standerton 1924.
- 1924 J. G. M. Dreyer, B.A., B.D., Lydenburg 1924, Ermelo c.a. 1928.
- 1927 C. H. Rautenbach, M.A., B.D., Erasmus 1927, Pretoria 1930.
- 1928 M. M. Grobler, B.A., B.D., Brakpan 1928.
- 1929 P. W. Venter, B.A., B.D., Volksrust 1929.
- 1930 J. P. van den Berg, B.A., B.D., Waterberg 1930.
- 1930 P. Smit, B.A., B.D., Fochville 1930.
- 1930 J. J. Prinsloo, B.A., B.D., Johannesburg 1930.
- 1930 E. S. Mulder, B.A., B.D., Zwartuggens 1930, Erasmus 1931.
- 1931 W. F. H. Huyzers, B.A., B.D., Vereeniging 1931.
- 1932 W. J. Kemp, B.A., B.D., Louis Trichardt 1932.
- 1932 J. Strydom, B.A., Teol. Doct., Zwartuggens 1932.
- 1932 F. J. Z. Booysen, B.A., B.D., Trichardts 1932.
- 1932 A. Ras, B.A., B.D., Dullstroom c.a. 1932.

TEOLOGIESE PROFESSORE AAN DIE UNIV., PRET.

- Dr. J. H. Greyvenstein, B.A. (Sutherland 1911), Pretoria 1914, Hoogleraar 1917.
- Dr. S. P. Engelbrecht, Hoogleraar 1921.
- Dr. B. Gemser (Lutjegast 1917), Hoogleraar 1926.

TEOLOGIESE STUDENTE AAN DIE UNIV. V. PRET.

Scsde Jaar :

- J. D. Storm, B.A., Potgietersrust.
S. P. J. J. van Rensburg, B.A., Makwassie.

Vyfde Jaar :

- C. S. van H. Steenekamp, B.A. Rustenburg.
J. J. Engelbrecht, B.A., Zeerust.
D. J. van Staden, B.A., Groot Marico.
G. C. Coetzee, B.A., Groot Marico.

Vierde Jaar :

- A. Brandt, Turffontein.
L. M. le Roux, B.A., Wolmaransstad.

Derde Jaar :

- G. P. S. Grobler, Zeerust.
W. S. Breedts, Parys.
S. P. Viljoen, Potchefstroom.
P. J. L. Bierman, Middelburg.

Twede Jaar :

- J. H. N. Visagie, Standerton.
W. M. Wolmarans.
J. C. du Plessis, Strydpan.
P. W. A. Bierman, Middelburg.

Eerste Jaar :

- P. J. Booysen, Trichardts.
C. H. Muller, Behtal.
A. J. Nolte, Rustenburg.
C. J. Pelser, Brakpan.

RING VAN POTCHEFSTROOM.

*Rings-Kommissie :**Voorsitter :* Ds. P. S. Grobler;*Vice-Voorsitter :* Ds. W. P. J. Poën;*Skriba :* Ds. P. J. Smit;*Vice-Skriba :* Ds. W. F. H. Huyzers;*Ouderlinge :* Nico Campher; J. A. du Toit; T. F. J. Dreyer.

POTCHEFSTROOM.

Gestig 1842.

Sieleetal: 2400. Ledetal: 1220. Aangeneem: 96.
Gedoopt: 122. Oorgekom met Attestasies: 29. Vertrek met attestasies: 82. Getroude: 23 pare.*Predikant :* W. L. P. J. Poën.*Konsulent :* P. J. Smit.*Skriba :* A. R. Fleischack, Bus 64, Potchefstroom.*Kassier :* Ph. Malherbe, 351 Krugerstraat.*Superintendent van Sondagskole :* Ds. W. P. J. Poën, Bus 252, Potchefstroom.*Orrelis :* Mej. S. Kriegler.*Koster :* —*Voorleser :* —*Ouderlinge :* P. P. v. d. Berg, H. J. v. Heerden, T. F. J. Dreyer, E. A. J. Grimbeek, J. H. Pienaar, P. M. Wilmans, P. L. Botha, H. T. Pienaar, P. Bouwer, B. Naude, M. Wolmarans, J. N. T. Faurie, P. H. Ferreira, H. le Roux, A. R. Fleischack, J. H. Visser, J. J. P. Viljoen.*Diakene :* J. L. P. Botha, C. v. d. Merwe, G. Dreyer, J. Looch, G. F. v. Zyl, W. Hall, J. Briederhann, E. v. Rooyen, J. D. Smit, J. P. D. Huyzers, P. Groenewald, H. Viljoen, H. P. Geldenhuys, J. H. le Roux, J. L. Pretorius, R. v. Rooyen, S. Koster.*Ring van Potchefstroom.*

KLERKSDORP.

Gestig 1866.

Sieleetal: 1568. Ledetal: 800. Aangeneem: 55. Gedoopt 78. Oorgekom met Attestasies: 19. Vertrek met Attestasies: 18. Getroude: 21 pare.

Predikant : P. J. J. Venter.*Konsulent :* 1ste W. P. J. Poën, 2de P. J. Smit.*Skriba-Kassier :* Nico. J. Campher, Nooitgedacht, P.K. Rykaartspoor, oor Klerksdorp.*Superintendent van Sondagskole :* G. J. Pieterse, Klerksdorp.*Orrelis :* Mevr. M. Blom..*Koster :* J. G. Fourie, Oudorp, Klerksdorp.*Voorleser :* Ouderling Nico. J. Campher.*Ouderling :* P. F. Visser, P. J. Pienaar, A. J. v. Zyl, R. M. Esterhuizen, J. P. Jooste, S. I. v. Vuren, J. J. L. Terblanche, D. v. d. Westhuizen, J. J. v. Rensburg, L. P. J. Koekemoer, M. P. A. Coetzee, J. P. v. d. Merwe, C. F. Otte, F. G. J. Freislich, G. J. B. Coetzer, H. S. Freislich, D. J. A. Barnard, Nico. J. Campher.*Diakene :* K. N. de Kock, M.Sn., M. Wissing, P. J. Jonker, J. J. de Lange, H. J. Venter, D. G. Jacobs, J. A. Swanepoel, H. Harmzen, P.Sn., W. J. J. v. Tonder, C. Delport, J. Z. Swanepoel, G. P. Swanepoel, G. W. v. Eeden, A. Myburgh.

VENTERSKROON.

Gestig 1888.

Sieleetal: 500. Ledetal: 200. Aangeneem: 11. Gedoopt: 17. Oorgekom met Attestasies: 9.

Predikant : P. J. J. Venter.*Konsulent :* W. P. J. Poën.*Skriba :* H. M. J. van Vuuren (J.P.Sn.), Vyfhoek, P.K. Vyfhoek, oor Potchefstroom.*Kassier :* G. C. J. v. Vuuren, Buffelshoek, P.K. Koedoesfontein, via Parys.*Superintendent van Sondagskole :* W. H. Barnard, Eigenaarsfontein, P.K. Losberg.

*Ring van Potchefstroom.**Orrelis*: —*Koster*: P. A. Hattingh.*Voorleser*: P. L. J. v. Vuuren.*Ouderlinge*: H. M. J. v. Vuuren, P. L. J. van Vuuren, G. C. J. van Vuuren, G. H. Grobler, P. A. Lourens, D. H. van Biljon, G. Erasmus.*Diakene*: P. A. Hattingh, L. M. Pretorius, W. H. Barnard, W. S. Coetzer, H. J. Hendriks, S. G. Schoeman, H. M. J. van Vuuren (J.P.Sn.)

MAKWASSIE.

Gestig 1888.

Sieletal: 1358. Ledetal: 601. Aangeneem: 43. Gedoop: 46. Oorgekom met Attestasies: 9. Vertrek met Attestasies: 3. Getroud 7 pare.

Predikant: Vakant.*Konsulent*: P. J. J. Venter.*Skriba-Kassier*: O. A. L. Meyer, Witpoort, P.K. Bosmansrust.*Superintendent van Sondagskole*: Ouderling J. A. du Toit, Leeuwkop, P.K. Klipspruit.*Orrelis*: —*Koster*: J. J. Swanepoel.*Voorleser*: Ouderling D. J. Fouché.*Ouderlinge*: J. A. du Toit, W. J. van Rensburg, D. J. Fouché, J. C. Rossouw, P. A. Fouché, D. J. Smith, J. A. Jonker, P. J. van Vuuren, G. Labuschagne.*Diakene*: F. G. Fritz, F. L. Pieterse, J. F. van Rensburg, J. J. Kruger, C. M. Britz, C. A. Gagliano, P. J. Viljoen, C. J. Oldewagen, J. J. Rossouw, E. G. de Beer, H. J. Fouché.

WOLMARANSSTAD.

Gestig 1891.

Sieletal: 494. Ledetal: 301. Aangeneem: 34. Gedoop: 48. Oorgekom met Attestasies: 4. Vertrek met Attestasies: 19. Getroud: 8 pare.

*Ring van Potchefstroom.**Predikant*: Vakant.*Konsulent*: P. S. Grobler.*Skriba*: J. H. Steyn, Cyferfontein, P.K. Wolmaransstad.*Kassier*: J. P. Koekemoer, Kameelboom, P.K. Wolmaransstad.*Superintendent van Sondagskole*: G. S. Rossouw, Rooibult, P.K. Wolmaransstad.*Orrelis*: Mej. Nita Roos.*Koster*: B. C. Lottering.*Voorleser*: J. H. Steyn.*Ouderlinge*: G. S. Rossouw, G. P. Jansen van Vuuren, L. J. Bothma, D. D. van der Westhuizen, L. J. Fouché, J. H. Steyn, B. J. Badenhorst, A. J. ter Blanche, H. J. le Roux, G. J. Stoltz.*Diakene*: J. C. Coetzee, E. C. Bothma, J. P. Koekemoer, C. M. van der Heever, A. B. van Aarde, C. H. Barnard, B. J. Botha, F. G. Basson, H. J. Kriel, G. van Rensburg.

KRUGERSDORP.

Gestig 1891.

Sieletal: 2500. Ledetal: 1150. Aangeneem: 88. Gedoop: 176. Oorgekom met Attestasies: 25. Vertrek met Attestasies: 8. Getroud: 28 pare.

Predikant: P. S. Grobler.*Konsulent*: P. J. Smit.*Skriba*: M. J. Redelinghuys, P.K. Sterkfontein.*Kassier*: J. P. Grobler, 85 Goldstraat, Wes-Krugersdorp.*Superintendent van Sondagskole*: A. L. Steffens, Lagoistraat, Krugersdorp.*Orrelis*: Mev. M. Grobler.*Koster*: J. C. Marnewick.*Voorleser*: H. C. v. d. Merwe.

Ring van Potchefstroom.

Ouderlinge: S. J. Botha, A. W. Nortje, J. C. v. d. Merwe, J. J. P. Grobler, A. v. d. Berg, N. J. Basson, M. J. Fourie, J. Barnard, H. G. Stopforth, H. J. van Staden, J. Viljoen, J. van Deventer, D. H. Moller, N. Vermaak, W. Brits, J. Ayres, M. Alers.

Diakene: J. P. Nortje, J. S. Roos, J. Kok, F. J. Labuschagne, J. H. Smidt, W. A. Ras, P. Botha, M. J. Redelinghuys, J. Pretorius, T. H. Duvenage, G. P. Dreyer, J. G. Welgens, H. Zentgraf, J. F. Bolton, J. Oosthuizen, C. Olivier, W. M. v. d. Berg, J. Z. Strydom, D. J. Fourie, D. Brits, M. P. H. Coetzee, J. G. W. Benadie.

HEILBRON.

Gestig 1911.

Sieletal: 222. Ledetal: 134. Aangeneem: 9. Gedoop: 15. Oorgekom met Attestasies: 9. Vertrek met Attestasies: 10.

Konsulent: P. S. Grobler.

Skriba: J. H. Habig, Vredelust, P.K. Heilbron.

Kassier: D. Willemse, Heilbron.

Superintendent van Sondagskole: D. Willemse, Heilbron.

Orrelis: Mevr. Maria Smit.

Koster: P. Smit.

Voorleser: M. C. Strydom.

Ouderlinge: Josua v. d. Merwe, J. H. Campher, J. H. Habig, F. J. Labuschagne, D. Willemse.

Diakene: J. I. Broodryk, J. H. Roets, M. C. Els, M. J. Herbst.

VEREENIGING.

Gestig 1913.

Sieletal: 1767. Ledetal: 822. Aangeneem: 24. Gedoop: 82. Oorgekom met Attestasies: 36. Vertrek met Attestasies: 16. Getroud: 8 pare.

Predikant: W. F. H. Huyzers.

Konsulent: P. S. Grobler.

Ring van Potchefstroom.

Skriba-Kassier: G. van Waart, Bus 155, Vereeniging.

Superintendent van Sondagskole: Ds. W. Huyzers.

Orrelis: Mevr. Ds. Huyzers.

Koster: A. W. Marx.

Ouderlinge: P. D. Jacobs, L. R. S. Marx, J. P. Cronje, F.sn., S. I. W. Marx, J. P. Badenhorst, M. M. Basson, W. Lindeque, S. J. Blignaut, J. C. P. N. Visser, A. W. Marx, J. P. Cronje, T.sn., H. P. Willemse, W. L. Pretorius, C. J. C. Blignaut, M. P. C. Lindeque.

Diakene: J. P. D. v. Schalkwyk, P. Lindeque, A. J. de Bruin, W. Pretorius, T. F. Cronje Tsn., P. D. Pretorius, J. J. van Zyl, J. C. Muller, P. J. Diedrichsen, C. Burger, J. Zeelie, Ben van Niekerk, Frans Visser, H. C. v. d. Merwe, G. Greyling.

BLOEMHOF.

Gestig 1916.

Sieletal: 280. Ledetal: 170. Aangeneem: 7. Gedoop: 10.

Predikant: Vakant.

Konsulent: P. J. J. Venter.

Skriba-Kassier: F. J. Smith, Bloemhof.

Superintendent van Sondagskole: F. J. Smith, Bloemhof.

Orrelis:

Koster: N. J. Coetzee, Bloemhof.

Voorleser: G. van der Merwe.

Ouderlinge: C. J. Bezuidenhout, F. J. Smith, D. Blom, G. P. v. d. Merwe, J. J. Jacobs.

Diakene: J. Botes, N. Combrink, W. Opperman, H. Holthuizen, H. Matthews, M. Wiese, K. Laberschagne.

LOSBERG.

Gestig 1925.

Sieletal: 1047. Ledetal: 522. Aangeneem: 20. Gedoop: 30. Oorgekom met Attestasies: 19. Vertrek met Attestasies: 7. Getroud: 9 pare.

*Ring van Potchefstroom.**Predikant* : P. J. Smit.*Konsulent* : W. F. H. Huyzers.*Skriba* : Tom F. Dreyer, Leeupoort, P.K. Leeudrif.
oor Bank.*Kassier* : A. L. Oosthuizen, P.K. Hermina.*Superintendent van Sondagskole* : Ds. P. J. Smit,
Fochville.*Orrelis* : Mevr. E. Steyn.*Koster* : W. C. Greef.*Voorleser* : T. P. Pretorius.*Ouderlinge* : A. J. G. Oosthuizen, T. P. Pretorius, F.
R. P. Schutte, J. J. F. Martins, H. J. Dreyer, W. L. Pre-
torius, J. D. Pienaar, T. F. J. Dreyer, J. F. v. d. Merwe,
H. J. Mienie, T. F. J. Steyn.*Diakene* : D. J. Bloem, L. C. Klopper, J. P. Prinsloo,
G. F. Prinsloo, J. C. Oosthuizen, A. J. C. Swamers, P. C.
Pretorius, J. H. Waller, I. W. Ferreira, J. G. v. d. Merwe,
J. P. Mienie.

PARYS.

Gestig 1925.

Sieletal : 417. Ledetal : 220. Aangeneem : 19. Ge-
doop : 10. Vertrek met Attestasies : 5. Getroud : 1 paar.*Konsulent* : P. J. Smit.*Skriba-Kassier* : N. Prak, P.K. Koedoesfontein, oor
Parys.*Orrelis* : Mej. Wolmarans.*Koster* : F. Terblanche.*Voorleser* : ouderl. G. H. Grobler.*Ouderlinge* : G. H. Grobler, F. Strydom, M. J. L. v. d.
Westhuizen, D. C. L. Jansen van Vuuren, J. A. Botha,
N. Prak.*Diakene* : J. N. Risseeuw, D. J. Scholtz, D. L. Becker,
W. A. Joubert, B. J. Erasmus.

RING VAN ZEERUST.

Rings-Kommissie :*Voorstter* : Ds. D. F. Erasmus;*Vice-Voorsitter* : Dr. H. C. M. Fourie;*Skriba* : A. Jacobson;*Vice-Skriba* : Dr. J. J. Strydom;*Ouderlinge* : F. W. C. Buitendag; sek. C. L. Engel-
brecht; M. F. Grobler; sek. M. S. Grobler; P. S. v. d.
Berg; sek. F. Naudé.

ZEERUST.

Gestig 1871.

Sieletal : 1218. Ledetal : 712. Aangeneem : 54. Ge-
doop : 62. Oorgekom met Attestasies : 16. Vertrek met
Attestasies : 17. Getroud : 3 pare.*Predikant* : Dr. H. C. M. Fourie.*Konsulent* : D. F. Erasmus.*Skriba-Kassier* : A. S. Pretorius, Bus 105, Zeerust.*Superintendent van Sondagskole* : J. H. Fouché,
Kruisrivier, P.K. Zeerust.*Orrelis* : Mej. Margaretha Erasmus.*Koster* : R. J. Benade.*Voorleser* : 'n Ouderling.*Ouderlinge* : J. C. Coetzee, A. S. van Staden, M. F.
Grobler, J. W. Viljoen, J. H. Fourhé, J. H. Snyman, F. P.
v. d. Merwe, A. S. Meyer, J. A. Oosthuizen.*Diakene* : A. J. Swanepoel, P. H. Coetzee, L. J. Eras-
mus, F. C. Meyer, M. W. Pretorius, D. J. Nortje, P. J.
Bender, B. H. Swart, G. J. van Aarde, L. van Niekerk,
J. H. du Plessis.

LICHTENBURG.

Gestig 1891.

Sieletal : 1000. Ledetal : 600. Aangeneem : 36. Ge-
doop : 35. Oorgekom met Attestasies : 12. Vertrek met
Attestasies : 34.

Ring van Zeerust.

Konsulent: Dr. H. C. M. Fourie.
Skriba: A. Jacobson, Posstaf Lichtenburg.
Kassier: T. F. J. Steyn, Platvlei, Lichtenburg.
Superintendent van Sondagskole: A. Jacobson, Posstaf, Lichtenburg.

Orrelis: Mej. M. Viljoen.

Koster: D. A. Viljoen.

Voorleser: 'n Ouderling.

Ouderlinge: C. L. Engelbrecht, F. D. Rousseau, J. P. Snyman, J. N. v. d. Berg, A. J. Labuschagne, C. J. Bodenstein, L. N. Celliers, A. Jacobson, J. A. Wondergem, J. F. v. Rensburg, B. v. d. Berg, H. J. van Aarde.

Diakene: J. G. Steyn, G. D. de Beer, A. J. Oosthuizen, D. A. Viljoen, J. N. Steyn, D. R. J. van Vuuren, M. J. Smith, M. W. v. d. Linde, G. N. Nieuwoudt, D. J. C. van Wyk, C. J. Terblanche, P. L. Bezuidenhout.

VENTERSDORP.

Gestig 1892.

Sieletal: 1447. *Ledetal*: 829. *Aangeneem*: 51. *Ge-doop*: 64. *Oorgekom met Attestasies*: 18. *Vertrek met Attestasies*: 34. *Getroud*: 9 pare.

Predikant: Daniël F. Erasmus.

Konsulent: Dr. H. C. M. Fourie.

Skriba: F. W. C. Buitendag.

Kassiers: H. J. Scheffer, P. K. Bodenstein en B. J.

Venter.

Superintendent van Sondagskole: Ds. Daniël F. Erasmus.

Orrelis: Mevr. A. C. G. Erasmus.

Koster: D. W. Fourie.

Voorleser:

Ouderlinge: H. J. Visser, T. D. de Bruyn, J. P. Buitendag, P. L. Bezuidenhout, R. J. Coertze, A. Tredoux, F. W. C. Buitendag, J. N. M. Pretorius.

Diakene: H. J. Scheffer, A. J. Coetzee, J. G. Visser, J. N. Pretorius, J. L. J. Viljoen, E. Joubert, P. Liebenberg, B. A. Naudé.

Ring van Zeerust.

ZWARTRUGGENS.

Gestig 1913.

Sieletal: 1762. *Ledetal*: 718. *Aangeneem*: 63. *Ge-doop*: 70. *Oorgekom met Attestasies*: 18. *Vertrek met Attestasies*: 14. *Getroud*: 7 pare.

Predikant: Dr. J. J. Strydom.

Konsulent: D. F. Erasmus.

Skriba: P. A. J. van Staden, Rondavelskraal, P.K. Groot Marico.

Kassier: F. J. Naudé, Wonderfontein, P.K. Groot Marico.

Superintendent van Sondagskole: A. A. van Jaarsveld, Witrand, Privaat sak No. 2, oor Koster.

Orrelis:

Koster: F. A. Botha.

Voorleser: 'n Ouderling.

Ouderlinge: J. J. Pienaar 1, J. J. Pienaar 2, P. N. H. Bester, P. L. Bezuidenhout, J. H. Geyer, C. A. Young, J. Minie, A. Oberholser, F. J. Naudé, J. H. van Staden, D. J. Hattingh, W. H. C. Barnard, C. du Plessis.

Diakene: A. J. N. Bezuidenhout, G. J. van Jaarsveld, P. T. van Staden, C. Smit, H. Breedts, P. A. J. van Staden, M. C. van Zyl, A. Greeff, G. Pretorius, C. S. Coertse, J. F. Coertse, C. H. Barnard, J. C. Cronje, A. W. J. van Rensburg.

GOEDE HOOP (Bechuanaland).

Sieletal: 137. *Ledetal*: 84. *Aangeneem*: 10. *Ge-doop*: 1.

Konsulent: Dr. H. C. M. Fourie.

Skriba-Kassier: W. P. Viljoen, Diamantdoorns, P.K. Roelofskamp, oor Vryburg.

Ouderlinge: Sarel Herbst, W. P. Viljoen, W. Visser, W. Barnard.

Diakene: P. C. v. d. Westhuizen, J. C. Kruger, F. van Niekerk.

Ring van Zeerust.

DELAREY.

Gestig 1922.

Sieletal : 563. Ledetal : 295. Aangeneem : 16. Gedoop : 13. Oorgekom met Attestasies : 6. Getroud : 1 paar.

Konsulent : Dr. H. C. M. Fourie.

Skriba-Kassier : D. R. J. van Vuuren, Welgevonden, Pos Rostrataville.

Koster : Oud. J. B. Rudolph.

Voorleser : Oud. J. F. du Toit.

Ouderlinge : T. F. J. Steyn, C. J. Smit, W. J. Kamffer, J. B. Rudolph, J. F. du Toit, W. J. B. Badenhorst, H. H. Nieuwoudt, J. P. J. van Vuuren.

Diakene : G. J. Diedericks, J. G. Achhurst, P. N. Grobler, J. van Vuuren, B. H. Pieterse, P. R. van der Westhuizen.

GROOT MARICO.

Gestig 1923.

Sieletal : 1070. Ledetal : 508. Aangeneem : 45. Gedoop : 28. Oorgekom met Attestasies : 7. Vertrek met Attestasies : 6. Getroud : 2 pare.

Predikant : Dr. H. C. M. Fourie.

Konsulent : Dr. J. J. Strydom.

Skriba : M. M. J. Basson, P.K. Groot Marico.

Kassier : C. B. Otto, P.K. Groot Marico.

Superintendent van Sondagskole : M. M. J. Basson, P.K. Groot Marico.

Orrelis :

Koster : P. S. van Staden.

Voorleser : F. J. Naudé.

Ouderlinge : P. S. v. d. Berg, D. J. Coetzee, H. A. Smit, E. Seymore, M. Bosch, F. J. van Staden, J. Z. van Loggerenberg, C. C. Mans, G. Nel.

Diakene : P. S. van Staden, T. van Staden, T. Loubser, G. Nortje, F. van Straaten, A. Joubert, M. du Preez, P. M. du Toit, W. du Plessis,

Ring van Zeerust—Rustenburg.

SCHWEIZER RENEKE.

Gestig 1925.

Sieletal : 250. Ledetal : 125. Aangeneem : 9. Gedoop : 16. Oorgekom met Attestasies : 4.

Konsulent : Dr. J. J. Strydom.

Skriba-Kassier : J. H. van Wyngaardt, Johannesrust, P.K. Koosfontein.

Superintendent van Sondagskole : J. C. M. Nortje, Republiek, P.K. Schweizer Reneke.

Orrelis :

Koster : G. v. Rooyen.

Voorleser : J. C. M. Nortje.

Ouderlinge : J. C. M. Nortje, J. H. Dellary, A. J. v. Wyk, M. S. Meyer, A. W. Smit.

Diakene : C. G. v. Niekerk, J. P. v. Wyngaardt Jr., A. van Tonder, J. J. Meyburg, G. v. Rooyen.

MAFEKING.

Gestig 1929.

Sieletal : 100. Ledetal : 65. Aangeneem : 3. Gedoop : 10. Oorgekom met Attestasies : 2.

Konsulent : Dr. J. J. Strydom.

Skriba-Kassier : G. J. Grobler, Ildou, Mafeking.

Ouderlinge : M. S. Grobler, A. J. Oosthuizen, G. P. Bredehann.

Diakene : F. Meyer, P. G. Kruger.

RING VAN RUSTENBURG.

Ringskommissie :

Voorsitter : Ds. J. J. Prinsloo;

Vice-Voorsitter : Ds. J. P. v. d. Berg;

Skriba : Ds. C. H. Rautenbach;

Vice-Skriba : Ds. W. J. Kemp;

Ouderlinge : C. J. Koen, C. Muller, T. G. J. Pistorius.

Ring van Rustenburg.

RUSTENBURG.

Gestig 1850.

Sieletal: 3515. Ledetal: 1600. Aangeneem: 116.
Gedoopt: 104. Oorgekom met Attestasies: 32. Vertrek
met Attestasies: 18. Getroud: 27 pare.

Predikant: J. J. Prinsloo.

Konsulent: Jac. van der Berg.

Skriba: P. L. Nagel, Bus 225, Rustenburg.

Kassier: C. Labuschagne, P.K. Brits, Transvaal.

Superintendent van Sondagskole: Ouderling J. W.
Minie, Nauwpoort, P.K. Wagenpadspruit, Rustenburg.

Orrelis: Mevr. A. Downing.

Koster: J. D. Opperman.

Voorleser: Ouderling J. J. Steenkamp.

Ouderlinge: J. J. Steenkamp, A. W. J. v. Rensburg,
J. H. Joubert, J. M. Jacobs, H. P. J. de Beer, J. A. Vor-
ster, W. J. Roos, G. P. de Beer, F. J. Viljoen, J. H. Vil-
joen, J. J. Robbertse, J. L. Otto, B. Pieterse, J. Schoeman.

Diakene: P. L. Nagel, T. J. du Plessis, T. H. J.
Roux, S. J. Hermitage, P. A. R. C. v. Wyk, G. A. Nie-
man, D. J. Brits, D. J. Malan, J. E. de Beer, J. P. Rob-
bertse, W. C. J. v. Rensburg, F. J. Joubert, P. J. Els.

PIETERSBURG.

Gestig 1852.

Sieletal: 1170. Ledetal: 520. Aangeneem: 38. Ge-
doopt: 63. Oorgekom met Attestasies: 21. Vertrek met
Attestasies: 15. Getroud: 5 pare.

Predikant: Dr. H. P. Wolmarans.

Konsulent: J. J. Prinsloo.

Skriba: M. Jorissen, P.K. Pietersburg.

Kassier: C. J. van Staden, P.K. Vee kraal, Dist. Pie-
terburg.

Superintendent van Sondagskole: Ouderling P. J.
Brits, P.K. Pietersburg.

Orrelis: M. Jorissen.

Koster: Frans Duvenhage.

Ring van Rustenburg.

Voorleser: 'n Ouderling.

Ouderlinge: C. J. Botha, P. Brits, J. L. P. Botha, J. J.
Gouws, J. C. J. van Schalkwyk, J. P. Nagel, M. J. van
Schalkwyk, D. H. Grobler, F. Pelser, T. C. Nel, A. H.
Nieman, J. G. J. Botha, C. P. Pienaar.

Diakene: Frans Duvenhage, M. Duvenhage, Izak
Venter, J. J. van Staden, C. J. van Staden, J. H. van
Staden, J. L. Venter, J. H. Jansen van Rensburg, B. Be-
zuidenhout, A. H. du Plessis, J. Hortman, W. S. J. Jansen.

PRETORIA.

Gestig 1854.

Sieletal: 3325. Ledetal: 1614. Aangeneem: 108.
Gedoopt: 143. Oorgekom met Attestasies: 66. Vertrek
met Attestasies: 34. Getroud: 26 pare.

Predikante: S. Vermooten en C. H. Rautenbach.

Tweede Konsulent: Jac. v. d. Berg.

Skriba-Kassier: H. Engelmohr, 93 Devenishstraat,
Pretoria.

Superintendent van Sondagskole: Ds. S. Vermooten,
151 Kotzestraat, Pretoria.

Orrelis: P. v. d. Burg.

Koster: J. M. du Plooy.

Voorlesers: Afd. A. Ouderlinge H. Engelmohr en R.
W. Katzke.

Afd. B. Alle Ouderlinge om die beurt.

Ouderlinge: J. A. Duvenage, J. van Zyl, H. Jansen
van Rensburg, L. J. Meyburgh, P. J. Buckle, H. W. van
Heerden, H. L. G. Engelmohr, J. de Veer, R. W. Katzke,
L. M. du Plooy, J. C. Geyser, J. A. Kleynhans, H. W.
Theron, J. D. Reyneke, J. J. Venter, C. J. L. Breyten-
bach, W. H. Brits, P. J. Jacobs, T. J. Loggenberg, C. J.
Smit, P. G. Roets, W. A. Bezuidenhout, J. J. F. Brits, W.
J. Bezuidenhout, D. J. S. Herbst, H. C. van Niekerk, J.
Geyser, J. C. Benade, A. P. Prinsloo, P. W. Wolmarans,
H. F. C. Prinsloo, A. J. A. Buitendagh.

Ring van Rustenburg.

Diakene: M. C. Erasmus, J. van Heerden, H. P. Swanepoel, O. J. Oosthuizen Jr., M. A. v. d. Walt, J. N. Fourie, G. F. J. van Tonder, A. C. Katzke, J. J. Piso, J. Fourie, C. N. Buckle, P. J. J. Bason, G. F. Furstenburg, J. F. Klopper, D. H. Matthee, M. C. Boshoff, J. H. Nortman, N. J. du Plessis, P. J. Badenhorst, F. J. P. v. d. Watt, N. L. J. van Rooyen, T. L. Botha, C. I. Pretorius, M. C. Viljoen.

WATERBERG.

Gestig 1866.

Sieletal: 2000. Ledetal: 1025. Aangeneem: 43. Gedoop: 96. Oorgekom met Attestasies: 15. Vertrek met Attestasies: 13. Getroud: 16 pare.

Predikant: Jac. P. van den Berg.

Konsulent: S. Vermooten.

Skriba-Kassier: S. J. Botha, Bus 70, Nylstroom.

Superintendent van Sondagskole: S. J. Botha, Bus 70, Nylstroom.

Orrelis: L. E. Dorst.

Koster: D. Fourie.

Voorleser: 'n Ouderling.

Ouderlinge: J. A. van Staden, H. C. Pretorius, P. S. Rossouw, S. P. van Staden, J. J. Pieterse, M. J. Oosthuizen, D. J. E. Erasmus, G. Badenhorst, D. Fourie, C. M. v. d. Westhuizen, P. J. Snyders, W. J. Breytenbach, N. H. J. van Heerden, J. J. H. Engelbrecht, J. N. Craus, F. A. Booyse, J. C. P. Basson, H. A. M. Engelbrecht.

Diakene: H. J. van Staden, S. J. Botha, S. P. Viljoen, C. Vermaak, C. W. H. Boshoff, R. S. Rossouw, F. A. Nel, W. Nel, C. H. J. van Rensburg, M. J. Willemse, C. v. d. Westhuizen, H. Henderson, W. S. Barnard, P. W. du Toit, J. L. Bronkhorst, J. J. Booyse, J. A. Venter, Th. I. Pretorius, J. Swanepoel.

Ring van Rustenburg.

LOUIS TRICHARDT.

Gestig 1916.

Sieletal: 600. Ledetal: 300. Aangeneem: 40. Gedoop: 34. Oorgekom met Attestasies: 19. Vertrek met Attestasies: 1. Getroud: 1 paar.

Predikant: W. J. Kemp.

Konsulent: Jac. v. d. Berg.

Skriba-Kassier: F. W. C. Labuschagne, Posbus 148, Louis Trichardt.

Koster: Jan Dreyer.

Voorleser: Oud. F. H. Geyser.

Ouderlinge: F. H. Geyser, S. M. Venter H.sn., P. C. Grobler, G. Bezuidenhout, A. P. Botha, F. A. Engelbrecht, S. J. Vorster, G. P. Brits.

Diakene: H. C. Roos, J. A. Snyman, Piet Grobler, J. P. Engelbrecht, P. S. Grobler, Halbo Kuypers.

MESSINA.

Gestig 1920.

Sieletal: 200. Ledetal: 100. Aangeneem: 13. Gedoop: 11. Oorgekom met Attestasies: 2. Vertrek met Attestasies: 2.

Predikant: W. J. Kemp.

Konsulent: C. H. Rautenbach.

Skriba: C. J. Koen, Posbus 12, Messina.

Kassier: Oud. J. F. Roos, P.K. Overwinning, oor Louis Trichardt.

Superintendent van Sondagskole: J. P. Engelbrecht, Bus 12, Messina.

Orrelis: Mev. C. van Wyk.

Koster: H. J. Joubert.

Voorleser: Oud. J. F. Roos.

Ouderlinge: C. J. Koen, J. F. Roos.

Diakene: P. C. Potgieter en F. van Eeden.

Ring van Rustenburg.

LAEVELD.
Gestig 1921.

Sieletal: 403. Ledetal: 217. Aangeneem: 10. Gedoop: 14. Oorgekom met Attestasies: 8. Vertrek met Attestasies: 3.

Predikant: Dr. H. P. Wolmarans.

Konsulent: J. J. Prinsloo.

Skriba: A. H. Helberg, Boshhoek, P.K. Verlief, oor Zoekmekaar.

Kassier: C. S. Müller, Avondshoek, P.K. Zzaneen.

Superintendent van Sondagskole: Mev. P. J. de Bruyn, Duivelskloof.

Orrelis: A. H. Helberg.

Koster: P. J. de Bruyn.

Voorleser: 'n Ouderling.

Ouderlinge: C. S. Müller, H. C. de Beer, H. L. J. Bronkhorst, W. J. Smit, D. J. Venter.

Diakene: N. J. van Schalkwyk, A. H. Helberg, H. P. van Schalkwyk, G. J. van der Gryp, Pieter Botha.

POTGIETERSRUST.
Gestig 1921.

Sieletal: 790. Ledetal: 255. Aangeneem: 29. Gedoop: 27. Oorgekom met Attestasies: 4. Vertrek met Attestasies: 4. Getroud: 1 paar.

Konsulent: S. Vermooten.

Skriba: B. J. Vermooten Langestraat, Potgietersrust.

Kassier: J. A. Venter, Hoofstraat, Potgietersrust.

Superintendent van Sondagskole: C. A. Storm, Hoofstraat, Potgietersrust.

Orrelis: D. S. de Beer.

Koster: J. Z. Helberg.

Voorleser: 'n Ouderling.

Ouderlinge: H. P. Kern, F. J. Prinsloo, N. S. Wolmarans, J. A. Venter, C. A. Storm, A. J. Nortje, G. McDonald, Joggie Prinsloo, H. Steyn.

Ring van Rustenburg.

Diakene: G. R. J. Strydom, P. J. Breedts, C. Botha, F. J. J. Potgieter, G. Smit, P. W. J. Venter, G. van Staden, F. Venter, C. Pieterse.

KOEDOESRAND.
Gestig 1924.

Sieletal: 404. Ledetal: 229. Aangeneem: 29. Gedoop: 23. Oorgekom met Attestasies: 1. Getroud: 1 paar.

Konsulent: Jac. P. v. d. Berg.

Skriba: G. J. Smith, P.K. Maasstroom

Kassier: J. J. Diederiks, Privaatsak Oporto Halt.

Superintendent van Sondagskole: F. Maree, P.K. Swartwater.

Orrelis: Mevr. E. Grobler.

Koster: H. L. Joubert.

Voorleser: Ouderling F. J. Grobler.

Ouderlinge: F. J. Grobler, L. van Niekerk, J. S. Viljoen, P. v. d. Merwe, F. S. Nortje, L. J. J. van Wyk.

Diakene: H. L. Joubert, D. G. v. der Heever, J. J. Diederiks, P. Potgieter, J. Prinsloo, C. Steenkamp.

BRITS.
Gestig 1927.

Sieletal: 1398. Ledetal: 649. Aangeneem: 77. Gedoop: 49. Oorgekom met Attestasies: 8. Vertrek met Attestasies: 1. Getroud: 4 pare.

Predikante: S. Vermooten en C. H. Rautenbach.

Konsulent:

Skriba: A. D. W. Wolmarans, Zoutpansdrift, P.K. Pansdrift.

Kassier: R. v. d. Bergh, Bus 84, Brits.

Superintendent van Sondagskole: M. C. Stander, Krokodildrift, Pos Brits.

Koster: G. D. Scheepers.

Voorleser: 'n Ouderling.

Ring van Rustenburg.

Ouderlinge: T. Rutgers, T. G. J. Pistorius, J. C. J. van Schalkwyk, G. Lindeque, J. Roux, D. J. de Villiers, J. F. Michau, C. G. Coetzee, A. J. van Zyl, P. Oberholzer, W. du Preez, H. J. Visser, P. D. Malan, P. A. van Jaarsveld, C. J. Ras.

Diakene: R. v. d. Bergh, G. Oosthuizen, H. v. d. Westhuizen, M. J. Fourie, C. Moll, P. Viviers, D. Meyer, W. A. Pretorius, A. C. Willemse, P. Kruger, J. W. van Schalkwyk, F. Botha, H. J. de Beer, F. Pieterse, A. D. W. Wolmarans.

VLIEGEPOORT.

Gestig 1931.

Sieletal: 430. Ledetal: 266. Aangeneem: 14. Gedoop: 19. Oorgekom met Attestasies: 14. Getroud: 1 paar.

Predikant: J. J. Prinsloo.

Konsulente: S. Vermooten en C. H. Rautenbach.

Skriba: Oud. G. F. T. Pistorius. Rooikrans, P.K.

Leeuwpoot.

Kassier: J. B. J. van Deventer, P.K. Mebani, oor Rooiberg.

Koster: J. H. Steenekamp.

Voorleser: Oud. G. F. T. Pistorius.

Ouderlinge: H. J. Putter, S. F. Malan, A. S. Labuschagne, H. F. Pelser, J. G. W. Basson, G. F. T. Pistorius.

Diakene: H. A. van Aswegen, J. C. Joubert, D. R. Jacobs, L. S. D. du Plessis, J. B. J. van Deventer, M. J. Breed.

SOEKMEKAAR.

Gestig 1931.

Sieletal: 101. Ledetal: 49. Aangeneem: 1. Gedoop: 1.

Predikant: Dr. H. P. Wolmarans.

Skriba-Kassier: H. F. Jacobs, Helpmekaar, Munnik.

Voorleser: Oud. D. F. Jacobs.

Ouderlinge: D. F. Jacobs, S. M. Venter.

Diakene: D. J. Venter, F. C. Venter.

RING VAN LYDENBURG.

Voorsitter: Ds. A. J. Barger;

Vice-Voorsitter: Ds. E. S. Muller;

Skriba: Ds. Joh. Dreyer;

Vice-Skriba: H. Hofland;

Ouderlinge: J. H. Vorster; sek. W. van Schalkwyk; B. Bierman; J. P. Prinsloo; sek. L. J. v. Rensburg.

MIDDELBURG, TVL.

Gestig 1864.

Sieletal: 1142. Ledetal: 554. Aangeneem: 50. Gedoop: 45. Oorgekom met Attestasies: 24. Vertrek met Attestasies: 17. Getroud: 16 pare.

Predikant: A. J. Barger.

Konsulent: J. G. M. Dreyer.

Skriba: A. J. Pretorius, Suidstraat, Middelburg, Tvl.

Kassier: J. C. S. v. Woudenberg, Bus 56, Middelburg, Tvl.

Superintendent van Sondagskole:

Orrelis: A. J. Pretorius.

Koster: S. J. Marais.

Voorleser: B. D. Bierman.

Ouderlinge: J. H. Erasmus, A. P. Breytenbach, S. J. Duvenage, B. D. Bierman, S. J. Joubert, W. F. Swanepoel, P. de Vos, J. J. de Kock, J. E. Volschenk, J. Linnenkamp.

Diakene: W. W. Roelofse, M. J. van Wyk, N. van Wyk, T. F. Prinsloo, G. Gouws, P. E. Swart, P. J. L. Bierman, J. J. R. v. d. Merwe, J. v. d. Bank, J. H. Botha, A. J. Pretorius.

Ring van Lydenburg.

TRICHARDTSFONTEIN.

Gestig 1879.

Sieletal: 859. Ledetal: 428. Aangeneem: 21. Gedoop: 30. Oorgekom met Attestasies: 12. Vertrek met Attestasies: 13.

Predikant: F. J. Z. Booysen.

Konsulent: J. G. M. Dreyer.

Skriba-Kassier: W. A. v. Schalkwyk, van Schalkwykrust, P.K. Trichard.

Koster: W. H. Cooper.

Voorleser: Ouderling D. P. J. van Schalkwyk.

Ouderlinge: D. P. J. van Schalkwyk, M. C. J. van Schalkwyk, J. C. de Lange, S. T. Prinsloo (G.seun), W. A. van Schalkwyk, C. H. Z. Pretorius.

Diakene: J. H. van Schalkwyk, G. B. C. Bester, A. N. Steenkamp (A.seun), J. A. Oberholzer, G. Kloppe, L. J. Venter, J. E. Stone.

DULLSTROOM.

Gestig 1887.

Sieletal: 630. Ledetal: 265. Aangeneem: 15. Gedoop: 11. Oorgekom met Attestasies: 37. Vertrek met Attestasies: 13.

Predikant: A. Ras.

Konsulent: J. G. M. Dreyer.

Skriba-Kassier: J. C. Zwagemaker, Posbus 56, Belfast.

Superintendent van Sondagskole: T. N. H. Janson, Bus 19, Dullstroom.

Orrelis: H. Ahlers.

Koster: J. L. Reiners.

Voorleser: J. C. Zwagemaker.

Ouderlinge: C. J. J. Joubert, M. S. Grobler, F. Buitendag, P. J. Oelofse, R. J. Laubscher, P. J. L. Venter, J. C. Zwagemaker.

Diakene: H. F. Mulder, I. J. Marais, C. J. Ahlers, W. C. Greyling, J. L. Rudolph, F. J. Grobler, F. G. A. Wolmarans.

Ring van Lydenburg.

CHRISSIES MEER.

Gestig 1892.

Sieletal: 512. Ledetal: 250. Aangeneem: 14. Gedoop: 11. Oorgekom met Attestasies: 5. Vertrek met Attestasies: 5. Getroud: 1 paar.

Predikant: J. G. M. Dreyer.

Konsulent: F. J. Z. Booysen.

Skriba: J. J. P. Swart, Jona, P.K. Chrissie Meer.

Kassier: J. H. Badenhorst, P.K. Chrissie Meer.

Superintendent van Sondagskole: P. Steyn, P.K. Chrissie Meer.

Orrelis: Mev. C. H. Buitendag.

Koster: P. Steyn.

Voorleser: Oudl. J. A. v. d. Linde.

Ouderlinge: J. A. v. d. Linde, S. W. J. Meyer, L. M. Stoop, T. S. C. v. d. Vyver, J. A. Smit.

Diakene: H. du Preez, H. Harmse, F. van Niekerk, J. J. P. Meyer, J. Engelbrecht, R. Buitendag.

ERMELO.

Gestig 1909.

Sieletal: 465. Ledetal: 245. Aangeneem: 13. Gedoop: 23. Oorgekom met Attestasies: 26. Vertrek met Attestasies: 7. Getroud: 7 pare.

Predikant: J. G. M. Dreyer.

Konsulent: F. J. Z. Booysen.

Skriba: Nico Wolmarans, Transvalia, P.K. Uitspanning, Ermelo.

Kassier: R. Heuff, P.K. Ermelo.

Superintendent van Sondagskole: R. v. Rensburg, P.K. Ermelo.

Orrelis: P. Joubert.

Koster: L. v. Rensburg.

Voorleser: Ouderl. Jan Labuschagne.

Ouderlinge: J. Labuschagne, P. Labuschagne, L. v. Rensburg, R. v. Rensburg, S. Joubert, Raath.

Ring van Lydenburg.

Diakene: M. Buitendag, D. J. Struwig, J. Reyneke, M. Greyling, M. Dreyer, A. M. Strauss, P. Venter, Nico Wolmarans.

BRONKHORSTSPRUIT.

Gestig 1913.

Sieletal: 2016. Ledetal: 1100. Aangeneem: 74. Gedoop: 80. Oorgekom met Attestasies: 19. Vertrek met Attestasies: 14. Getroud: 14 pare.

Predikant: E. S. Mulder.

Konsulent: A. J. Barger.

Skriba: J. J. Prinsloo, Bus 1, Bronkhorstspuit.

Kassier: M. J. Grobler, Klipeiland, P.K. Bronkhorstspuit.

Superintendent van Sondagskole: Ds. E. S. Mulder, Bronkhorstspuit.

Orrelis: Mevr. J. J. Prinsloo.

Koster: Jan van Niekerk.

Ouderlinge: J. P. Prinsloo, N. M. Viljoen, J. J. Prinsloo, P. K. P. Minnaar, W. A. S. Rudolph, P. J. J. van Rensburg, P. C. Breytenbach, J. J. Prinsloo, J. J. Botha, L. P. Swanepoel, P. C. Breytenbach, G. G. Roets, D. B. Snyman, N. J. J. v. Rensburg, A. J. de Lange, Paul Prinsloo, J. J. Vermaak, W. Bronkhorst, G. C. Prinsloo.

Diakene: M. J. Grobler, J. J. v. Staden, N. M. Prinsloo, A. C. Greyling, B. Spies, F. J. P. Breytenbach, F. J. Snyman, H. A. Roets, J. G. Gauché, E. Botha, P. Bester, W. S. J. B. Jansen, P. T. Vermaak, G. C. Coertse, S. F. Coertse, N. J. Oosthuizen, A. v. Jaarsveld, N. J. Koeckmoer, Louis Lagrange.

PIET RETIEF.

Gestig 1913.

Sieletal: 155. Ledetal: 65. Gedoop: 3. Oorgekom met Attestasies: 6.

Konsulent: F. J. Z. Booysen.

Skriba-Kassier: J. H. Pistorius, P.K. Bus 27, Piet Retief, Tvl.

Ring van Lydenburg.

Superintendent van Sondagskole: J. H. Grobler, Piet Retief.

Koster: Chris. v. Rooyen.

Ouderlinge: J. H. Grobler, A. C. de Klerk.

Diakene: C. J. Vorster, Charles Bothma.

BETHAL.

Gestig 1918.

Sieletal: 320. Ledetal: 350. Aangeneem: 23. Gedoop: 33. Oorgekom met Attestasies: 15. Vertrek met Attestasies: 18. Getroud: 3 pare.

Predikant: J. G. M. Dreyer.

Skriba-Kassier: J. Hoogland, Bus 81, Bethal.

Superintendent van Sondagskole:

Orrelis: Mev. D. Nortje.

Koster: A. Manser.

Voorleser: B. J. Prinsloo.

Ouderlinge: J. P. Visage, W. J. Engelbrecht, P. J. N. Esterhuizen, N. S. Grobler, B. Greyling, T. C. J. Erasmus, B. J. Prinsloo.

Diakene: J. L. Muller, M. G. v. d. Hoven, J. M. A. Wolmarans, L. A. Erasmus, M. D. Greyling, C. Taljaard, N. D. Prinsloo.

ROOSSENEKAL.

Gestig 1919.

Sieletal: 969. Ledetal: 428. Aangeneem: 21. Gedoop: 37. Oorgekom met Attestasies: 2. Vertrek met Attestasies: 11. Getroud: 2 pare.

Predikant: A. Ras.

Konsulent: A. J. Barger.

Skriba-Kassier: Jac. J. Reyneke, P.K. Roosenekal, Dist. Middelburg, Tvl.

Superintendent van Sondagskole: C. L. Jacobs, P.K. Lagersdrift, Dist. Middelburg, Tvl.

*Ring van Lydenburg.**Orrelis* : L. P. Stoltz.*Koster* : C. P. Malan.*Voorleser* : P. P. v. d. Berg.*Ouderlinge* : P. P. v. d. Berg, F. J. Botha, N. M. S. Ferreira, M. M. Bezuidenhout, M. J. Haugh, J. H. de Beer, H. ten Zeldam Ganswyk.*Diakene* : P. L. Steenkamp, J. L. Enslin, I. H. Potgieter, M. A. P. Swanepoel, H. J. Oosthuizen, C. L. Jacobs, J. J. Venter, H. J. Prinsloo.

NEBO.

Gestig 1924.

Sieletal : 350. Ledetal : 170.

Konsulent : F. J. Z. Booysen.*Skriba* : D. D. van der Nest, Goedgeacht, P.K.

Nebo.

Kassier : F. S. Botha, Leeuwkraal, P.K. Nebo.*Superintendent van Sondagskole* : Johannes Britz.*Koster* : Ferdinand Britz.*Voorleser* : Ouderl. P. H. Ferreira.*Ouderlinge* : P. H. Ferreira, P. H. Lindeque, C. Engelbrecht, H. Ras, M. C. Botha.*Diakene* : J. C. Kruger, P. D. Malan, M. J. Pietersen, B. Wolmarans, L. Ferreira.

LYDENBURG.

Gestig 1927.

Sieletal : 473. Ledetal : 230. Aangeneem : 14. Gedoop : 12. Oorgekom met Attestasies : 17. Vertrek met Attestasies : 5.

Predikant : A. Ras.*Konsulent* : E. S. Mulder.*Skriba* : P. J. Wolmarans, Bus 5, Lydenburg.*Kassier* : J. P. Joubert, P.K. Boschoek.*Koster* : Beetge.*Voorleser* : Ouderl. J. Viljoen.*Ring van Lydenburg.**Ouderlinge* : J. Viljoen, C. Broodryk, D. G. S. Wolmarans, S. J. Schoeman, Koos Joubert, (Dorpswyk vakant.)*Diakene* : J. P. Joubert, Piet Joubert, Jaap Joubert, W. Prinsloo, J. G. le Roux, C. Oosthuizen.

WITBANK.

Gestig 1927.

Sieletal : 1187. Ledetal : 646. Aangeneem : 37. Gedoop : 74. Oorgekom met Attestasies : 17. Vertrek met Attestasies : 5. Getroud : 5 pare.

Predikant : A. J. Barger.*Konsulent* : E. S. Mulder.*Skriba* : A. J. Bekker, Bus 2, Witbank.*Kassier* : I. M. V. Jacobson, Witbank.*Koster* : H. Schoeman.*Voorleser* : J. H. Vorster, P. C. Bezuidenhout.*Ouderlinge* : J. H. Vorster, M. C. Pretorius, A. J. Stone, F. Viljoen, H. D. Pretorius, A. Jacobs, H. C. van Niewenhuizen, J. Bierman.*Diakene* : B. J. Prinsloo, I. M. V. Jacobson, Paul v. d. Westhuizen, M. C. Prinsloo, Louis J. A. Bezuidenhout, J. M. Lagrange, P. J. Vorster, J. van Dyk, J. J. van der Merwe.

WITRIVIER.

Gestig 1930.

Sieletal : 45. Ledetal : 24.

Konsulent : E. S. Mulder.*Skriba-Kassier* : J. P. Jooste, P.K. Plaston.*Ouderlinge* : A. B. Jooste, G. MacDonald.*Diakene* : G. D. Viljoen, E. Smith.

RING VAN STANDERTON.

*Rings-Kommissie :**Voorsitter :* Ds. A. Oosthuizen;*Vice-Voorsitter :* Ds. L. E. Brandt;*Skriba :* Ds. T. F. J. Dreyer;*Vice-Skriba :* Ds. J. J. Prinsloo;*Ouderlinge :* A. Ras; *sek.* P. Bekker; J. J. P. Meyer;
sek. A. Smit; H. Kruger; *sek.* W. v. Rheede van Oudts-
hoorn.

VOLKSRUST.

Gestig 1861.

Sioletal : 710. Ledetal : 339. Aangeneem : 15. Ge-
doop : 40. Oorgekom met Attestasies : 11. Vertrek met
Attestasies : 1. Getroud : 7 pare.*Predikant :* P. W. Venter.*Konsulent :* T. F. J. Dreyer.*Skriba :* L. G. Mostert, Bus 16, Volksrust.*Kassier :* G. C. L. Ackerman, Bus 16, Volksrust.*Superintendent van Sondagskole :* L. G. Mostert, Bus
16, Volksrust.*Orrelis :* Mevr. S. J. Struwig.*Koster :* F. P. Struwig.*Voorleser :* J. A. A. Stoop.*Ouderlinge :* J. A. A. Stoop, P. G. Slabberts, W. P.
v. Oudtshoorn, D. G. Hattingh, J. C. van Deventer, F. P.
Struwig, C. J. Viljoen, F. J. van Staden, J. J. van Deven-
ter, C. Smit.*Diakene :* G. C. L. Ackerman, C. H. v. Oudshoorn,
S. J. Struwig, F. B. Struwig, F. B. Prollius, Paul Grobler.
J. J. Steenkamp, J. C. v. Deventer (A.sn.), C. Nel, J. L.
v. Ede, J. G. Rudolph.*Ring van Standerton.*

HEIDELBERG.

Gestig 1865.

Ledetal : 865. Aangeneem : 56. Gedoop : 64. Oor-
gekom met Attestasies : 12. Vertrek met Attestasies : 21.
Getroud : 15 pare.*Predikant :* A. T. G. Oosthuizen.*Konsulent :* T. F. J. Dreyer.*Skriba-Kassier :* F. Boltman, Maraisstraat.*Superintendent van Sondagskole :* J. Geers, Mare-
straat.*Orrelis :* Mevr. H. de Beer.*Koster :* M. Fourie.*Voorleser :* P. D. Bekker.*Ouderlinge :* R. J. Crowther, T. F. Steyn, Jacob van
der Westhuizen, Piet Brits, P. D. Bekker, B. J. Smit, L. H.
Jordaan, F. J. van der Westhuizen, Nicolaas Jacobs, D. A.
Minne, C. F. J. Strydom, C. P. Engelbrecht, A. Gouws,
A. J. Greyling, J. H. Mulder, S. G. A. Nortje, L. C. Ryke.*Diakene :* C. J. Strydom, N. H. Jacobs, H. P. Stry-
dom, D. S. Jacobs, J. A. Greyling, P. H. Henning, P. G.
Jacobs, P. Steyn, Cornelis Brits (R. seun), A. van den Berg,
J. J. Koekemoer, G. P. Bierman, P. F. Strydom, Schalk
Brits, Sarel J. van der Westhuizen, Cornelis Brits (D. seun),
Sarel van der Westhuizen, W. C. H. Erasmus.

STANDERTON.

Gestig —

Sioletal : 1138. Ledetal : 552. Aangeneem : 29. Ge-
doop : 53. Oorgekom met Attestasies : 48. Vertrek met
Attestasies : 20. Getroud : 10 pare.*Predikant :* T. F. J. Dreyer.*Konsulent :* A. Oosthuizen.*Skriba :* Arie Visagie, Bus 5, Charl Celliers.*Kassier :* Mevr. T. F. J. Dreyer, Die Pastorie, Stan-
derton.

Ring van Standerton.

Superintendent van Sondagskole: P. Pretorius, Burgerstraat, Standerton.

Orrelis: Mevr. Ds. T. F. J. Dreyer.

Koster: J. Pienaar.

Voorleser: N. J. Snyman.

Ouderlinge: G. J. Engelbrecht, P. W. Labuschagne, J. S. Riekert, P. Oberholzer, J. H. Pienaar, N. J. Snyman, J. J. P. Meyer, M. J. Stoop, P. G. Steyn, J. Wolmarans, G. F. Marx.

Diakene: J. G. Steyn, A. A. S. Grobler, J. E. Coetzee, L. Stoop, F. J. van Rensburg, J. v. d. Merwe, C. T. Mostert, P. Breytenbach, J. Grobler, C. Snyman, P. Pretorius, J. J. P. C. L. Steyn.

JOHANNESBURG.

Gestig 1895.

Sieletal: 3000. Ledetal: 1400. Aangeneem: 118. Gedoop: 132. Oorgekom met Attestasies: 87. Vertrek met Attestasies: 40. Getroud: 21 pare.

Predikant: J. J. Prinsloo, G.sn.

Konsulent: J. J. Kuhn.

Skriba: F. v. Binnendyk, 90 1e Laan, Auckland Park.

Kassier: W. v. Namen, hoek Harrison en Markstraat.

Superintendent van Sondagskole: Ds. J. J. Prinsloo, 53 Twickenhamlaan, Auckland Park.

Orrelis: Mevr. du Preez.

Koster: C. v. d. Schyff.

Voorleser: 'n Ouderling.

Ouderlinge: P. P. Jacobs, B. J. Smit, C. C. Mostert, G. A. Swanepoel, B. J. Wolmarans, J. H. Lingenfelder, C. v. d. Berg, A. W. Heyneke, W. J. Pretorius, M. J. Matthyssen, I. S. v. d. Linde, F. A. Smith, R. J. Jacobs, R. A. Buitendach, J. G. v. d. Berg, B. W. Viljoen, D. A. C. Pretorius, C. P. de Wit.

Diakene: J. F. v. d. Merwe, N. J. Strydom, J. Swarts, M. Steenkamp, J. L. P. Botha, J. J. Nel, P. Brits, J. A.

Ring van Standerton.

Pretorius, H. A. Viljoen, C. J. van Zyl, J. van Deventer, C. Roesthoff, M. du Toit, J. P. Horn, J. v. d. Schyff, F. Tredoux, S. I. Potgieter, J. Blignaut.

GERMISTON.

Gestig 1911.

Sieletal: 1511. Ledetal: 604. Aangeneem: 55. Gedoop: 91. Oorgekom met Attestasies: 66. Vertrek met Attestasies: 13. Getroud: 4 pare.

Predikant: J. J. Kuhn.

Konsulent: A. J. G. Oosthuizen.

Skriba: H. B. L. Kruger, Bus 16, Germiston.

Skriba van Registrasie: Mevr. Ds. J. J. Kuhn, 8 Some Rd., Germiston.

Kassier: C. H. P. Venter, 20 Argylestraat, Germiston.

Superintendent van Sondagskole: G. P. Strydom, 68 Garden Rd., Germiston.

Koster: J. A. Smith.

Voorleser: 'n Ouderling.

Ouderlinge: P. I. van Zyl, F. D. Malan, W. G. Earle, N. W. Kleinhans, J. W. Germishuizen, P. A. Cronje, M. P. Taljaart, H. B. L. Kruger, J. N. Heyneke, M. J. Potgieter, C. E. Roets, A. Kotze, D. J. Pretorius, K. F. Jan-kowitz, H. J. Botha.

Diakene: G. P. Strydom, Th. van Nieuwenhuizen, F. J. Oberholzer, I. J. Swanepoel, R. J. Rossouw, L. G. Stoop, D. J. J. Strydom, P. J. Snyman, C. F. Cloete, B. H. J. Strydom.

EENDRACHT.

Gestig 1917.

Sieletal: 765. Ledetal: 425. Aangeneem: 24. Gedoop: 41. Oorgekom met Attestasies: 20. Vertrek met Attestasies: 19.

Konsulent: T. F. J. Dreyer.

Skriba-Kassier: P. A. Ras, P.K. Bosmansfontein, via Greylingstad.

*Ring van Standerton.**Orrelis*: Mevr. Oudl. J. P. Prinsloo.*Koster*: J. H. J. Venter.*Voorleser*: Oudl. J. P. Prinsloo.*Ouderlinge*: P. A. Ras, C. P. Willemse, J. P. Prinsloo, D. J. Prinsloo, H. J. F. Venter, J. J. Venter, A. P. Prinsloo, P. P. Roets.*Diakene*: A. P. Roelofse, G. Visagie, D. Botha, I. P. Bezuidenhout, J. P. v. d. Merwe, N. M. Prinsloo, D. J. Muller, H. W. Nel.

MEMEL.

Gestig 1914.

Sieletal: 117. Ledetal: 62.

Predikant: Ds. P. W. Venter.*Skriba-Kassier*: P. L. Moolman, Bus 49, Memel.*Orrelis*: Mej. Lottie Uys.*Koster*: J. Naudé.*Ouderlinge*: H. Holtzhausen, W. H. Brooks.*Diakene*: A. L. Moolman, J. J. van Staden, L. Maden.

PIETERMARITZBURG.

Gestig 1921.

Sieletal: 68. Ledetal: 41. Aangeneem: 4. Ge-
doop: 1. Oorgekom met Attestasies: 7. Vertrek met
Attestasies: 2.*Konsulent*: P. W. Venter.*Skriba-Kassier*: M. J. Burger, 172 Greylingstraat.*Orrelis*: Mevr. Kloppers.*Koster*: Kloppers.*Voorleser*: M. J. Burger.*Ouderlinge*: A. Hattingh, D. P. Burger, J. Niemand.*Diakene*: G. Scheepers, F. Botha, F. van der Merwe,
F. Vorster, M. J. Burger.*Ring van Standerton.*

BRAKPAN.

Gestig 1925.

Sieletal: 1123. Ledetal: 519. Aangeneem: 40. Ge-
doop: 57. Oorgekom met Attestasies: 43. Vertrek met
Attestasies: 5. Getroud: 12 pare.*Predikant*: M. M. Grobler.

Verder geen opgawe ontvang.

STRYDPAN.

Gestig 1926.

Sieletal: 204. Ledetal: 98. Aangeneem: 11. Ge-
doop: 15. Vertrek met Attestasies: 1.*Konsulent*: J. J. Prinsloo, G.sn.*Skriba*: Oud. S. M. van Dyk, Droogefontein, P.K.
Sundra.*Kassier*: Oud. J. C. du Plessis, Droogefontein, P.K.
Sundra.*Superintendent van Sondagskole*: A. H. du Plessis,
Strydpan.*Voorleser*: Oud. J. Rudolph.*Ouderlinge*: J. Rudolph, J. C. du Plessis, J. Hattingh,
S. M. van Dyk.*Diakene*: P. Krugell, C. J. du Plessis, C. J. Hattingh,
C. du Preez.

DURBAN.

Gestig 1927.

Sieletal: 172. Ledetal: 95. Aangeneem: 8. Ge-
doop: 4. Oorgekom met Attestasies: 5.*Konsulent*: P. W. Venter.*Skriba-Kassier*: J. C. Olivier, 324 Point Rd.*Voorleser*: Ouderling W. J. Pretorius.*Ouderling*: W. J. Pretorius.*Diakene*: A. V. Burger, W. J. Pretorius, J. Botes.

Ring van Standerton.

TURFFONTEIN.

Gestig 1929.

Sieletal : 719. Ledetal : 354. Aangeneem : 14. Ge-
doop : 24. Oorgekom met Attestasies : 33. Vertrek met
Attestasies : 1. Getroud : 6 pare.

Predikant : L. E. Brandt.

Konsulent :

Skriba : C. J. Botha, 62 Gabriel Road, Forest Hill,
Johannesburg.

Kassier : J. C. Laubscher, 64 Schullerstraat, Forest
Hill, Johannesburg.

Superintendent van Sondagskole : Ds. L. E. Brandt,
Oakdene, P.K. Rosettenville, Johannesburg.

Orrelis : Mej. S. Laubscher.

Koster : D. R. Opperman.

Voorleser : P. T. van Staden.

Ouderlinge : G. P. J. Labuschagne, D. J. van Tonder,
J. P. Mare, S. H. Pieterse, M. G. Engelbrecht, D. J. D.
Coetzee, P. T. van Staden.

Diakene : G. J. C. Knoetze, J. C. Laubscher, J. H.
Coertze, P. A. Olivier.

KENSINGTON.

Gestig 1929.

Sieletal : 866. Ledetal : 325. Aangeneem : 27. Ge-
doop : 28. Oorgekom met Attestasies : 20. Getroud : 5
pare.

Predikant : L. E. Brandt.

Konsulent : J. J. Kuhn.

Skriba-Kassier : B. W. Janson, Bus 1096, Johannes-
burg.

Superintendent van Sondagskole : C. P. S. Barnard,
15, 25ste Straat, Malvern, Johannesburg.

Orrelis : Mevrouw Brandt.

Ouderlinge : C. P. S. Barnard, J. H. Potgieter, M. J.
van Staden, P. P. van den Berg, M. J. Esterhuizen, J. M.
Theunissen, J. J. Taljaard.

Ring van Standerton.

Diakene : W. H. McLean, G. D. J. Greyvenstein, J.
J. B. Volschenk, G. H. J. van Rooyen, M. J. Kleinhans,
B. C. Greyling, J. Blignaut, Ph. W. J. Schutte.

NEW LANDS.

Gestig 1929.

Sieletal : 512. Ledetal : 242. Aangeneem : 27. Ge-
doop : 33. Oorgekom met Attestasies : 5. Vertrek met
Attestasies : 1. Getroud : 2 pare.

Predikant :

Konsulent : M. M. Grobler.

Skriba : G. J. Koekemoer, 5, 7de Straat, Greymont,
P.K. New Ville.

Kassier : G. J. Obenholzer, Van Zylweg, New Lands,
P.K. New Ville.

Superintendent van Sondagskole : J. F. N. Oberholzer,
2de Straat, Greymont, P.K. New Ville.

Orrelis : mevr. Elsie Morris.

Koster : J. F. N. Oberholzer.

Voorleser : Oud. J. J. Opperman.

Ouderlinge : J. J. Opperman, G. J. Obenholzer, C.
Hattingh, W. Lubbe, A. J. du Plooy, B. Maasberg.

Diakene : Gert Koekemoer, Piet Opperman, Giel Koe-
kemoer, A. Redelinghuy, A. Theron, N. J. Grobler.

GLENCOE.

Gestig 1929.

Sieletal : 288. Ledetal : 125. Aangeneem : 12. Ge-
doop : 8. Oorgekom met Attestasies : 11. Vertrek met
Attestasies : 1.

Konsulent : T. F. J. Dreyer, Standerton.

Skriba-Kassier : J. S. Pretorius, Bus 5, Glencoe, Natal.

Superintendent van Sondagskole : J. S. Pretorius, Bus
5, Glencoe, Natal.

Voorleser : Ouderling P. Meyer.

Ouderlinge : P. Meyer, I. W. de Jager, C. J. Coetzer,
J. J. Ackerman.

Diakene : F. Wessels, N. Swart, H. L. Potgieter, C.
S. Grobler.

Ring van Standerton.

BOKSBURG.
Gestig 1932.

Ledetal: 200.

Predikant: J. J. Kuhn.

Konsulent: J. J. Prinsloo G.sn.

Skriba: J. A. P. Nel, 53, 8ste Straat, Boksburg Noord.

Kassier: Oud. B. Blignaut, 123, 9de Straat, Boksburg Noord.

Superintendent van Sondagskole: Oud. F. J. Smit, 44, 10de Straat, Boksburg Noord.

Koster: J. Norval.

Voorleser: Ouderlinge om die beurt.

Ouderlinge: B. Blignaut, I. J. Smit, J. L. Minnaar, M. A. Oberholzer.

Diakene: J. A. P. Nel, A. E. Ford, F. W. C. Buitendag, L. van Niekerk.

ONDER TOESIG VAN DIE KOMMISSIE VAN DIE
ALGEMENE KERKVERGADERING.

Gemeentes: Gwelo, Enkeldoorn, Fort Victoria, Lusaka, Salisbury, Rensburgsrus, Arusha en S. W. Afrika, (vroeeër Humpata).

GWELO.
Gestig 1923.

Sieletal: 250. Ledetal: 140.

Koster: Joubert.

Ouderlinge: P. du Preez, Ch. Cocklin, M. Olivier, B. D. Marais, N. H. Visser, C. Opperman.

Diakene: C. W. Kleynhans, T. A. Louw, P. van Rensburg.

ENKELDOORN.
Gestig 1928.

Sieletal: 100. Ledetal: 50.

Skriba-Kassier: B. H. Bester, Rietkop, P.K. Enkeldoorn.

Ouderlinge: B. H. Bester, P. Brits.

Diakene: E. J. Brits, J. J. Kruger.

FORT VICTORIA.
Gestig 1928.

Sieletal: 52. Ledetal: 24.

Skriba-Kassier: J. H. Bezuidenhout, P.K. Mashaba, by Fort Victoria, S.R.

Ouderlinge: J. H. Bezuidenhout.

Diaken: H. Strydom.

Rhodesia—Oos-Afrika.

LUSAKA (NOORD RHODESIA).
Gestig 1930.

Sieletal: 32. Ledetal: 20.

Skriba-Kassier: H. Neethling, Doringpoort, Lusaka.

Ouderling: W. H. Neethling.

Diakene: D. van Dyk.

SALISBURY.
Gestig 1931.

Sieletal: 30. Ledetal: 20.

Ouderling: H. Strydom.

Diaken: G. L. Oosthuizen.

RENSBURGRUS, KENYA.
Gestig 1910.

Sieletal: 215. Ledetal: 130.

Skriba: F. S. Olivier, Goewt. Skool 140, P.K. Eldoret.

Kassier: P. T. Raath, Broederstroom, Eldoret, Kenya.

Koster: D. Engelbrecht.

Voorleser: P. L. Steenkamp.

Ouderlinge: T. P. Steenkamp, J. J. H. Engelbrecht, P. L. Steenkamp.

Diakene: H. S. v. Rensburg, L. S. Wolmarans, S. H. v. Rensburg.

ARUSHA (TANGANYIKA).

Gestig 1910.

Sieletal: 112. Ledetal: 58.

Skriba-Kassier: W. J. A. de Beer, P.K. Arusha, Tanganyika.

Koster: J. A. Venter.

Voorleser: W. Pretorius.

Ouderlinge: J. J. v. d. Westhuizen, W. Pretorius.

Diakene: Ph. v. d. Westhuizen, P. Bekker.

SUID-WES AFRIKA.

Gestig 1910 te Humpata.

Gereorganiseer 1932.

Kassier-Skriba: P. P. H. Alberts, A.sn., Niens West, P.K. Outjo, S.W.A.

Ouderlinge: Z. C. Robberts, J. M. du Plessis, J. J. Coetzee, D. J. Labuschagne, P. S. Venter, B. Alberts (Snr.), T. C. Sachse.

Diakene: P. P. H. Alberts, P. P. H. van der Merwe, Albertus van der Walt, J. H. du Plessis, I. P. Prinsloo, Dirk Lusse, A. M. Kok.

PSALM 15.

In Ps. 15 word ons die hoedanighede, die karakter en die gedrag van die ware gelowige voorgeteken. Die inhoud van hierdie Psalm is dus vir almal, wat dit ernstig meen, van die hoogste betekenis. Ons vind hier in die eerste vers 'n belangrike vraag; in die volgende verse word dan die antwoord daarop gegee. Beide vraag en antwoord is vir ons van die hoogste belang. Ook hier weer blyk die Woord van God 'n lamp vir ons voet en 'n lig vir ons pad te wees.—Laat ons vereers let op:

I. DIE VRAAG

wat hier gestel word: „*Here, wie mag vertoef in U tent? Wie mag woon op U heilige berg?*” Die psalmdigter herinner hier aan die hoogheid en heiligheid van God en vra dan aan wie dit vergun sal word om gemeenskap met dié grote en heilige God te hê. Wie mag in die teenwoordigheid van God verskyn en verkeer? Wie mag getel word onder die huisgenote van God? Wie is in waarheid Gods kind? God is immers 'n verterende vuur voor wie die engele hulle met omsluerde aangesigte neerbuig. Die onnadenkende menigte meen, dat dit 'n geringe saak is om tot die Allerhoogste te nader. Hulle vra nie of hulle daar wel geskik en bevoeg toe is nie. In teëstelling met die ligsinnigheid van die oppervlakkige menigte, lees ons in die Heilige Skrif, sidder die duiwels vir God!

Wie sal toegelaat word, so vra die psalmdigter, om tot die huisgesin van God te behoer en om gemeenskap met Hom te oefen? Wie is in waarheid 'n burger van Sion en mag op die guns van God vertrouend hoop? Hoedanig moet die karakter en wandel van die gelowige wees?

Die psalmdigter stel hierdie vraag omdat dit werklik 'n vraag is. Nie al die mense het daardie voorreg nie. Selfs onder die belydende gelowiges is daar, wat vreemd is van die burgerskap van Israel. Hoewel hulle uitwendig die Here dien, is hulle innerlik los van die Here

en verslaaf aan die sonde. Nie almal is Israel, wat vir hulle Israel noem nie. Die vrome mondbelydenis moet gepaard gaan met opregtheid van lewenswandel. Ek dink hier aan die uitspraak van Jesus in Sy Bergpredikasie: „Nie elkeen wat vir My sê: Here, Here! sal ingaan in die koninkryk van die hemele nie.”—Dit blyk wanneer ons nou in die tweede plek let op:

II. DIE ANTWOORD

wat hier gegee word op die gestelde vraag. Die psalmdigter wys hier hoedanig die *wandel*, die *werk* en die *woord* moet wees van die opregte gelowige.

„Here, wie mag vertoef in U tent? Wie mag woon op U heilige berg?”

1. Allereers, hy, *wat opreg wandel*.—Let nou meteens daarop: die Here eis nie volmaaktheid van Sy gelowige volk nie, maar wel met alle nadruk opregtheid. Ons kan nie volmaak wees nie, maar ons kan opreg wees, opreg teenoor God en medemens. God het 'n welgevalle aan waarheid in die binneste. As daar een kwaad is, waarteen die Heilige Skrif ons telkens met klimmende erns waarsku, is dit teen die sonde van onopregtheid, geveinsdheid, huiglary, valsheid. Een van die allereerste kenmerke van die burger van Sion is, sê die psalmdigter, opregtheid van lewenswandel. Vertoon u hierdie kenmerk?

„Here, wie mag vertoef in U tent? Wie mag woon op U heilige berg?”

2. Hy, *wat geregtigheid doen*.—Die geloof moet hom openbaar in werke van geregtigheid. Die godvrugtige mondbelydenis moet bekragtig, beseël en versier word deur die lewenswandel. Alle andere geloof is dood; alle andere mondbelydenis is huiglary. Aan die vrugte word immers die boom geken.

Ag, daar is 'n groot menigte van belydende gelowiges, wat net vroom praat. Daarby bly dit. Hulle is soos 'n boom, wat wel vol blare, maar sonder vrugte is. Jakobus noem die geloof van die sodaniges dood, dus waardeloos.

In Sy laaste lang gesprek met Sy disiepels, die nag van Sy gevangening, het Jesus vir hulle gesê: „Hierin is My Vader verheerlik, dat julle baie vrug dra; en julle sal My disiepels wees.” Het u al gevra na die vrugte van u belydenis? Is daar vrugte? Wat doen u—om 'n bekende uitdrukking te gebruik—vir die Here? Daar is baie lidmate van die Kerk van Christus, wat niks doen vir die Here en Sy saak nie. Hulle gee miskien 'n paar sjellings per jaar en meen dat hulle dan van alle verdere verantwoordelikheid onthef is. Die Here vra nie allereers ons geld nie, maar onself.

Die bekende Surgeon sê êrens, dat in Gods Kerk almal werkbye moet wees. Die Here Jesus spreek van vrugdragende lote.

Die burgers van Sion is die, wat geregtigheid doen. Hulle is vol van geloof nie alleen nie, maar ook van goeie werke, en hulle gebed is:

Neem mijn handen, dat ze 't merk
Dragen van Uw liefdewerk.

Wie sal vertoef in die tent van die Here? Wie sal woon op Sy heilige berg?

3. Hy, *wat met sy hart die waarheid spreek*.—„Met sy hart,” dit wil sê, die opregte gelowige het nie alleen die waarheid lief nie, hy spreek nie alleen met sy lippe die waarheid nie, maar hy strewe ook na waarheid in sy binneste, want hy weet, dat selfs die kiem van die gedagtes en die mees verborge beweegrede aan God bekend is. Daarom vermy die opregte gelowige alle dubbelsinnigheid, ontwykende antwoorde, halwe waarhede, wit leuentjies, vleiere, bedrog. Die waarheid moet in ons binneste woon. Ons hart (Spurgeon) moet die heiligdom van die waarheid wees. God is 'n God van waarheid. Hy haat alle leuenpaaie. Van die duiwel het Jesus verklaar, dat hy nie in die waarheid staan nie, omdat daar in hom geen waarheid is nie; hy is 'n leuenaar en die vader van die leuen. Wie dus van die waarheid afwyk staan onder die mag en heerskappy van Satan.

Waar die waarheid in ons binneste setel, sal ook die dryfvere van al ons dade suiwer wees, sonder bybedoe-lings.

Wat vind ons in die praktyk van die daelikse lewe? Helaas, ook onder dié, wat voorgee, dat hulle burgers van Sion is? Daar is byna geen sprake van onderlinge vertrouwe nie. As ons iets oorvertel, wat ons gehoor het, is ons gewend om te sê: „Ek verkoop dit vir dieselfde prys, waarvoor ek dit gekry het.” Waarom? Omdat ons mekaar se woord nie onvoorwaardelik neem nie. Ons is nie bereid om die verantwoordelikheid op onself te neem nie—die waarheid in die binneste ontbreek! Let daarop: dis nie die kenmerk van die ware gelowige nie.

Wie mag vertoef in die tent van die Here? Wie mag woon op Sy heilige berg?

4. Hy, wat nie rondgaan met laster op sy tong, sy vriend geen kwaad doen en geen smaadrede uitspreek teen sy naaste nie.—In die voorafgaande vers het die psalmdigter gewys op die *wandel* en die *werk* van die ware gelowige, hier wys hy op die *woord*. Elkeen wat van sy naaste kwaad praat, sê Spurgeon, is „'n blaasbalk van die Bose, waarmee die vuur van twisting aangeblaas word.” En 'n ou skrywer uit die sewentiende eeu merk in hierdie verband op: „Die kwaadspreker het die duiwel in sy tong en wie na hom luister het die duiwel in sy oor.” Die burgers van Sion praat nie kwaad die een van die ander nie. Hulle tong is ook—om dit so uit te druk—bekeer, in elk geval in die diens van die Here gestel en geheilig. Hulle daelikse gebed is: „Here, sit 'n wag voor my mond, bewaar die deur van my lippe.” Hulle hou die vermaning van Jakobus in gedagte: „Broeders, spreek niet kwalik van elkander.”

Hoe maklik word soms iemand se goeie naam beklad en sy eer vertrap! Hoe baie, wat huiwer om teen die agtste gebod te sondig, oortree sonder die minste gewetenswroeging die neënde! Is dit dan erger om iemand se besittings te steel as sy reputasie? Helaas, die spoor van laster word ook deur talle van belydende gelowiges gevolg.

Die psalmdigter sê, dis nie 'n pad daardie, waarop die gelowige gevind moet word nie.

Nogeens, wie sal vertoef in die tent van die Here en wie sal woon op Sy heilige berg?

5. Hy, in wie se oë die verworpene veragtelik is, maar hy eer die wat die Here vrees.—Dit wil sê, die opregte gelowige is 'n man wat almal eer wat die Here vrees, of die sodanige nou in lompe gekleed is of nie; maar voor die wat die Here nie vrees nie, sal hy nie in die stof kruip nie, wat hulle rang of stand ook mag wees. Die „verworpene” beteken hier: die goddelose, die wat buite en sonder God lewe. Die gelowige bewierook die sodanige nie. Hy gaan nie met hom om nie. Dis nie van sy soort geselskap nie (kyk 2 Kor. 6:14-18).

In ons dae word dikwels meer na iemand se beurs as na sy karakter gevra; as sy beurs maar goed vol is, al is hy owerigens ook los van God, is hy in tel; hy word in die samelewing geëer en vereer; sy goddeloosheid en karakterloosheid word dan maar verswyg of verblom of weg-gelag.

Die burger van Sion is nie iemand wat hom met so'n onheilige gedoente meng nie. Hy eer die wat die Here vrees en vergeselskap hom met hulle. Wie in die tent van die Here wil vertoef en op Sy heilige berg wil woon, kan nie met die Gode vyandige wêreld op vriendskaplike voet verkeer nie. Ons kan nie twee here dien nie. As ons die wêreld liefhet, is die liefde van die Vader nie in ons nie, verseker Johannes ons. En Jakobus verklaar: „Weet gij niet, dat de vriendschap der wereld een vijandschap Gods is? Zo wie dan een vriend der wereld wil zijn, die wordt een vijand van God gesteld.”

Wie mag vertoef in die tent van die Here en wie mag woon op Sy heilige berg?

6. Hy, wat al het hy gesweer tot sy skade, nie verander nie.—Die ware gelowige wanneer hy 'n belofte maak, of 'n ooreenkoms aangeaan het, wat van agteraf blyk vir hom nadelig te wees, sal tog toon, dat hy 'n man van eer is, omdat hy 'n man van sy woord is. Wie sy eer verloor, het alles verloor. Daarom is die man van gods-

vrug ook 'n slaaf van sy woord; sy woord is sy eer; op sy eenmaal gegewe woord kan deur dik en dun gereken word; sy ja is ja en sy nee is nee; hy is 'n man uit een stuk; 'n mens kan onder alle omstandighede op hom peil trek.

Is dit in hierdie opsig ook nie treurig onder ons gesteld nie? Ons het soëwe gehoor: die godvrugtige word gekenmerk deur opregtheid van lewenswandel, goeie werke, waarheidsliefde—vind ons nie ook onder die belydende gelowiges dikwels die grootste openbaring van bedrog, oneerlikheid, leuenagtigheid, en wat dies meer sy nie? Wat sê die ongelowige wêreld—dis soms goed om te luster na die opinie van die vyand. Van ongelowige kant word daar spottend beweer: dat iemand hom as Christen voordoen en Christen noem, is glad nie 'n waarborg dat jy hom kan vertrou en op hom reken nie. O, wat 'n smaad word hiermee Christus aangedoen!

Wie sal vertoef in die tent van die Here en woon op Sy heilige berg?

7. Hy, *wat sy geld nie gee op woeker en geen omkoopgeskenk aanneem teen die onskuldige nie.*—Die wet van Moses het woekerwins verbied. Dis 'n verbod, wat op 'n gesonde sedelike beginsel rus. Die ware aanbidders van die Here sal hom dan ook nie skuldig maak aan hierdie kwaad nie. Hy sal alle gierigheid my en opregte naasteliefde beoefen. Ook sal hy hom nie skuldig maak aan omkoperie nie. „Elke man het sy prys,” sê die ongelowige wêreld. Dit wil sê, dat elkeen ten slotte omkoopbaar is. In die kring van die gelowige volk van die Here geld hierdie gesegde altans nie.

Die Psalm sluit met die treffende uitspraak: *Hy, wat hierdie dinge doen, sal vir ewig nie wankel nie*—want hy vertoef in die tent van die Here en woon op Sy heilige berg.

Hierdie Psalm is soos vuur vir die goud, soos 'n smeltkroes vir die silwer.

Kan ons die proef deurstaan?

Voel ons nie dat dit noodsaaklik is, dat ons ons sal

begewe tot selfondersoek en verootmoedigende gebed voor God nie?

Laat ons God bid om ons te bewaar vir blote mond-godsdiens, wat Hom onteer en ons oordeel verswaar, en laat ons in gedagte hou, dat godsvrug nie in uiterlikhede bestaan nie, maar in innerlike verkleefdheid aan God. Dan alleen sal ons vir ewig nie wankel nie.

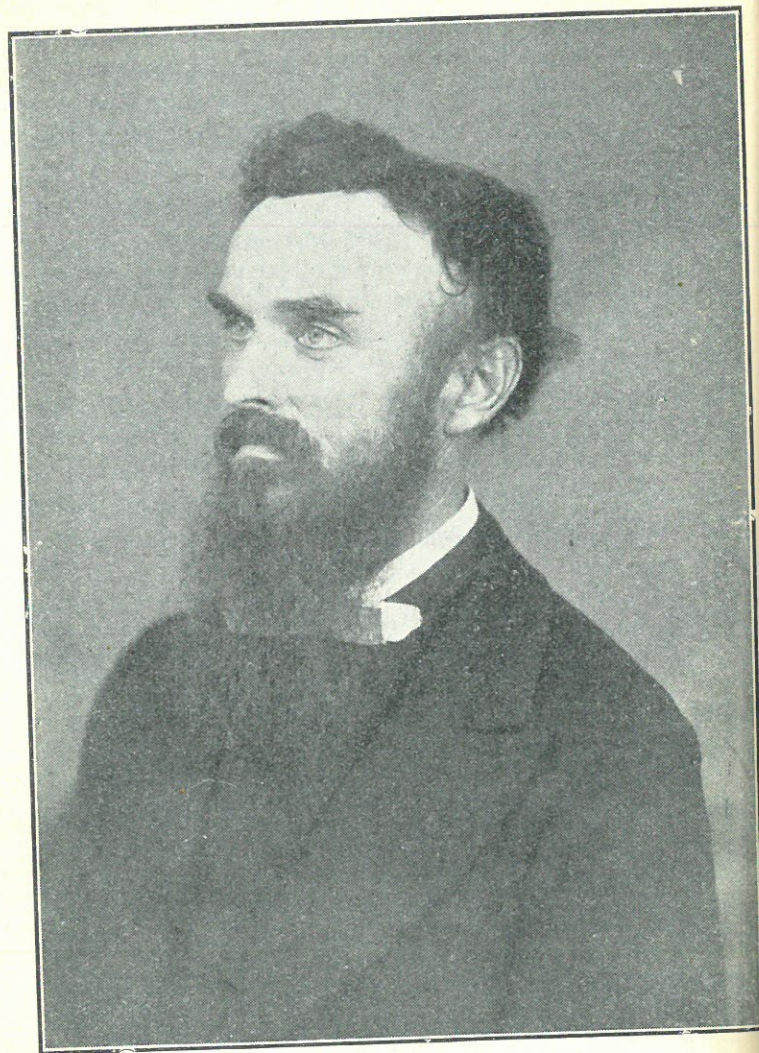
Mag ons handel en wandel die kenmerke vertoon van innige opregte godsvrug.

DANIEL F. ERASMUS.

DIE WEG.

O slingrende weg wat wyders sig wend!
simbool van die lewe aan almal bekend.
Jou begin, ongekend, is die myne gelyk;
jou einde as die myne in verborgenheid wyk.
Net daartussenin lê 'n klein stukkie maar
wat meteens aan ons bei die dag kan verklaar.
Daar reis ons te same en ek noem jou my vriend
wat 'n gang vir my voet deur die lewe wou vind;
Want dwaal ek weg in die woesteny
dan moet ek struikel en angste ly.
Tot ek jou weer sien en my hart sig verbly,
as die pelgrims my weer gaan groetend verby.
Wel voel ek my soms tog al te moeg;
en moet dan eers rus om weer verder te swoeg.
Maar jy help my gewillig in vriendskap se naam;
selfs my laaste rusplek sien ons twee nog te saam.
Daar neem jy verlaas vriendlik afskeid van my,
en jou ligte streep sien ek vér-vér vergly.
Ek bly daar agter—ter ruste geleg;
en die pelgrims praat van “die graf by die weg.”

TOTIUS.

Ds. C. W. DU TOIT.

Hierdie portret is omstreeks 1883 geneem, die jaar toe Ds. du Toit predikant van Potchefstroom geword het.

DS. C. W. DU TOIT.

Gestorven 12 Februarie 1932.

Hoewel Ds. du Toit reeds voor jaren niet meer actief deel genomen had aan de werkzaamheden van de Nederduitsch Hervormde Kerk, was hij nog niet vergeten door de menschen, die hij vroeger bediend had en die hem lief hadden. Toen dan ook de tijding kwam, dat hij na een korte ziekte overleden was, bijna 90 jaar oud, was er in de harten van een menigte van menschen groote droefheid.

De laatste jaren van zijn leven had Ds. du Toit in Johannesburg gewoond bij een neef van hem Ds. Roux te Jeppe, maar nu en dan preekte hij nog en de wintermaanden van het vorige jaar bracht hij nog in Durban door om te ontkomen aan de koude van den Rand, die hem een jaar te voren een ernstige longontsteking bezorgd had, waaraan hij een maand lang zoo ziek was, dat menig een dacht, dat hij het niet meer maken zou.

Zijn eenig overgebleven kind, Mevrouw Humphrey was veel bij hem en deed voor hem wat zij kon, hoewel zij niet bij hem woonde. Voor haar en voor de weduwe van zijn zoon deed hij ook veel, ongeveer de helft van zijn pensioen aan die twee weduwen afstaande.

Hij is gestorven te Johannesburg, maar begraven te Potchefstroom naast zijn hem vele jaren voor gegaan zijnde echtgenoote.

Bij de begrafnis was er een groote schare overgekomen om nog een laatste eer te bewijzen aan den geliefden doode. De kerk te Potchefstroom was gepakt en velen konden geen plek meer krijgen. Na den dienst was er gelegenheid om langs de doodkist te loopen en een blik te slaan op het welbekende gelaat. Bij het graf werd het woord gevoerd door Prof. Greyvenstein en Ds. Vermooten.

De lijkdiens in de kerk werd geleid door Ds. Brandt van Johannesburg, die ongeveer het volgende zeide naar

aanleiding van Gen. 35 : 29: "En Izak gaf den geest en stierf en werd verzameld tot zijne volken, oud en zat van dagen en zijne zonen, Ezau en Jacob begroeven hem."

Wij zijn vandaag hier samen voor een treurige taak en velen treuren over het verlies van een ouden geliefden leeraar. Maar laat ons niet treuren; de overledene zou dat niet wenschen, hij is zoo gelukkig heengegaan, in vrede gestorven in de hoop op het eeuwige leven. Zijn einde ademt denzelfden geest als die spreekt uit onzen text, een geest van tevredenheid en dankbaarheid, voldaanheid over het afgelopen leven, dat zijn volle rijpheid bereikt heeft en waarop met voldoening kan worden teruggezien.

Laat ons liever gedenken aan een en ander uit dit rijke leven en God danken voor het werk door hem gedaan.

Ds. du Toit heeft gestudeerd te Stellenbosch, waar hij een van de eerste leerlingen was van de Kweekschool. In 1870 is hij predikant geworden te Hanover, later te Pearston en te Tulbach. Een feit, dat een eigenaardig licht werpt op hem en die Gemeenten is, dat twee van deze Gemeenten buiten het verband van de Kaapsche Synode stonden.

Hij schrijft zelf in het Feestnummer van de Hervormer op 8 Augustus 1928: "De Gemeenten, die ik 13 jaren lang gediend heb, stonden buiten de Kaapsche Synode, waardoor ik zelf ook niet tot dat kerkverband behoorde."

In 1883 is hij te Potchefstroom gekomen en hier heeft hij 35 jaar gearbeid, totdat hij in 1917 zijn emeritaat genomen heeft. Toch heeft hij nog heel dikwijls gepreekt tot zelfs nog onlangs in dit laatste jaar.

Zooals hij geleefd heeft, zoo is hij ook gestorven, nederig, bescheiden, zonder een groote publieke loopbaan, zonder veel eer, maar getrouw in zijn ambt.

Hij heeft een groote verandering gezien in de toestanden in ons land en volk gedurende die bijna 50 jaren van zijn leven in Transvaal.

In 1885 is hij meegegaan met de vereeniging van de kerken, maar in 1890 is hij daar weer uitgetreden op den

1sten October. Hij heeft toen ook een verklaring gemaakt over zijn handelwijze, waarin hij o.a. dit schrijft:

"Ik ben beroepen als predikant van de Hervormde Gemeente van Potchefstroom en ben met haar in de voorloopige vereeniging gegaan, en toen ik zag, dat de Algemeene Vergadering van de Vereenigde Kerk van de grondslagen van 1882 afweek, heb ik schriftelijk geprotesteerd en met mijn Gemeente ga ik uit die voorloopige Vereenigde Kerk."

Ds. du Toit is toen voor een tijd geweest onder de zoogenaamde Procuratie Commissie, die later weer met de herstelde Nederduitsche Hervormde Kerk onder Ds. Goddefroy samengesmolten is.

Toen hij jonger was heeft hij dikwijls last gehad van koliek en was hij ziekelijk en zwak van gestel, terwijl Mevrouw du Toit groot en sterk was. Zij heeft hem misschien te goed verzorgd, want na haar dood in 1918 is hij gezonder geworden en nu heeft hij geleefd tot bijna 90 jaar; op 21 Februarie zou hij vol 90 jaar oud geworden zijn.

In den lateren tijd heeft hij veel gesproken en ook gepreekt over den hemel, zelfs met zijn afscheid van zijn Gemeente Potchefstroom was zijn text: "Er was een half uur stilte in den hemel" Openb. 8 : 1. Opmerkelijk is, dat het eenige boek, dat hij uitgegeven heeft: "de Westminster" een bundel begrafenistoelagen is. Op den dag van zijn dood is er nog een preek van hem verschenen in de Kerkbode over Hand. 16 : 30 en 31: "Wat moet ik doen om zalig te worden?"

Zijn preeken waren altijd interessant, daar was iets bijzonders in, iets origineels, een onafhankelijke geest; hij heeft wel soms vreeselijke ketterijen verkondigd, maar niemand heeft er ooit aan gedacht hem te vervolgen of aan te klagen. Men was het lang niet altijd met hem eens, maar toch was het treffend wat hij zeide. Onder anderen heeft hij niet lang geleden een preek gehad in de Kerkbode over het vragen van vergeving van zonden voor een Christen, die heel wat pennen in beweging gebracht heeft.

Hij kon zoo heerlijk grapjes vertellen en zelf zoo smakelijk meelachen over zijn grapjes. Maar hij kon ook

diep ernstig zijn en voor velen is hij tot een rijke zegen geweest voor tijd en eeuwigheid.

In de kerk als geheel heeft hij geen bijzonderen invloed gehad, veel meer in zijn Gemeente.

Hij was twee maal Voorzitter van de Algemeene Kerkvergadering, n.l. van 1903 tot 1907 en van 1912 tot 1916, beide malen een periode van 4 jaren. Hij had grooten invloed in zijn eigen Gemeente en ik heb daarvan duidelijke sporen gevonden beide in Johannesburg en in Vereeniging en feitelijk in heel westelijk Transvaal, waar hij nu en dan gearbeid had.

In de dagen van de politieke woelingen is de politiek in Potchefstroom ook tot in de kerken doorgedrongen, maar terwijl de andere kerken zelfs schimpnamen gekregen hebben in verband met politieke verschillen, was dat in de Hervormde Kerk niet zoo. Daar was nooit verdeeldheid terwille van politiek, omdat iedereen Ds. du Toit te lief had en hij geen aanleiding daartoe gaf. Zijn kerk werd daarom de "Dontcarie kerk" genoemd.

Hij was innig vroom, hij leefde met God en is ook gestorven in den Heere en nu is hij ingegaan in de rust, in de vreugde des Heeren, hij is zonder twijfel getrouw geweest en de Heiland zal hem geven de Kroon des Levens. Zijn werken volgen met hem en zijn nagedachtenis is tot zegen.

Wij, die hem gekend hebben, kunnen niet anders dan God danken voor zijn voorbeeld en werk, die voor ons een aansporing zijn om meer getrouw te zijn.

Bijna zijn geheele familie is hem reeds voorgegaan, er leven nog slechts een dochter en een schoondochter en eenige kleinkinderen. Wij betuigen onze hartelijke deelneming aan die allen. Moge het een troost voor hen zijn te weten, dat hun vader en grootvader geen vijanden had, maar door iedereen bemind en geëerd was. De sympathie van duizenden is met hen in hun droefheid.

Een van zijn geliefde verzen was: "Eens hooren wij de Wekstem weder tot hooger heil bij onzen Heer."

Hij zal zeker die stem eenmaal hooren; Zullen wij dan ook daar zijn om die stem te hooren?—Amen.

L. E. BRANDT.

DIE EERSTE DRIE ARTIKELS VAN ONSE KERKWET

Die eerste drie artikels van onse Kerkwet is die weergawe van wat ons onder die Nederduits Hervormde Kerk moet verstaan. Daar is 'n spreekwoord wat sê, dat wanneer twee persone dieselfde ding sê hulle nog nie dieselfde ding bedoel nie. En volkome waar ook, wat die kerk aanbetref. As ons die verskillende Christelike kerke in hulle organisasies van naby beskou dan sien ons dat daar op ver uiteenlopende wyse gedink word oor wat onder 'n kerk verstaan word. Die verskil kom nie alleen uit in die belydenis van die verskillende kerke en in die verskillende vorme wat die openbare erediens aanneem nie, maar ook in die verskillende wyse van kerk-regering. Die karakter van die Hervormde kerk word voorsover dit die organisasie, die kerkregering en die belydenis aanbetref, duidelik weerspieël in die eerste drie artikels van ons Kerkwet, en 'n inhoudsbeskrywing van hierdie drie artikels is tegelyk 'n karakter-beskrywing van die hele kerk. Voordat ons die drie artikels van naby besien wil ons eers iets sê oor die naam van die kerk.

Die naam van onse kerk is *Nederduits Hervormd*. In Suid-Afrika is ongelukkig meermale onnodig getwis oor die name Hervormd en Gereformeed. Waartoe die twistes? Al twee die name beteken tog dieselfde, alleen sou mens kan sê dat wat die woordafleiding aanbetref die woord Hervormd taalkundig suiwerder is dan Gereformeed. Onse vadere het in die sewentiende en agtiende eeue altwee die name as van gelyke betekenis en van gelyke waarde gebruik. Maar tog is ons bly dat onse kerk die naam Hervormd dra en nie die naam Gereformeed nie, en sal ons altyd die naam Hervormd ver bowe die naam Gereformeed verkies. Vroeër het die name Hervormd en Gereformeed dieselfde betekenis en dieselfde inhoud gehad, maar deurdat die betekenis van die naam Gereformeed in Holland gedurende die laaste vyftig jaar meer en meer verander het is daarmee die inhoud in me-

nig opsig ook prinsipieel verskillend geword met die van Hervormd. Die oorspronkelike betekenis van die woorde Hervormd en Gereformeed waarin onse vadere dit in die sewentiende en agtiende eeue gebruik het was die van verlede deelwoorde van die werkwoorde *hervorm* en *reformeer* waarmee uitgedruk werd dat die ontaarde en verbasterde middeleeuse kerk in die sestiende eeu onder Gods leiding van die pouselike dwaalleer gesuiwer is, herstel is, opnuut gevorm is, hervorm is, gereformeer is. Hierdie hervorming het daarin bestaan dat die menselike insettinge wat onder die vorm van pouselike owerlewerings die Bybel uit die kerk verdring het, weer uit die kerk verwyder is en uitgebán is, en die Bybel weer die middelpunt geword het waarom die kerk gevorm is. Die woorde *Hervormd* en *Gereformeed* sien dan ook in die eerste plek op die Skrif en nie op die belydenis nie. 'n Hervormde kerk beteken 'n kerk wat leef uit die Skrif. Die belydenisse van die verskillende Hervormde kerke kan dan ook verskillend wees, dit kan 'n meer Lutherse of Calvinistiese karakter hê, en kan ook hoewel dit dieselfde karakter het tog nog weer verskillend wees, soas byvoorbeeld die Nederlandse kerk en die Skotse kerk wat altwee Calvinisties is, maar tog nie dieselfde belydenisskrifte het nie. Die Kerkhervorming omvat dan ook al die kerke wat met Rome gebreek het en hulle op die bodem van die Skrif gestel het. Uit die Skrif het die kerke beginselverklarings in die vorm van belydenisskrifte opgestel, en in die verskillende Hervormde kerke in die verskillende lande is die belydenisskrifte dan ook nie dieselfde nie, maar hierdie verskil van belydenisskrifte diskwalifiseer nie 'n bepaalde kerk om 'n Hervormde kerk te wees nie. As 'n kerk egter nie meer op suiwer Bybelse standpunt staan nie dan word so 'n kerk as 'n Hervormde kerk gediskwalifiseer. Hierdie gedagte vind sy skone uitdrukking in Artikel VII van die Nederlandse Geloofsbelijdenis.

In die laaste vyftig jaar is in Holland onder invloed van Abraham Kuyper aan die woord Gereformeed 'n totaal andere betekenis gegee. Volgens hierdie nuwe betekenis sien Gereformeed nie meer op 'n kerk wat op

die Skrif staan nie, maar op 'n kerk met 'n bepaalde belydenis. Die Skrif, die Woord van God, is vir die kerk dan ook nie meer nommer een nie, maar die belydenis, die woord van die mens word vooropgestel. Volgens Dr. Kuyper vorm ieder Gemeente 'n selfstandige kerk, en as daar dan verskillende Gemeentes of liever gesê verskillende kerke is wat dieselfde belydenis het dan vorm daar die belydenis die band wat hulle saam bind, die "accord van kerkelijke gemeenschap." Ieder Gemeente is outonom, 'n selfstandige kerk. Hierdie gewysigde opvatting van Dr. Kuyper van wat onder 'n kerk verstaan word en die gewysigde opvatting van wat die woord *Gereformeed* beteken is slegs 'n deel van sy nuwe-Calvinistiese beskouinge, die neo-Calvinisme wat in so menig opsig met die oorspronkelike Calvinisme verskil, omdat dit die oorspronkelike Calvinisme in 'n Hegeliaanse gewaad gestee het. Dit was hierdie neo-Calvinistiese kerkbeskouing van Dr. Kuyper, hierdie verheffing van die afsonderlike Gemeentes tot selfstandige outonome kerke, wat hy dan weer om die belydenis gegroepeer het, wat gemaak het dat hy in 1886 in die Hervormde Kerk van Holland 'n skeuring veroorsaak het en waardeur verskillende Skrif-gelowiges soas Dr. G. J. Vos, Prof. J. H. Gunning, Dr. Hoedemaker, Dr. A. W. Bronsveld en vele andere waaronder die twee latere Transvaalse predikante Di. Jac. van Belkum en M. J. Goddefroy hom so met krag bestry het. Vir hulle was die kerk gefundeer op die goddelike Skrif en nie op die menselike belydenis nie. In hierdie verband kan ons ook nog nalees wat Ds. Goddefroy op bls. 10 tot 25 van sy "De kerkkwestie niet een Leer- maar een Levenskwestie" geskryf het.

As ons praat van Hervormde Kerk bedoel ons die kerk wat of die Skrif gefundeer is. Ons bedoel die woord in die ou oorspronkelike betekenis, en ons verkies die woord Hervormd bowe die woord Gereformeed, ja ons verwerp die woord Gereformeed mede omdat dit onder die neo-Calvinistiese invloed 'n gewysigde, 'n nuwe, 'n anti-Hervormde betekenis gekry het, ons kan sê 'n on-

skriftuurlike betekenis wat tot kerkontbinding en kerkelike skeuring lei.

Die benaming *Nederduits* is ons net so dierbaar as die benaming *Hervormd*. 'n Hervormde kerk wat in Suid-Afrika ontstaan het is daar nie, want toe die Hervorming plaasgevind het was hier nog geen Christelike kerk nie. Die Hervormde Kerk is uit een van die ander lande hierheen oorgeplant, en wel uit Nederland soos die woord *Nederduits* aandui. Die benaming *Nederduits* wys dus dat ons nie uit Skotland stam nie net so min as uit Amerika, maar uit Holland, en die benaming *Hervormd* wys weer dat ons nie neo-Calviniste is nie. Daarom wil ons vas hou aan die naam *Nederduits Hervormd*. Die ou Witfonteiners was hulleself welbewus toe hulle in 1886 verklaar het dat "dit kostbaar kleinood voor ons en onze kinderen bewaard moge blijven."

Soas ons in die begin gesê het weerspieel die eerste drie artikels van die kerkwet die karakter van die *Nederduits Hervormde kerk*. Ons wil nou by ieder van hierdie artikels afsonderlik stil staan.

Art. 1. De Nederduitse Hervormde Kerk van Zuid-Afrika bestaat uit alle Nederduitse Hervormde Gemeenten in Zuid-Afrika.

Zij grondt zich op de Bijbel als het Woord van God. Haar belijdenis is uitgedrukt in de Formulieren van Enigheid, t.w. de 37 Artikelen der Nederlandse Geloofsbelydenis, de Heidelbergse Katechismus en de Dordtse Leeregelen, vastgesteld in 1618 en 1619 te Dordrecht.

Hierdie eerste artikel begin met te konstateer dat die *Ned. Hervormde Kerk* uit al die *Hervormde Gemeentes* bestaan. Dit wil nie sê nie dat die *Gemeentes* outonome eenhede is nie, nee inteendeel. Die taak van die kerk is die prediking van die *Woord* en die bediening van die *Sakramente*, en om dit te kan doen is dit nodig dat die kerk in afsonderlike *Gemeentes* georganiseer word met die oog op die lokale verrigtinge van hierdie handelinge. Dit is nie verskillende lokale *Gemeentes* wat hulleself op grond van 'n "accord van kerkelijke gemeenschap" tot

'n kerk organiseer nie, maar dit is die een ondeelbare kerk wat binne in sigself verskillende *Gemeentes* organiseer. Mens kan dan ook alleen, soas uit artikel 2 duidelik spreek, lid wees van die lokale *Gemeente* as mens lid is van die kerk. Dit is die lidmaatskap van die kerk wat die lidmaatskap van 'n lokale *Gemeente* moontlik maak en dit is die kerk wat die afsonderlike *Gemeentes* stig.

Die tweede gedeelte van hierdie artikel bevestig wat ons soëwe gesê het. Die *Ned. Hervormde Kerk* grond sig op die *Bybel*, op die *Woord Gods*, en nie op die belydenis nie. Die *Skrif* draag die kerk en die kerk draag die belydenis. Die *Bybel* het die kerk gemaak en die kerk weer het die belydenis gemaak. Die belydenis is 'n produk van die kerk en die kerk is 'n produk van die *Skrif*.

Art. 2. Tot de Nederduitse Hervormde Kerk behoren alleen blanke personen:

- a. die in die kerk gedoopt zijn;
- b. die belijdenis des geloofs in die kerk hebben afgelegd;
- c. die met attestatie of bewijs van lidmaatschap van andere kerkgenootschappen, die dezelfde belijdenis hebben, door de Kerkeraad worden aangenomen.

De Kerkeraad is niet verplicht elk lidmaat aan te nemen, die met bewijs van lidmaatschap van elders komt, en behoeft hiervoor geen reden op te geven.

Van elk, die vraagt opgenomen te worden, kan de Kerkeraad verzoeken aan te wijzen of de kerk, waar hij of zij aangenomen is, een belijdenis heeft overeenkomstig met de onze.

De Kerk laat echter geen gelijkstelling toe tussen blanken en kleurlingen.

Daar artikel 1 verklaar wat die *Hervormde Kerk* is daar set hierdie artikel uiteen wie lid is en lid kan wees van die kerk. Die artikel begin met te sê dat dit alleen blanke persone is wat tot die kerk behoort en eindig met alle gelykstelling tussen wit en gekleurd af te wys. Dus

nie alleen dat kleurlinge nie lid kan word nie, maar ook dat hulle nie tot die kerkgeboue van die blankes toegelaat mag word nie. Die gekerstenes onder die gekleurde rasse moet dus volgens hierdie artikel tot afsonderlike kerkelike gemeenskappe georganiseer word.

Die persone wat tot die kerk behoort word in drie klasse verdeel:

- a. die wat in die kerk gedoop is;
 - b. die wat in die kerk belydenis afgelê het;
 - c. die wat oorgekom het van ander kerke.
- By ieder van hierdie wil ons korteliks stil staan.

a. *Die dooplede.* Hier word duidelik en onomwonde verklaar dat ieder een wat in die kerk gedoop is ook lid is van die kerk. Natuurlik deel so'n dooplid nie in al die kerkelike voorregte nie, tensy hy ook belydenis van die geloof aflê: 'n dooplid het nie stemreg nie en kan ook nie aan die avondmaal kom nie, maar hy is ewewel lid van die kerk en val dus ook onder die lede van die Gemeente wat deur die kerkeraad volgens artikel 57 b. geestelik bearbei en versorg moet word. 'n Kerkeraad versaa dus op growwe en verregaande wyse sy plig as die dooplede nie bearbei en geestelik versorg word nie, as nie poginge aangewend word om 'n gedoopte sover te kry dat hy belydenis van sy geloof aflê.

b. *Die belydende lede.* Die belydenis maak nie in die eerste instansie iemand lid van die kerk nie, maar dit gee die belyder reg om van die kerkelike voorregte gebruik te maak. Mens kan sê dat 'n dooplid kerkelik mondig word as hy belydenis van sy geloof afgelê het. Die belydenis wat hier bedoel word is nie dieselfde as waarvan in artikel 1 gepraat word. Daar word die Nederlandse Geloofsbelijdenis, die Heidelbergse Katechismus en die Dordtse Leerregels bedoel, terwyl hier die belydenis bedoel word wat ons vind in art. 60 van die Kerkwet, die oudste belydenis van die Christenheid in aansluiting met die Doopsformule:

- a. *Belijdt gij te geloven in God de Vader, de Almachtige, Schepper des hemels en der aarde, en in Jezus Christus, Zijn Eniggeboren Zoon, onze Heer, en in de Heiligen Geest?*

De res van die artikel is as volg:

- b. *Hebt gij u ook voorgenomen bij deze belijdenis door Gods genade te blijven, de zonde te verwerpen, en een Christelijk leve te leiden?*
- c. *Beloofd gij mede te werken tot de bloei van het Godsrijk in het algemeen en van de Nederduitse Hervormde Kerk in het biezonder, u onderwerpende aan het kerkelijk opzicht en, ingeval gij u mocht ontgaan, aan de kerkelijke tucht?*

Hierdie laaste gedeelte is in volkome harmonie met artikels 1 en 2 van die Wet. Net so min as die Doop iemand in die eerste plek tot lid van die lokale Gemeente maak net so min word iemand deurdat hy belydenis van sy geloof aflê lid van die lokale Gemeente in die eerste plek. Die belyder beloof om mee te werk tot die bloei van die Godsryk in die algemeen en van die Nederduitse Hervormde Kerk in die biesonder. Die hele neo-Calvinistiese gedagte van die outonomie van die lokale Gemeente word ook hier as iets anti-Hervormd afgewys, en as iemand wel 'n oog het vir die bloei van die lokale Gemeente dog sig om die bloei van die ganse Nederduits Hervormde Kerk nie bekommer nie sondig hy swaar teen hierdie artikel. Van ieder Hervormde lidmaat word geëis dat hy altyd die belange van die ganse kerk sal voorstaan en sal bevorder.

c. *Die lede wat van ander kerke oorkom.* Hierdie gedeelte van die artikel vereis 'n baie goeie insig in kerkelike sake om goed verstaan te word. Dit sien op persone wat van ander kerke na die Hervormde Kerk oorkom, sommige met 'n attestasie en ander alleen met 'n bewys van lidmaatskap. 'n Attestasie is meer dan 'n enkele bewys van lidmaatskap, want dit is 'n bewys van lidmaatskap plus 'n bewys van goed sedelik gedrag. As iemand nou van 'n buitelandse kerk na ons kerk oorkom

is hy geregtig om van sy buitelandse kerk 'n attestasie te vra om hier in te lewer. Neem byvoorbeeld iemand kom van Holland uit die Nederlands Hervormde Kerk na die Hervormde Kerk van Afrika oor dan is hy geregtig op 'n attestasie van die Hervormde Kerk van Nederland. Hy hou op om lid te wees van die Hervormde Kerk van Nederland deurdar daardie kerk nie kerkelike-jurisdiksie in Suid-Afrika het nie, en daarom krenk hy nie die Hervormde Kerk van Nederland nie deur haar te verlaat en in Suid-Afrika aan te sluit. Dieselfde geld b.v. as iemand lid sou wees van die Lutherse Kerk in Duitsland of die Lutherse Kerk in Kaapstad of van die Doopsgeesinde Kerk in Nederland en hy kom in Transvaal waar daardie kerke geen jurisdiksie het nie. Hy begaan geen daad van krenking teenoor sy oorspronklike kerk nie en het dus reg op 'n attestasie. Dieselfde geld as byvoorbeeld 'n lid van onse Hervormde Kerk na Holland of Duitsland sou verhuis. Onse kerk het daar geen jurisdiksie nie, en dit is dus geen krenking van onse kerk nie as iemand die Hervormde Kerk hier bedank en in Berlyn by die Lutherse gaan aansluit. So 'n persoon het reg om 'n attestasie van ons te kry as hy nie onder sensuur staan nie.

Anders is dit egter as iemand 'n grief het en hy bedank die kerk en sluit by 'n ander kerk in Suid-Afrika aan. Dan skei so 'n persoon hom van sy oorspronklike kerk af deurdar hy meen dat sy nie meer goedgenoeg is nie, en krenk daardeur sy kerk en begaan 'n kerkelike onsedelike daad en het dan geen reg op 'n attestasie nie, dog moet enkel en alleen 'n bewys van lidmaatskap kry. Dit geld vir persone wat in Suid-Afrika by die Hervormde Kerk aansluit of haar verlaat en hulle by ander kerke in ons land voeg.

Hierdie artikel praat van kerkgenootskappe "die deselfde belydenis hebben." Op sigself genome is dit baie onduidelik. As ons dit letterlik neem sou iemand van die Lutherse Kerk uit Duitsland, die Skotse Kerk of die Gereformeerde Kerk van Holland nie by ons mag aansluit nie, want die Lutherse en die Skotse Kerke het nie dieselfde belydenisskrifte as ons nie, terwyl die Gerefor-

meerde Kerk van Holland 'n verandering aan die Nederlandse Geloofsbelydenis aangebring het. Die praktyk leer ons egter dat met hierdie "andere Kerkgenootschappen" alle susterkerke bedoel word, Suster Kerke in Suid-Afrika sowel as in ander lande, en nou gee *Aanhangsel C.* van ons Kerkwet ons duidelik te kenne watter kerke susterkerke is. Die *Aanhangsel* lui:

De Algemene Kerkvergadering wenst met de leden der zusterkerken, die met ons dezelfde hoofdzaken in leer en leven van het ware Christendom van alle eeuwen omhelzen en liefhebben, in broederlike betrekking te staan en laat zodanigen tot de kerkelijke voorrechten toe, mits zij zich onderwerpen aan het herderlijk opzicht van de Kerkeraad.

Ook is dit volgens die slot van hierdie artikel 2 duidelik dat die Kerkeraad nie verplig is om somaar iedereen wat sy kerk bedank by die Hervormde Kerk op te neem nie, en as daar twyfel bestaan of die kerk waar so 'n persoon vandaan kom wel 'n christelike kerk is en onder aanhangsel C. van die wet val, het die kerkeraad reg om 'n ondersoek in te stel.

Dit is nie altyd ewe maklik nie om uit te maak wat 'n erkende Kerkgenootskap is nie. Die Presbiteriaanse, Wesleyaanse en "Church of England" bely „met ons deselfde hoofdzaken in leer en leven van het ware Christendom van alle eeuwen" en moet dus as susterkerke erken word, maar die "Free Protestant Church" in Kaapstad verwerp met nadruk die leer van die Drie-eenheid wat onse aannemeling by hulle bevestiging moet bely en kan daarom nie as 'n susterkerk erken word nie, sodat iemand wat in daardie kerk gedoop is en lidmaat geword het by sy oorkoms na die Hervormde Kerk opnuut gedoop moet word en opnuut belydenis moet aflê.

Art. 3. Deze allen blijven tot de Nederduitse Hervormde Kerk behoren, zolang zij niet door woord of daad ten duidelijkste tonen, zich van haar af te scheiden, of zolang zij zich niet der kerkelijke gemeenschap hebben onwaardig gemaakt.

Zij, die van de belijdenis der Kerk afgeweken zijn en zich bij sekten of niet erkende kerkgenootschappen hebben aangesloten, kunnen weder als lidmaten der Kerk worden opgenomen, mits zij bewijs leveren van berouw om hun afdwaling en bereid zijn, opnieuw in het openbaar belijdenis des geloofs af te leggen.

Hierdie artikel bepaal hoelank die persone, wat volgens art. 2 lede van die kerk is lid bly. Mens kan op twee wyse die lidmaatskap verloor, deur sigself af te skei of om deur die kerk afgesny te word. Iemand skei sig af deur woord as hy as lid van die kerk bedank, of deur daad wanneer by 'n ander kerk of by 'n sekte aangesluit word waardeur die lidmaatskap outomaties verval. Maak iemand sig die kerkelike gemeenskap onwaardig dan het die kerkeraad die reg om met inagneming van die bepalinge oor die kerkelike opsig en tug sodanige persoon af te sny. Die vraag is of dan die formulier van die ban gelees moet word. Onse mening is dat dit wel degelik moet gedoen word. 'n Afsnyding sonder meer laat al te spoedig die erns van die saak uit die oog verloor en laat die Kerkeraad en Gemeente al te spoedig vergeet dat die afgesnedenes voortdurend in die gebede gedenk moet word. Naas die formulier van die ban is daar nog die formulier van die "wederopneming des afgesnedenen." As iemand sig dus die kerkelike gemeenskap onwaardig gemaak het en daardeur van die Gemeente afgesny is moet die kerkelike opsieners nooit verslap in die poginge om die afgesnedenene weer op te neem, om die kreupele te herstel, die gevallene op te rig. As dit nie die geval is nie sal die Opsieners eenmaal nie sonder onbevleete hande voor Gods gerig kan verskyn nie, wanneer rekenskap gegee moet word van die siel van daardie gevallene wat aan hulle sorg toevertrou was. Dit is die sieke wat die medisynmeester van node het. Ezechiël 3 vers 17-21 behoort ernstig deur ieder predikant en ouderling in hierdie verband ter harte geneem word. Daar waar verflouing is op kerkelik gebied is die geestelike bearbeiding die meeste nodig. Dit is vir die verlore skaap waarvoor die herder die hele kudde verlaat om dit op te soek; dit is vir

die verlore penning waarvoor die hele huis met besems gekeer word om dit te vind. Dit is oor die bekering van een sondaar dat daar blydschap is onder die engele in die hemel.

As iemand by 'n sekte of by 'n nie-erkende kerkgenootskap aangesluit het en hy kom terug dan is die lesing van die formulier van die wederopneming nie nodig nie, maar is 'n aflegging van die geloofsbelydenis volgens artikel 60 voldoende.

S. P. ENGELBRECHT.

AAN DE HERVORMDE KERK.

Gij Kerk, wier grondslag zonk in 't bloed der martelaren,
Groot door hun heldenmoed en nooit vergeetbre trouw;
Wier schimmen om ons heen in de avondwolken waren;
Die, wuivend met hun palm, op ons, hun nakroost, staren,
Gij vraagt, of 'k u verlaten zou.—

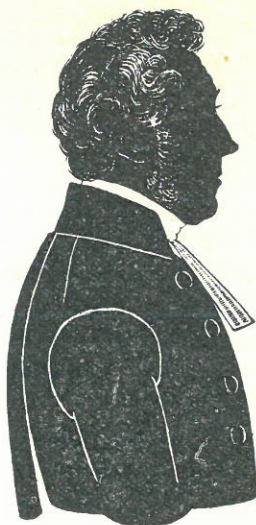
O, 't was verschriklijk hard en meer dan wreed te heeten!
Wie zou niet huiv'ren, bij 't vernemen van die stem?
Hoe? Langer zou de Zoon niets van zijn Moeder weten?
Neen! moog' mijn rechterhand veeleer zichzelf vergeten,
Eer 'k u vergeet, Jeruzalem!

Gij zult niet ondergaan—wat ook in puin moog' zinken!
Uw wort'len slaan te diep nog in der eeuwen rots;
Eens gaat de zon vol glans weer om u daken blinken;
Dan zal voor grafgezing u 't lied des levens klinken—
Uw toekomst bloeit nog, Kerke Gods!

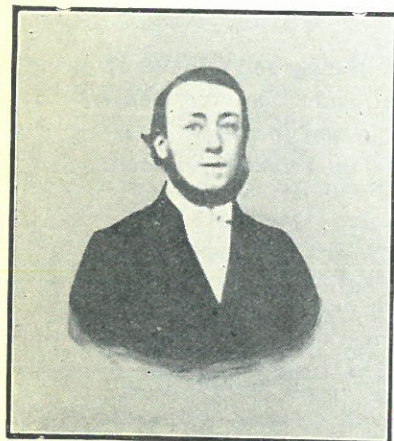
TER HAAR.

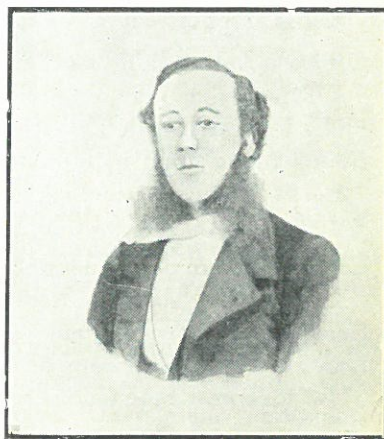
J. A. Smits

G. van Warmelo

G. W. Smits.

N. J. van Warmelo.

VIER OU PORTRETTE.

Hiernaas vind ons vier baie ou portrette afgedruk. Die eerste twee is silhoeëtte, gemaak in die dae toe die fotografeerkuns nog nie bekend was nie. Dit bevat die beeltenisse van twee predikante honderd jaar gelede in Holland. Altwee is gekleed in die ouerwetse predikantedrag van vroeër. Die manel is van 'n ander snit as wat ons dit nou ken. Die mantel en bef kom baie duidelik uit. Die een persoon stel voor Ds. J. A. Smits, die vader van Ds. G. W. Smits van Rustenburg. Hy was predikant van die Ned. Hervormde Kerk in Nederland, van 1814 tot 1817 te Neerbosch, en van 1818 tot sy oorlyde in 1857 te Renkum.

Die ander silhoeët is van Ds. G. van Warmelo, die vader van ons Transvaalse Ds. N. J. van Warmelo. Hy was ook predikant in die Hervormde Kerk van Nederland, en wel van 1825 tot 1827 te Heiloo, van 1827 tot 1830 te Poortugal en van 1830 tot 1850 te Gonda. In 1850 is hy gestorwe. Sy vader was van 1781 tot 1819 predikant te Wyhe, en sy grootvader was van 1744 tot 1748 predikant te Oldenkeppel en van 1748 tot 1780 te Wyhe, algar Gemeentes van die Hervormde Kerk in Nederland.

Die twee portrette op die onderste helfte van die bladsy is van Ds. G. W. Smits in 1861 tot 1886 predikant van Rustenburg, en van Ds. N. J. van Warmelo in 1864-1868 predikant van Soutpansberg en van 1868 tot 1891 van Heidelberg. Die portrette stel Ds. Smits en Ds. van Warmelo as jong predikante voor, soas hulle gelyk het toe hulle in Suid-Afrika gekom het.

P.

S. P. E.

DIE WET GODS EN SY VERHOUDING TOT DIE EVANGELIE.

Die verhouding van die wet tot die evangelie is vanaf die omwandeling van die Heer Jesus op aarde en veral vanaf die dae van Sy apostels 'n belangrike strydvraag gewees. Om die goeie verhouding presies vas te lê is moeilik. Dis Luther wat gesê het: „Hy, wat die evangelie op die regte manier onderskei van die wet, laat hy dit weet, dat hy 'n goeie teoloog is.”

In die loop van die eeue was daar skrifverklaarders wat die meeste nadruk op die wet laat val het, die s.g. Nomiste, soos Esra en Nehemia, die Fariseërs en die wet of skrifgeleerdes, die Judaïste en Pelagiane, die Romaniste en Adventiste. Andere weer, die s.g. Antinomiste (teenstanders van die wet) soos die Gnostieke en Manicheïste, die Anabaptiste en Wederdopers het al die klem laat val op die evangelie en die wet oor die hoof gesien.

Die vraag na die verhouding van wet en evangelie is aktueel, ook omdat ons meen te sien, dat daar allerlei strominge die hoof almeer opsteek, wat die evangelie laat verdring deur die wet en ons beroof van „die vryheid van 'n christenmens.”

Daarom wil ons, hoewel die onderwerp breed en moeilik is, 'n poging maak om kortliks die ontwikkeling van die verhouding na te gaan.

Die woord wet beteken volgens die oorspronklike Hebreeuse woord 'n aanwysing, 'n voorskrif.

Die wet is neergelê in die 5 boeke van Moses en nie alleen in die 10 gebooe nie, soos al beweer is. Mat. 22 : 36-40 vgl. Deutr. 6 : 5,; 10 : 12; 30 : 6 en Lev. 19 : 18. Dit is gegee op die berg Sinaï. Tevore was dit onbekend. Die verbond met Abraham is volgens Galate 3 : 17 vierhonderd en dertig jaar ouer as die wet. Die kern van die wet is vervat in die tien gebooe. Hulle omvat in kort die grondwet van die Godstaat en het 'n godsdienstig-se-

delik karakter, behalwe die 4de gebod, wat religieus-sere-moneel is.

Hierdie gebod beveel die volk om die Sabbat te heilig, volgens Exodus 20 omdat Jehowa gerus het op die 7de dag, maar volgens Deutr. 5 omdat God Sy volk uit Egipte verlos het. Die gebod word genoem die teken tussen die Here en Sy volk. Exodus 31 : 13, 16, 17; Ezechiël 20 : 12, 20.

Deur die voor-exiliese (voor die ballingskap) profete word nie veel na die wet verwys nie. Hulle het hul werk gehad om hulself te verset teen die mening, dat mens God met 'n uitwendige godsdiens kan tevrede stel, vgl. Jer. 7 : 22 en volgende.

In die ballingskap het die invloed van die wet toegeneem. Deur die wet en veral deur die sabbatsviering en die besnydenis het die volk in die vreemde die stempel van Jehowa bly dra. Jes. 58 : 13, Jer. 17 : 21; Neh. 13 : 19. Deurdat die tempel- en offerkultus onmoontlik geword het, het die nadruk van self geval op die wet. Ver-al die sabbat het toe 'n oorheersende betekenis gekry. Die meeste van die profete wat toe geleef het, staan min of meer onder die invloed van die geestesstroming, wat geneig het na 'n wettiese godsdiens.

Na die ballingskap en veral onder invloed van Ezra, wat reeds in Babel as 'n bekwame wetgeleerde bekend was (Ezra 7 : 11), is die wet van Moses almeer geëer en opgevolg. Met sy koms te Jerusalem in 458 vC. het hy sorg gedra, dat die volk deeglik onderrig ontvang in die wet (Ezra 8 : 16). Hy is die eerste wat die gereelde voor-lees van die wet ingevoer het. Neh. 8 : 2 ens.; 9 : 3. Dit is sy lieflingswerk om die wet te bestudeer en die volk daarin te onderrig (7 : 10). Al meer en meer het die le-wende woord plek gemaak vir die geskrewe woord. Die wet word angsvalliger, stipter, punctueler opgevolg. Die wet word versprei onder die buitelandse Jode. Dit word die verbindings-skakel tussen in- en uitlandse Jode. Vir laasgenoemde is die wet die middel om denasionalisasie te voorkom. Solank die wet deur 'n Jood nog gehou word bly hy nog 'n Jood. Geleidelik is op dié manier die

aksent verlê van die erediens na die wet. Vir ver buite die grense van Palestina wonende Jode, wat slegs 'n keer of twee per jaar die tempel kan besoek, val die nadruk al meer op die nougesette onderhouding van die wet. En die godsdienst word al meer veruitwendig.

In die plek van die profeet kom die wetgeleerde, met die gevolg dat die volk godsdienstig agteruitgaan. 'n Besondere stand kom na vore n.l. die skrifgeleerdes, wat hulle beywer om die wet te bestudeer en uit te pluus.

In die jare 175-164 v.C. probeer Antiochus Epifanes, die wreedaard, om die wet, veral die sabbat en die besnydenis uit te roei. Dan. 7 : 25. Hy wil die tye en die wet verander. Dit word egter verydeld deur die Makkabeërs.

Daarna word nóg meer klem op die uiterlike wetsvervulling gelê. 'n Aantal nuwe bepalinge word gemaak, wat die wet „omtuin,” maar in der waarheid van sy krag beroof. Honderde byvoegsels word by die wet gemaak. Daar is eindelijk 613 gebooie, netsoveel as die getal letters van die tien gebooie, verdeel in 248 gebooie en 365 verbooie.

Al gou gaan die wetsvervulling op in uitwendige, wettiese vormdiens. Op die sabbatsgebod val die allermeele nadruk. So erg word dit oordryf, dat dit 'n las word, swaar om te dra. Op die sabbat mag selfs geen knoop losgemaak word nie en daarom word op die dag liewer klere gedra sonder knope. Op dié dag mag geen twee letters geskryf word nie. Maar wel as een letter in die sand en een op 'n muur geskryf word óf een met die hand en een met die voet. Gevolglik ontaard die sabbatdiens in 'n dorre, dooie vormdiens. Die hoofsaak is nie meer wat wél, maar wat nié gedoen mag word nie.

Na die verwoesting van die tempel in die jaar 70 v.C. tree die Fariseïsme met des te meer krag op om deur die onderhouding van die wet die Jode as die uitverkore volk byeen te hou, al is hulle oor alle lande versprei.

Die Fariseïsme is die noodsaaklike konsekwensie van die wettiese opvatting van die godsdienst. Sodra die godsdienst 'n wet word, moet dit noodwendiglik uitloop op die Fariseïsme. En dit is die ondergang van elke ware gods-

diens. Die wettiese opvatting van die godsdienst stel die eis aan die mens om die wet volkomelik te hou, waartoe niemand in staat is nie. Rom. 2 : 1-3, 20. Dit ontnem die mens alle vryheid van beweging. Dit sien die innerlike gesindheid van die hart oor die hoof. Dit vloei voort uit die opvatting, dat die verhouding tussen God en Sy volk 'n regterlike verhouding is. God het aan Sy volk, as Sy wet getrou onderhou word, die heerlikheid van die Messiasryk belowe. Daarom moet voor alles die wet stip-telik vervul word en dan is God „verplig” Sy gelofte gestand te doen. Verdienste en loon word hier noukeurig geweeg. Dit kom neer op die ou werkverbond : „doet dit en gij zult leven.” Lev. 18 : 5; Rom. 10 : 5; Gal. 3 : 12.

Teen hierdie wettiese opvatting van die godsdienst kom Jesus met krag op. Waar die Fariseërs al die nadruk laat val op die geregtigheid in die sin van wetsvervulling, en die skare verag wat die wet nie ken nie, daar neem Jesus dit vir die skare op en predik 'n geregtigheid wat oorvloediger is as die van die Skrifgeleerdes en Fariseërs. Mat. 5 : 20. Teenoor die uiterlike wetsvervulling van die Fariseërs en die Skrifgeleerdes stel Hy die groot gebod van die liefde tot God en die naaste. Hierdeur verskuif hy die nadruk na die innerlike gesindheid van die hart, wat alles beslis. Veral kom die Here Jesus in botsing met die gangbare opvatting van die Sabbatsgebod. Sy standpunt is dat die wet gemaak is vir die mens om hom tot 'n seën te wees en nie tot 'n las nie. Mark. 2 : 27, 28; Mat. 23 : 4, 5; Lk. 11 : 46. En dit is juis in verband met Sy opvatting van die Sabbat, dat vir die eerste keer die voorneme opgevat is om Hom uit die weg te ruim. Mark. 3 : 2-6.

En dis nie alleen die Heer Jesus wat die stryd aangebind het teen die wettiese opvatting van die godsdienst nie, maar ook sy disiepele. Van Stefanus, die eerste martelaar lees ons, dat hy beskuldig is, dat hy lasterlike woorde teen die tempel en die wet gespreek het. Hand. 6 : 13.

Maar dis veral Paulus, die apostel van die Heidene, wat sigself beywer het om aan te toon, dat die onderhou-

ding van die wet nie onmisbaar is ter saligheid nie. Hierdie standpunt ontvou hy hoofsaaklik in sy vier groot briewe aan die Romeine, 1 en 2 Korinte en Galate. In Romeine kom die woord „wet” meer as 58 maal voor, in Galate, wat maar ses hoofstukke van Romeine, terwyl dit in al die ander briewe saam maar 16 keer gebruik word.

Vir die apostel Poulus is die evangelie alles. Die wet is vir hom slegs 'n skaduwee van die toekomstige dinge. Kolos. 2 : 16, 17. Die evangelie doen vir hom wat die wet nie kan doen nie. Rom. 8 : 3. Hy definieer die evangelie soms in teenstelling met die wet, soms in opposisie tot die wet, soos in 2 Kor. 3. Meer as eens stel hy hulle teenoor mekaar as geloof en wet, Gal. 3 : 23-25, genade en werk Rom. 11 : 16, belofte en loon, Gal. 3 : 11, 12, seën en vloek Gal. 3 : 9, 10.

As hy handel oor die groot geestelike magte, wat die geskiedenis van die mensdom beheers het n.l. sonde, wet en genade, dan toon hy dat in vergelyking met sonde en genade, die wet 'n ondergeskikte plek inneem. Dit het slegs as iets bykomstigs na vore gekom. Is maar 'n fase gewees en het 'n ondergeskikte plek ingeneem. Rom. 5 : 20. Dit is netsomin Gods laaste as Sy eerste woord gewees. Die belofte is 438 jaar ouer. Gal. 3 : 17-19. Dit is „*daarbij gesteld* totdat het zaad zou gekomen zijn.” Die wet kan dus met reg genoem word 'n halte op die weg van Abraham (die belofte) na Christus (die evangelie). Rom. 4 : 1-25; Gal. 3 : 6-14; Rom. 10 : 4.

Met die koms van Christus is dit afgedaan. Rom. 10 : 4. Die enigste doel, wat die wet nog het is om te bring tot kennis van die sonde. Rom. 3 : 20, om ongelukkig te maak, Rom. 4 : 15; 1 Kor. 15 : 56. Dit werk toorn, Rom. 4 : 15 en is „om der overtredingen wil daarbij gesteld” Gal. 3 : 19, om die siekteproses te bevorder en die krisis tevoorskyn te roep Rom. 7 : 5-13, om die oortreding, die misdaad te vermeerder Rom. 5 : 20, opdat die behoefte aan redding des te noodsaakliker mag word en verlangend uitgesien mag word na die koms van Christus. In die sin is die wet 'n wegbereider vir Christus; die môrester, wat aan die sonlig voorafgaan en daardeur verbleek word.

Die wet eis gehoorsaamheid, Rom. 10 : 5. Dit vermeerder ons verantwoordelikheid, Rom. 3 : 8, 9. En as ons nie doen wat die wet gebied nie, dan lê ons onder die vloek daarvan. Deutr. 27 : 26; Gal. 3 : 10. En daar is niemand wat die wet tenvolle gehou het of kan hou nie, want as ons een gebod oortree het, is ons skuldig aan alger, Jak. 2 : 10; Rom. 3 : 10-19. Maar ons het alger gesondig, Rom. 3 : 33. Dus rus die vloek op ons alger en is die dood tot ons alger deurgegaan, Rom. 6 : 12. Christus het egter gekom om 'n vloek vir ons te word om ons van die vloek van die wet te verlos, Gal. 3 : 13. Op die wyse is die reg van die wet vervul geword, Rom. 8 : 3, 4, en is ons vrygekoop onder die mag van die wet uit, Rom. 7 : 6. En nou heers die sonde nie meer oor ons nie, want ons is nie meer onder die wet nie, maar onder die genade, Rom. 6 : 14. Ons word nie meer deur die werke van die wet geregverdig nie, maar sonder die werke van die wet word ons „om niet gerechtvaardigd, uit Zijne genade, door de verlossing, die in Christus Jesus is,” Rom. 3 : 20-24. Ons is die wet gedood deur die liggaam van Christus, opdat ons sou word „eens anderen,” opdat ons Hom mag toebehoor, wat uit die dood opgewek is, Rom. 7 : 4.

Vir Poulus is Christus alles. En hy laat duidelik uitkom, dat die saligheid nie te verkry is nie deur die wet plus Christus, as hulpmiddel, soos die Judaïstiese dwaalleraars in sy tyd en die yweraars van die wet, die 7de dags Adventiste in ons tyd doen, vgl. Hand. 15 : 5, 24. Nee, die keuse moet gedoen word tussen Christus en die wet, Rom. 3 : 28; 4 : 14; Gal. 2 : 16-21; 5 : 2.

En dit was nie maar net die standpunt van Poulus nie, maar van al die apostels, wat op die eerste Algemene Kerkvergadering te Jerusalem was. In Hand. 15 : 23, 24 skryf die vergadering van apostels en ouderlinge en broeders aan die gemeentes, dat hulle (die apostels c.s.) nie beveel het, dat die wet onderhou moet word nie. En onder die noodsaaklike dinge wat wél onderhou moet word (vers 28 en 29) word nóg die wet nóg die sabbat genoem, vgl. ook Hand. 21 : 21, 25.

Ons het bo ook die 7de dags Adventiste ingesluit by diegene wat beweer dat Christus plus die wet nodig is ter saligheid. In „Bijbellezingen voor het Huisgezin,” 'n sabbatariërboek wat orals versprei is onder die dekmantel van „'n goeie christelike boek” lees ons op bl. 242 „zonder de wet van God zou zelfs het ware evangelie niet zalig kunnen maken.” Dit is in stryd met die algenoegsaamheid van Christus as Saligmaker en in stryd met Hebr. 7 : 25 en 1 Petr. 1 : 13, waar ons lees, dat Christus „volkomenlik kan zaligmaken degenen die door Hem tot God gaan.” Maar tot so 'n mate word die wet en veral die Sabbat deur hierdie-in-die-grond-van-die-saak onkristelike Adventistiese leer verheerlik, dat Christus van Sy eer as *enigste* deur wie die mens kan salig word Hand. 4 : 12 beroof word. 'n Deel van Sy glorie word toegeken aan die wet en veral die Sabbat. Mevr. White, die 7de dags Adventiese profetes vertel selfs dat sy in 'n gesig gesien het, dat die Sabbats gebod juis in die middelpunt van die 10 gebooe is en met 'n sagte ligkrans omstraal word. Haynes, 'n Adventis noem die Sabbat „die middelpunt van alle middelpunte.”

Die Skrif egter noem Christus, die gekruiste, die geslagte Lam die sentrum, wat in die *middel* van die troon is en as goddelike magneet al die Syne tot Sig trek en eenmaal rondom Sigself, as die middelpunt sal verenig. Openb. 5 : 6-10; 7 : 17. Hy, die geslagte Lam wat ons deur Sy bloed vrygekoop het, Hy is waardig om te ontvang die danksegging en die eer en die heerlijkheid en die krag tot in alle ewigheid. Openb. 5 : 12, 13.

JOH. DREYER.

Treedt moedig voorwaarts, kindren !
De reis kort op naar 't graf;
Wij zien den afstand mindien,
Ras valt ons 't reiskleed af.
Nog slechts wat meerder moed !
Wat rustiger en blyer,
Van aardsche banden vryer,
Gestreefd naar 't eeuwig goed !

DIE TORING VAN BABEL.

Die Toring van Babel was een van die wonderwerke van die Oudheid. Maar as van een van die groot bouwerke van die mensheid gesê kon word : „Men kent en vindt haar standplaats zelfs niet meer”, dan seker van hierdie gewrog. Reeds die reisigers wat in die tweede eeu voor Christus sy plek besoek, berig dat hulle enkel puinheuwels, stene en bouvalle gevind het. Toe in die laatste paar eeue die belangstelling in die ou kulture van Mesopotamië herleef het, was dit onbekend welke van die ruïneheuwels op die plek van die ou Babel die bouvalle van die beroemde toring bevat. Soos die bekende Hollandse predikant en skrywer Ds. Ulfers dit uitgedruk het in 'n oordenking oor Genesis 11 in die pragwerk „Gewyde Kunst”, in 1900 by die uitgewer Centen in Amsterdam verskene : „De lach Gods over 'n trotsch menschenwerk is 'n ruïne over dat werk. Waar is Babel ? En wie kan zeggen zelfs, welke ruïne aan de Eufraat de ruïne is van dien toren ?”

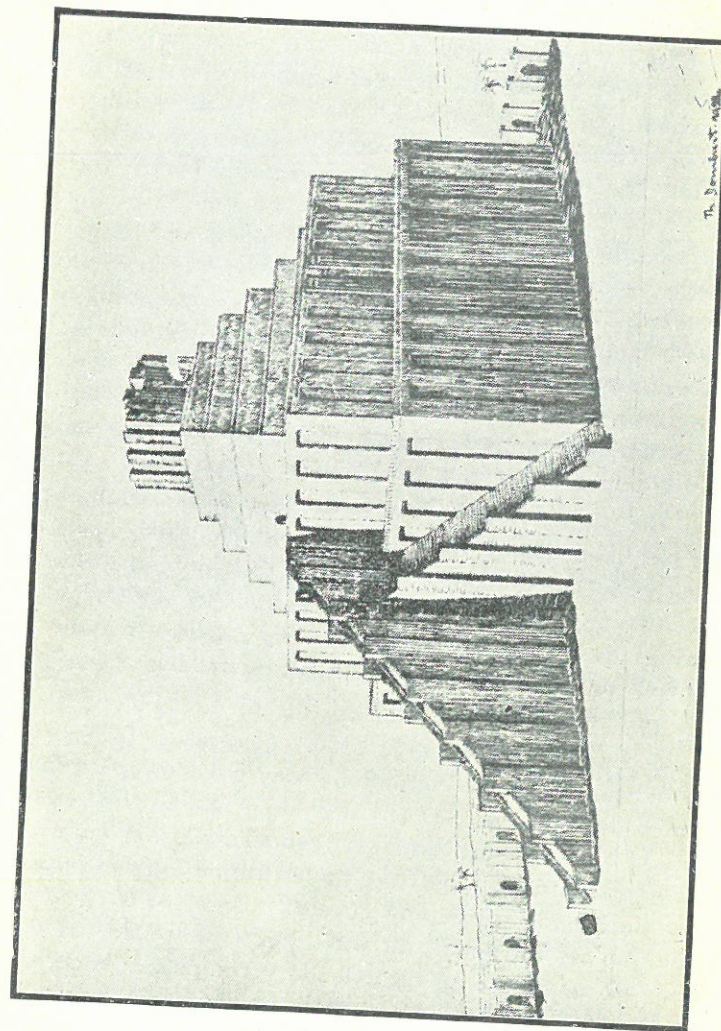
Ons kan dit seker as 'n triomf vir die Duitse wetenskap beskou, dat nie alleen die plek van die Toring teruggevind is, maar dat sy mate, sy plan, sy uiterlik so noukeurig bekend geword het, dat 'n betroubare rekonstruksie van die bouwerk moontlik is, en die hele magtige gewrog nou weer voor ons geestes oog kan verrys. Die ver naamste Duitse opgraver Robert Koldewey het in 1913 'n boek laat verskyn onder die titel „Die weeropstaande Babylon.” In daardie samevatting van die resultate van die Duitse opgrawings sedert 1899, het die skrywer nog maar 'n paar bladsye kan wy aan die plek en die moontlike voorkome van die ou toring. Tans in 1932 kan ons praat van die herrese Toring van Babel.

Tog is daar van die bouwerk self maar weinig teruggevind. Die klei-teëls waarvan die toring gebou was, is so volkome weggebreek deur vyandige oorwinnaars en so volledig weggesteel deur die omwonende bevolking

in die loop van die eeue, dat die plek waar eenmaal die hoogste toring van die ou Babilonië en Assirië hom ten hemel verhef het, nou 'n vlakte is wat bekend staan onder die naam van „die pan”, en dat die reste van die 51 M. hoë trap waarlangs die priesters en feesvierende menigte die Toring beklim het, nou maar lyk op die steel van die pan; in die grag wat die teëlowers gegrawe het, is nog maar enkele reste van die onderste laë van die trapmuur teruggevind.

Op ou plate en prente vind ons die Toring van Babel dikwels als 'n ronde toring, met 'n spiraalvormige wenteltrap aan die buitekant. Hierdie voorstelling is beslis onjuis. Uit die skriftelike oorkondes wat die Babiloniërs nagelaat het, in spykerskrif op klei tafeltjies geskrywe, was reeds lang bekend, dat die basis van die Toring vierkant was. Die opgrawings by „die pan” het hierdie gegewens bevestig. Die plattegrond van die Toring was 'n vierkant van ongeveer 91 M. lengte en breedte (1 Meter is ongeveer 3 voet 3 duim). Hierdie treffende ooreenkoms van die skriftelike oorlewering en die opgraving is nog verder bewys-kragtig geword deur die vind van teëls met die ingestempelde name van die koninge, wat aan die Toring gebou het.

Baie belangrik vir onse kennis van die argitektuur van die gebou is 'n spykerskrif-tekst, geskrywe deur 'n sekere Anoe-beelsjoenoe in 229 voor Chr. Hy gee al die lengte-, breedte- en hoogtemate van die gebou. In sy tyd was egter die Toring reeds vervalle. Dit blyk dat sy tekst steun op tekste uit die tyd van Asarhaddon, die koning van Assirië (Esar-Haddon in II Kon. 19: 37), wat die deur sy vader Sanherib in 689 geheel verwoeste Toring, weer in 681 begin opbou het. In die eerste jaar van sy opvolger Assurbanipal, in 660, was die herbou voltooid. In die latere oorloë tussen Assirië en Babilonië het die gebou weer baie gely, maar die eerste twee groot koninge van die sogenaamde Nuw-Babiloniese Ryk, Nabopolassar en Nebukadnesar (dit is N. II, wat ook meermale in die Ou Testament genoem word en geregeer het 604—562 v.Chr.), het dit weer pragtig herstel. Dit is dus van die gebou uit

die dae van Asarhaddon en Nebukadnesar, dat ons die beste voorstelling het.

Die Toring het, volgens bogenoemde teks, sewe verdiepings gehad. Die Griekse geskiedskrywer en reisiger Herodotus, wat in 455 v. Chr. die ruïnes van Babylon besoek het, praat van agt verdiepings; maar hy reken blykbaar die ondergrondse basis as eerste verdieping. Trouens in sy tyd was die boonste verdieping reeds vervalle. Die onderste sigbare deel van die Toring was 'n massiewe blok van ruim 90 M. vierkant, en 33 M. hoog, die tweede 78 M. vierkant en 18 M. hoog, die derde tot sesde agtereenvolgens 60, 51, 42 en 33 M. in vierkant en elk 6 M. hoog, die sewende, laaste verdieping was 24 M. lang, 21 M. breed en 15 M. hoog. Die hele kolos was dus 90 M. hoog. Die hoogte was dus gelyk aan die lengte en aan die breedte. Maar dit was geen kubus, soos sommige ondersoekers gemeen het; dit was gebou in verdiepinge van telkens kleinere oppervlakte.

Die stand van die mure van die deur Asarhaddon en Nebukadnesar herboude Toring was loodreg; maar dit mag wees dat die oorspronklike gebou 'n bietjie skuinsstaande mure gehad het, soos die meeste van dergelyke torings uit die ouere periodes. Die loodregte stand is waarskynlik aan Assiriese boumeesters te danke.

Ook in die manier van opgang tot die Toring is die invloed van Assiriese argitektuur merkbaar. Langs die muur van die eerste verdieping was twee trappe gebou, van 8 tot 9 M. breed, en ewe hoog as die verdieping, dus 33 M. 'n Derde trap het reghoekig op die mure gestaan midde tussen die twee ander trappe, en die opgang het die tweede verdieping gevorm. Ruim 60 M. van die muur af het dit begin, dit was ruim 9 M. breed, en ewe hoog as die eerste en die tweede verdieping tesame, d.i. 51 M. Met hierdie monumentale trap aan die Suidekant van die gebou het mens die tweede verdieping bereik. Die opgang na die hoëre verdiepings het egter 'n andere sisteem gehad. Van die tweede verdieping af het mens lanks 'n opdraënde rondom aan die buitekant die vier volgende verdiepings van 6 M. elk kan beklim. Dit was

dus 'n soort wenteltrap, maar skuins oplopende sonder treë. Hierdie was die styl wat by die Assiriese jongere torings in gebruik was, terwyl die opgang met trappe soos by die onderste twee verdiepings die styl was van die Sjoemeriese torings (die Sjoemeriërs was die oudste nie-Semitiese bewoners van die Suide van Mesopotamië). Koning Asarhaddon van Assirië het dus sy argitektheit 'n kombinasie van die Sjoemeriese en die Assiriese tipe laat tot stand bring, wat uit boukundige oogpunt 'n baie gelukkige oplossing was van die probleem wat die opgang tot so 'n boukolos gestel het, en wat ook die skoonheid van die geheel verhoog het.

Die Toring van Babel is blykbaar die hoogste van sy soort gewees in die Tweestromeland, nege maal so hoog as bv. die toring van Ur, wat deur 'n Engelse ekspedisie opgegrawe is. Die Bybel spreek van 'n „toren, welks opperste in den hemel zij.” Merkwaardig is die ooreenstemming van hierdie woorde met wat die Nuw-Babiloniese koning Nabopolassar geskrywe; dat sy God hom beveel het die top van die Toring met die hemel gelyk te maak. En sy opvolger Nebukadnesar berig dat hy die Toring tot voleindig gebring het sodat sy top met die hemel kon wedywer.

Die materiaal waarvan die bouwerk gemaak is, is teëls van klei; die kern van in die son en lug gedroogde, en daaromheen 'n 15 M. dik mantel van in die vuur gebrande teëls. Op bepaalde afstande is die teëllaë afgewissel deur rietmatte vir die drooghouding. Ook is riet toe gebruik om die teëlmassa by mekaar te hou. Dan was daar ook watergote vir die drainering. Die teëls is deur natuurlike asfalt aan mekaar verbind. So berig Nabopolassar en Nebukadnesar self; en dit is ook wat die Bybel sê in die woorde van Gen. 11:3: „En de tichel was hun voor steen, en het lijm was hun voor leem.”

Die boonste verdieping was 'n geboutjie van 24 M. lang, 21 M. breed en 15 M. hoog; twee en 'n half maal so hoog dus as die vier verdiepings daaronder. Dit was aan die buitekant bekleed met emalje-teëls van 'n pragtige blou kleur, nl. van die in die Oudheid so besonder

gewaardeerde lasuur-steen (lapis lazuli). Dit was asof met daardie topgebou die Toring somar oorgegaan het in die blou van die hemel self. Koper horings het uit die vier hoeke paarsgewyse uitgesteek soos blinkende strale.

Of ook die laëre verdiepings kleurige teëls gehad het, is nie seker nie. By die toring van Ur egter is spore gevind dat van sy vier verdiepings die onderste bekleed was met wit teëls, die tweede met swart, die derde met rood, en die vierde net soos die boonste in Babel met blou. Uit die ruïnes van die toring wat in die stad Borsippa teenoor Babel aan die anderkant van die Eufraat gestaan het, skyn te kan besluit word, dat ook hier teëls van swart, rood en blou kleure gebruik is. Moontlik is dat ook uit die weinige reste van die Toring van Babel nog by latere opgrawings gevolgtrekkings kan gemaak word aangaande die kleure van die eerste ses verdiepings of altans van party van hulle.

So is die beroemde Toring van Babel uit die puin van die eeue weer vir ons geestesoog verrys, in sy magtige massieviteit, sy kragtige liniatuur, sy opgaande strewe soos met reusetreë langs die soos deur bomenslike bouers opgestapelde verdiepingsblokke, en sy stralende bowebou, wat inderdaad die indruk wek van in die hemel self oor te gaan!

* * *

Belangriker egter as die vorm en verskyning is die idee en doel van die Toring. Die berig in Genesis gee daar maar weinig oor. Dit spreek alleen maar van 'n stad en 'n toring. Maar watter soort toring bedoel is, is onduidelik. Die Hebreeuse woord wat hier gebruik is (migdal) beteken letterlik niks anders dan: iets wat hoog is. En die woord word gebruik vir geboue wat bestem is vir verdediging, bewaking en uitkyk.

Die woord wat die Babiloniese Semiete vir torings soos dié van Babel gebruik het (zikkoratoe) beteken ook letterlik: iets wat hoog, verhewe is. Die Sjoemeriërs het as een van die name vir die gebou 'n woord wat aandui: iets wat bewonderingswêrdig groot van aanblik en uitsig

is (oe-nir). Nou is die Toring van Babel seker ook as 'n uitkyk gebruik, nl. volgens betroubare berigte uit die Oudheid as observasiepos vir die astroloë, die bestudeerders van die sterre. Maar die oorspronklike doel was dit nie.

Die bogenoemde Babiloniese woord vir Toring beteken ook: bergspits. En die Toring is bedoel te wees 'n kunsmatige berg. Die ou Sjoemeriërs het blykbaar in die voor-historiese tyd in 'n bergland gewoon, ergens in die Ooste. Die skrifteken wat hulle vir „land” gebruik is oorspronklik 'n tekening van 'n drietoppige berg; dieselfde teken gebruik hulle vir „Ooste.” In daardie oorsprongsland van hulle het hulle hul goede vereer in heiligdomme wat op die toppe van die berge gelege was. Hulle woord vir „heiligdom, tempel” beteken dan ook letterlik: „berghuis.”

Toe hierdie ou Sjoemeriese volkstamme in die vrugbare, breë vlakte van Mesopotamië ingetrek het, het hulle die ou tradisie van die bergheiligdom wil voortset. Maar behalwe godsdienstige tradisie, was dit ook eis van die praktyk om belangrike geboue op 'n hoogte te bou. Die geweldige jaarlikse oorstrominge, wanneer die groot riviere Tigris en Eufraat en hulle takriviere afkom, het die groot vlakte 'n deel van die jaar in 'n groot meer of moeras verander. So was die bewoners genoodsaak bodemverhoginge, natuurlike of ook kunsmatige, selfgemaakte heuwels as toevlugsoorde te gebruik en daar die geboue te set, wat hulle van meer blywende waarde wou laat wees. Die skrifteken vir „gebou” was in die ou Sjoemeriese skrif dan ook: 'n huis op 'n heuwel.

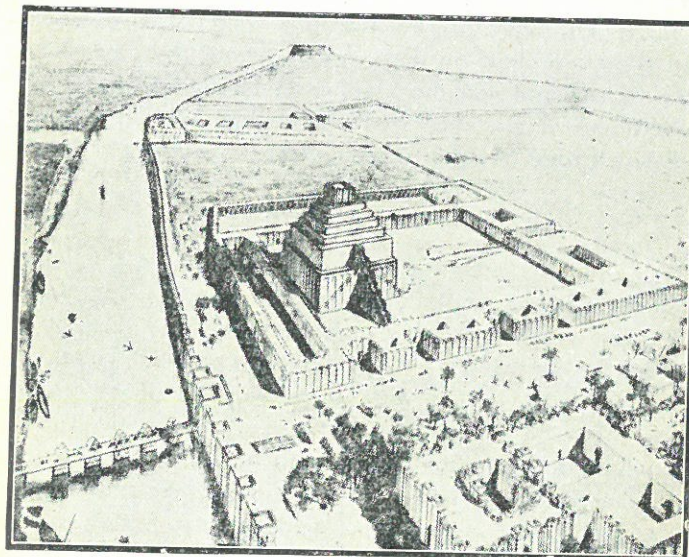
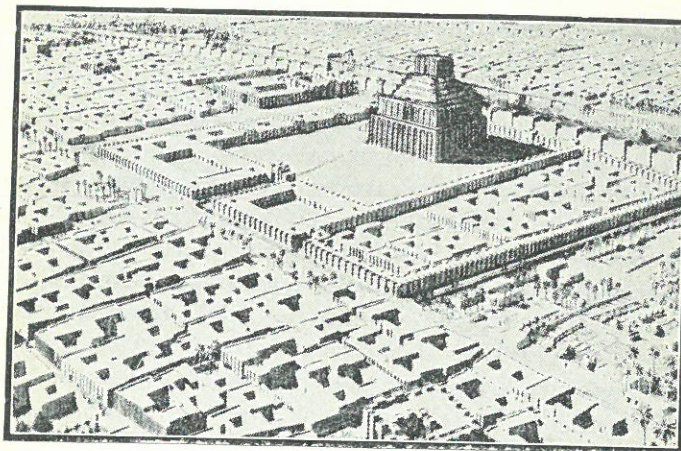
So bedoel die onderste verdiepinge van die Toring 'n berg voor te stel. Maar die belangrike van die hele klei-kolos was die bovenste geboutjie, die heiligdom. Besondere sorg het die bouers en herbouers van die Toring van Babel blykens hulle eie inskifte dan ook steeds gehad vir die top van die Toring. Dié was met die pragtigste hemelsbloue teëls bekleed, en van sy hoeke het die koper horings strale geskiet.

In hierdie tempelgebou op die top van die (kunsmatige) berg het hulle gehoop en verwag dat hulle God sou

wil neerdaal om naby te wees en te woon te midde van sy volk. Volgens die betroubare berigte van Herodotus was daar in die toptempel 'n wel toebeereide rusbank of bed, en 'n tafel of altaar van goud. Maar geen Godsbeeld. Dit was bestem as woonvertrek by dag en by nag vir die Godheid self in eie persoon. Dis die skone idee van die neerdaling van die Godheid om te woon temidde van sy volk, wat die Toring tot uitdrukking bring. Die trappe en opgange van benede naar bo is daar maar net terwille van die mense, die priester-versorgers en die ver eerders van die God; hyself behoef hierdie menselike middele nie. Dis dan ook kenmerkend dat op die afbeeldinge van die tempeltorings wat in die ruïnes van tempels en paleise en op seëls gevind is, die trappe en opgange nie weergegee word nie. Hulle is vir die idee van die Toring van geen belang.

Maar die idee van die Toring is wyer nog dan dié van die Godshuis op die berg. Volgens die Sjoemeries-Babiloniese wêreldbeskouing het die aarde die vorm van 'n berg gehad, waarvan die onsigbare basis rus in die onderwêreld of doderyk, en die top in die hemel reik, terwyl op die hellinge die woonplekke van die mense is. Eienaardig is dit nou om te lees in die Babiloniese inskripsies, dat die onsigbare basis van die Toring sy „onderwêreld” genoem word, en om te sien dat die spits van die Toring die blou kleur van die hemel draag, terwyl op die trappe en opgange die mense hulle beweeg by die godsdienstige feeste. So is die Toring 'n verkleinde afbeelding van die Aarde self, wat dan ook in die tale van Tweestromeland die naam dra van „berg van die lande.”

En nog verder gaan die simboliek. Die Babiloniese wêreldbeskouing was die leer van die mikrokosmos en makrokosmos; al wat op aarde is, is maar 'n verkleinde ewebeeld van wat in die hemel is. Dis daarom ook dat hulle geglo het dat mens uit die sterre die lotgevalle van die mensheid op aarde kan aflees. Dis die heelal, die groot kosmos, wat sy verkleinde afbeelding het in die aarde, die klein kosmos, en dit is weer versinnebeeld in

die kunsmatige berg met sy toptempel, die Toring. Die tempelkompleks waarvan die Toring van Babel die oudste en vernaamste deel was, en wat die naam dra „Huis wat sy hoof (ten hemel) verhef”, word ook genoem „die ewebeeld van hemel en aarde.” Die Toring self dra in die Sjoemeriese taal die naam E-temen-au-ki, wat beteken: „Huis van die fondament van hemel en aarde.” Dis dus hier dat hemel en aarde tesame kom en hulle onwrikbare verbinding het, volgens die Babiloniese geloof en verwagting. Die sewe verdiepinge van die Babeltoring sal dan ook wel bedoel wees as simbool van die sewe hemelsfere. Inderdaad dra 'n andere tempeltoring die naam: „Huis van die sewe sfere.” Ook het die Babiloniërs die verskillende kleure in verband gesien met die hemelliggame, en met die gode wat hulle verteenwoordig; hulle geskifte spreek ook van verskillende hemele gebou uit kosbare stene van verskillende kleur. So sal ons ook in die kleure van tempeltorings kosmiese simboliek kan verwag.

Die Toring van Babel was dus volgens die bedoeling van sy bouers deur en deur 'n godsdienstige bouwerk, dit was dié simbool van die Sjoemeriese-Babiloniese religie en wêreldbeskouing, die versinnebeelding van 'n kosmiese religieuse idee, religie en wetenskap in een.

* * *

Is dit nie merkwaardig, dat die Bybel nie die minste waardering toon vir hierdie grootse produk van Godsdienssin, wêreldbeskouing en argitektuur nie? Die Bybel, en dan in die eerste plek die Bybel van Oud Israel, die Ou Testament, sien in die Toring van Babel ook 'n simbool. Maar 'n simbool van menslike oormoed, van 'n hemelbeklimming om God te onttroon. So in Genesis 11: maar ook in Jesaja 14 waar die profeet spot en sê: „Uw hoovaardij is in de hel nedergerstort. Hoe zijt gij uit den hemel gevallen, gij die zedet in uw hart: Ik zal ten hemel opklimmen, ik zal mijn troon boven de sterren Gods verhogen!” Dieselfde oordeel in Jeremia 51: 53: „Al klom Babel ten hemel op, en al maakte zij vast de

hoogte harer sterkte, zoo zullen haar toch verstoorders van Mij overkomen, spreekt de HEERE.”

En behalwe van hemelbestormende oormoed, is die Toring van Babel vir die gewyde skrywer van Gen. 11 nog 'n simbool, nl. van die sondige vooruitgryp naar 'n valse eenheid van die mensheid. Self leer die boek Genesis die oorspronklike eenheid van die mensegeslag, as hy ons voorstel die ontstaan van die mensheid uit een mensepaar, en die mensheid ons leer beskou as een groot familie (die volkeretafel van Genesis 10), 'n beskouing wat ons uit al die volkere van die Ou Ooste alleen by Israel vind. Maar as die mensheid sy eenheid gaan soek in die oorskry van die grense van hemel en aarde, met vertrapping van die ordinansie „de hemel is des HEEREN, de aarde heeft Hij den menschenkinderen gegeven” (Ps. 115: 16), as die mensheid sy eenheid gaan soek in die onttroning van die Wêreldskepper, die wêreldbestuur self in hande wil gaan neem, en in pleks van die Goddelike voorsienigheid menselike slimheid tot hoedster en leidster van die mensdom wil maak—dan gryp God in om daardie eenheid te verbreek.

Israel staan sonder waardering, antitheties, teenoor die godsdienstige simbool van Babilon. Ook Israel droom van 'n verbindingspunt van hemel en aarde; die groot klip waar Jakob se moeë hoof op rus, rys op in sy droom tot 'n magtige tempeltoring langs wie se trap die engele Gods reerdaal en opklim, „'n huis Gods, 'n poort des hemels.” Oud Israel soek sy „poort Gods” (Babel beteken in die Babiloniese taal „Poort Gods”, wat ook reeds die naam van die stad in die Sjoemeriese taal was), Israel soek sy „poort Gods” in die Beloofde Land, Palestina; eers in Bethel (Gen. 20), later op die Sionsberg (Ps. 48), waarvan die profete profeteer dat sy hoogte eenmaal alle berge, dus ook Babel se bergheiligdom, sal oortref (Jesaja 2, Micha 4). So stel die klein volkie Israel sy Godsdien en toekomsverwachting welbewus teenoor die religie en wêreldbeskouing van die magtige Babiloniese ryk en kultuur. Babel is nie die Godsbruid nie, Babel is die hoer, sê die Openbaring van Johannes (H. 14: 8,

H. 18); die nuwe Jerusalem is die heilige stad, bereid soos 'n bruid wat vir haar man versierd is (Op. 21).

Kan ons die Bybel verstaan in sy skerpe antithese teen die tog waarlik grootse religieusiteit van die volke van Mesopotamië en hulle Godsdienstige Simbool, die Toring van Babel?

Dit is tog ten slotte 'n fundamentele verskil, wat die Godsdienst van Babel (en van baie mense nog in die teenwoordige tyd) skei van die Bybelse Godsdienst. Dis die verskil tussen religieusiteit en Godsvrug, tussen godsdienstige gevoelens, strewinge, aspirasies en die vrese Gods. By al sy groot kosmiese godsdienstigheid het die Babyloniër tog nie verder as die kosmos gekom nie, nie verder, as die pantheistiese gedagte nie. Babel se godsdienst kom nie verder as natuurvergoddeliking nie; Israel ken deur sy profete 'n enige God wat meer is as die natuur, wat die kosmos geskape het en daaroor beskik. Babel se godsdienst wil ook wêreldbeskouing, wêreldverklaring, wetenskap wees; dit het in die eeue voor en na Christus 'n ware segetog gevier onder die ontwikkelendes in Griekenland en Rome. Israel leef uit die huiwering en ontroering vir 'n God wat absoluut groot is en wat ons mense nie kan „begryp” nie. By alle goeds wat gesê kan en moet word van die Babiloniese godsdienstigheid is dit tog in die grond 'n menselike religie. Israel se religie is Openbaringsreligie. Dis dualisties: dit sien die skeiding tussen God en mens, God en die kosmos, die geskape wêreld. Dis ethies: dit sien dat eenheid met God alleen gevind kan word in 'n lewe van geregtigheid en liefde, en dat sedelikheid en godsdienst onverbreeklik verbind is as twee kante van 'n selfde verhouding.

Die Bybel is hard teen Babel. So hard soos die Beeldestormers in die Hervormingstyd was teen die kunsskatte van Roomse Godsverering. So hard soos Jesus was teen die pragtige geboue van die tempel van Jerusalem (Markus 13).

Dit is pynlik vir onse skoonheidswaardering. Maar dit was nodig vir die suiwerheid van die godsdienstige verhouding. En in die teenswoordige, die aardse bede-

ling ons blykbaar nie gegun nie, is dit te gevaarlik vir ons, mense, om die vereniging te belewe en na te strewende van Godsdienst en Skoonheid, Godsdienst en Kultuur Godsdienst en Wetenskap.

Die geskiedkundige oorspronge van die Toring van Babel lê nog in die duister. Babilon skyn nie een van die oudste stede van Mesopotamië te wees nie. Tog was daar omstreeks 2,500 voor Chr. reeds 'n stad en 'n tempel van Babel. En die Toring was wel een van die oudste geboue van die stad. Sy geskiedenis is die veelbewoogte geskiedenis van die stad en die mag van Babel. Menigmaal is die Toring in verval gewees en verwoes geword. Die mees gewelddadige verwoesting was dié deur die Assiriese koning Tiglatpileser I in ongeveer 1,100 v. Chr., en Sanherib in 689 v. Chr., die laaste, beslissende deur die Persiese koning Xerxes (in die Bybel Ahasverus genoem) ongeveer in 478 v. Chr.

Volgens die Babiloniese inskripsies was die Toring van Babel 'n voltooid werk. So berig b.v. koning Assurbanipal van Assirië, die opvolger van Asarhaddon: „die werk van E-sag-ila (die tempelkompleks waartoe die Toring behoort), wat my vader nie ten einde gebring het nie, ek het dit voltooi.” En Nebukadnesar meld: „E-terren-an-hi, die Toring van Babilon, die gehele bou het ek tot voleinding gebring.” Die Bybel in Genesis 11, gee ons egter die indruk dat die bou deur die ingrype van God onvoltooid gebly het.

Die Bybel sien dieper as die Babiloniese berigte. Die Bybelskrywer gee die idee van die geskiedenis. Mag ook voor die oog van die beskouer die Tempeltoring van Babel gedurende enkele periodes van die geskiedenis as 'n voltooid bouwerk gepronk het, die eeue (die Bybel sê die God van die eeue) het ook hierdie magtige mensewerk nie onaangetas gelaat nie, en na verskillende tydelike verwoestinge het dit tegelyk met die mag van die Babiloniese koningskap en kultuur vir goed in puin geval. Maar dieper nog gaan die Bybelse gedagte. Waar die Babyloniër die voltooidheid sien, sien die Bybel die gebrokenheid en die gebrekkigheid van alle menselike aspirasie, selfs van

die beste en hoogste, die godsdienstige aspirasie van die mens. 'n Voltooide werk sien die Bybel alleen in die Skeppingswerk van die Almagtige God, en in die Verlossingswerk van die Christus. „Hoër as die Toring van Babel het die Berg Sion getoring,” skryf een van die geleerde ondersoekers oor ons onderwerp (H. Gressmann). Hy sou ons bystem as ons in aansluiting aan sy woord sê: „en hoër nog die heuwel Golgotha.” Vir ons is Christus, veral in Sy lyde en sterwe, die „poort Gods,” die „fondament van hemel en aarde,” die plek van samekoms en verbinding van God en mens. Alleen in Christus en alleen in die geloof word op toelaatbare wyse die eenheid met God gerealiseer. Hier ook alleen vind die eenheid van die mensdom sy vaste fondament. By die uitstorting van Sy Gees op die Pinksterdag word in beginsel die spraakverwarring opgehef (waarvan reeds Sefanja 3:9 profeteër), waar die een Geestestaal deur lede van so verskillende nasies verstaan word, maar verstaan as in eie, nasionale taal gespreek. Hier blyk ook, dat die eenheid van die volkere geen valse kosmopolitisme mag wees nie, maar 'n internasionalisme wat die verskillende nasionaliteite erken as deur God gewil en wat in die Gees van Christus die vrye volkere naas en met en voor mekaar wil laat lewe. Pretoria.

Verklaring van die prente. Die eerste prent is 'n afbeelding van die Toring van Babel uit die laaste periode van sy Grootheid, die tyd van Nebukadnesar II, soos dit gerekonstrueer is deur die Duitse architek Dr. Th. Dombart, aan wie se studie: „Der babylonische Turm, Leipzig 1930,” die prente ontleen is. Dit gee die gesig op die Toring van die Suid-Ooshoek. Ons sien een van die twee trappe wat na die eerste verdieping gelei het, en die groot trap aan die Suidekant, wat na die tweede verdieping voer. Nie sigbaar op die prent nie is die tweede sy-trap na die eerste verdieping. Bo aan die groot trap was teen die muur van die derde verdieping 'n rusbank. Van die tweede na die sewende verdieping was 'n langsaam styende

opdraende. Uit die tempelgebou, wat die sewende verdieping vorm, sien mens die rookwolk van die altaartafel kom. Die ingang (waar ook die rook uitkom) is, net soos by die Tempel van Jerusalem, na die Ooste gerig (die Tempel is dus „geörienteer”) die god wat in die tempelgebou vereër is, Mardoek, was die verpersoonliking van die voorjaaron, en sy gemalin dié van die môreroed. Om meer tekening en variasie in die muurvlakke te kry en die kolos hoër te laat lyk is die muurvlakke deurbreek deur vertikale groewe.

Die tweede prent gee die Toring in sy omgewing, gesien vanuit die Noord-Ooste. Ons sien die tipiese Babyloniëse stadshuise met hulle plat dakke en binnehowe, waaromheen die woon- en slaapvertrekke gebou is. Hoog daarbo uit verhef sig die heilige Toring, wat omgewe is deur 'n groot tempelplein, wat weer omring is deur priesterwonings. Die hoofingang tot die heilige ruimte is in die Ooste deur die sogenaamde „Heilige Poort,” waar skynlik die oudste deel van die stad Babel. Agter die Toring sien ons die hoë kaaimuur langs die rivier die Eufraat; aan die oorkant lê die sogenaamde Nuwe Stad.

Op die derde prent bekyk ons die geboue van die Suid-Weste; op die voorgrond is 'n tempelgebou vir verskillende gode, dan die bree straat vir die heilige prosesies en drie poorte wat toegang gee tot die Toringplein, links die Eufraat en sy ongeveer 115 M. lange brug. Ten Noorde van die Toring sien ons nog die ou stadsburg en koningspalais, waar die fundamente van die „hangende tuine” terug gevind is, en heeltemaal in die Noorde die nuwe burg van Nebukadnesar, die buiteverblyf of somerburg, waarvan die ruïneheuwel nou die ou naam Babil dra.

B. GEMSER.

ELSIE JOHANNA ENGELBRECHT, GEB. GOOSEN.

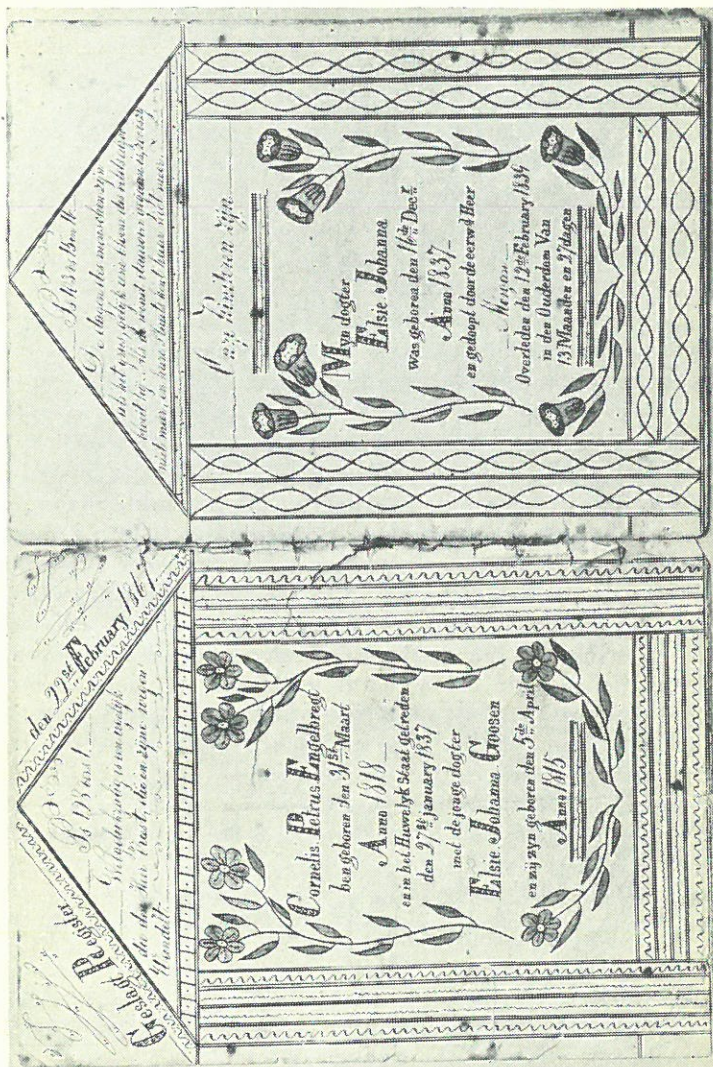
Hier naas vind ons die portret van Elsie Johanna Elisabeth Engelbrecht, geb. Goosen, met haar tweede oudste seun Willem Johannes Engelbrecht en 'n kleinkind. Sy is op 5 April 1815 gebore en is op 27 Januarie 1837 met Cornelis Petrus Engelbrecht getroud, en het toe op die plaas Kruitfontein in die distrik Somerset Oos gewoon. Die onderste is 'n portret van 'n hout almanak wat aan haar behoort het, en onderaan kan mens duidelik haar naam lees, en die geboorte datum. Op die agterkant van die plank is die datum 12 September 1835 gevef, waarskynlik die dag toe die almanak gemaak is. Bo sien ons die eerste letters van die maande van die jaar en by iedere letter is ook die getal dae bygevoeg wat iedere maand het. Daar onder is die eerste letter van iedere dag van die week en dan weer die getalle 1 tot 31. Die datum werd dan aan-gegee deur 'n pennietjie te steek by die bepaalde maand, dag en datum. Op Maandag, 12 November 1838 b.v. het die een pennietjie gestee bo by die N., die tweede by die M. en die derde by die 12. Op die volgende dag werd die tweede pennietjie na die D verplaas en derde na die 13. Die dag na die dertigste November werd die eerste pennietjie van die N na die D verplaas. So het die ou mense gedurende die Grote Trek altyd kon weet watter datum dit was. Hierdie hout almanak het ook al die swerftogte meegemaak, en is tans in my bewaring.

Die egpaar Engelbrecht-Goosen het hulle omstreeks 1850 op die plaas Rietfontein van die teenswoordige distrik Heidelberg gevestig, en daar bly woon waar Elsie Johanna in September 1888 oorlede is, en haar man in Maart 1891. Die plaas behoort nog aan die familie.

Ons druk ook 'n portret af van die geslagsregister wat die egpaar in 1861 begin het. Hierdie geslagsregister met die hout almanak is belangrik in verband met die kultuur-geskiedenis van die Voortrekkers.

P.

S. P. E.

UIT DIE OU DAE.

(Die volgende is uit die inleiding van 'n lesing wat deur die vroeëre Ouditeur-Generaal van die Unie, die heer J. de Villiers Roos, in Pretoria gehou is oor 'n reis wat hy na Java gemaak het.)

Vir my is die grasiëuse kiepersol-boom op 'n Afrikaanse heuwel-rug altoos uiters bekoorlik. Een oogopslag en jy weet sommer waarom dit aan die naam kom, want kiepersol is die sambreel-boom by uitnemendheid. Die woord kiepersol kom van die twee Portugese woorde "cobrir sol," skerm teen die son, en die oorgang in vorm is verstaanbaar. In die wette wat Goewerneur Generaal Jacob Mossel oorgestuurd na die Kaap in 1754 ter "observantie" deur die Kapenaars, en besonder in die "Pracht en Praal Plakaat," is daar 'n hele titel gewy aan die gebruik van die "Groote Kipersollen en Waxedammers," dat alleen Koopmans en Europese dames groot sambreels en waskêrse of toortse mag gebruik. Gemelde plakaat is uitgevaardig om die kwaad "die de zotte hoovaardy tot haar moeder heeft" en "die ten toppunt van aanstoot en ergerisse geklommen is" te belet en die "inkankerende en uitmergelende ziekte, waaruit imaginatiën voortvloeyen" te keer.

Van van Riebeeck se tyd, van 1652 af tot kort voor die oorgawe in 1806, is die Kaap maar net 'n buite comptoir of verversingstasie vir die skepe wat van Holland na Indië of Japan seil en weer teruggaan, gelaai met die rykdom van die Indiese Archipel en Japan. Getuie Jan van Riebeeck se ernstige gebed in sy journaal: "Geve God dat de peterselie dit jaar beter groeie." Die wetgewing aan die Kaap in die tyd het bestaan uit Plakate, of aangeplakte beskreye wette 1e uit Holland, 2e uit Batavia, waar die Goewerneur Generaal gevestig was en 3e deur die Kaapse Goewerneur in Rade uitgevaardig. Waar geen van beide voorsiening gemaak het, moes die Romeins Hollandse Reg beskeid gee.

Die "Pracht en Praal Plakaat" van Batavia van Goewerneur Generaal Mossel is aansienlik gewysig deur Goewerneur Ryk Tulbagh voor dit uitgevaardig is vir Kaapse gebruik. Ek verneem dat die voorsiening omtrent die grote kiepersolle en waxedammers is behou en ook die vergulde, versilwere of verkopere van rytuie verbied. Daar was seker nie soveel geld onder die Kaapse amptenare versprei as onder die here van Batavia en dus was daar ook nie soveel weelde in die Kaap nie.

'n Paar ander wette of Plakate uit die tyd mag ook aangestip word in die voorbygaan as interessant en leerzaam, met die oog op hedendaagse omstandighede. 'n Predikant se godsaligheid en welsprekendheid moes gekeur word, voordat hy toegelaat werd om op te tree. Hy mag niemand van die kansel by naam bestraf nie en mag generhande sake die "politie," of ons sou sê, die politiek "concernerende," aanraak nie. Daar was 'n drakoniëse plakaat teen amptenare wat op Sondags versuim om kerk toe te gaan: vir die eerstemaal verbeuring van een week se wyn-rantsoen vir die tweede verbeuring van een maand se gasie en vir die derde oortreding een jaar kettinggang."

Mahomedane moes met Mahomedane trou, het hulle eie suksessie- of versterf-reg behou, maar die getuienis van 'n vrou sou net tel as die helfte van die waarde van 'n mans se getuienis. Slawe kon nie op die sypaaië loop nie net soos in die Transvaal vir Kaffers die wet tot onlangs was. Slawe wat Hollands kon praat kon hoede dra en slawe wat Kristene geword het kon nie verder verkoop word nie. Vrouelike bediening in drankverkoop-lokale is verbied onder plakaat van 1794 reeds, maar S. Afrika het afvallig geword en die verbod moes weer in die Roosdrankwet van 'n paar jaar gelede vernu word. 'n Plakaat het die vraag van meer dan 9 prosent rente per jaar verbied, die Unie-wet vandag verbied 12 prosent as synde woeker. Die rede van die ontstaan van die pragtige eikelane van die Kaap blyk 'n plakaat te wees, dat ieder grondeienaar 100 eike per jaar moes aanplant. Loterye was verbied onder boete van 25 rds. of skerp lystraf, en

kaartspel vir geld deur 12 rds. en verbeuring van die geld wat op die tafel gevind was. Die burger was ook geregtig om 'n verdagte persoon wat hy in die nag in sy huis gekry het, dood te maak as hy hom kon baas raak.

AVONTGEBET.

(Jacobus Revius.)

De nacht, de moeder van de rust,
Des hemels groote fackel blust;
Van arbeyt zijn de leden moê,
De sluymmer druckt de ogen toe.

O, Hoeder groot van Israel!
Weest ons een trouwe nacht-gesel,
En wacker om ons henen siet,
So vresen wy den vyant niet.

Ghy hebt, al wat op aerden is,
Begraven in de duysternis;
Begraeft ook onse sonden boos
In u genade grondeloos!

Wanneer het lichaem slapen gaet,
De siele doch niet slapen laet,
Maer waken tot U alle tijt,
Die aller sielen Vader sijt.

Tot dat het aertsche wederom
In soeten slaep ter aerden com,
De Geest in volle salicheyt,
Daer haer de rus is toegeseyt.

OFFISIERS TYDENS DIE OORLOG TEEN M'PEFU.

In 1898 het die oorlog teen M'Pefu uitgebreek. Hy was 'n seun van die kafferopperhoof Magato wat in daardie jaar gestorwe is. Die oorlog was tengevolge van die troonsbestyging van M'Pefu wat baie beroeing onder die Bawenda's van Soutpansberg veroorsaak het. Op die portret sien ons Generaal Joubert met 'n groep Boere-offisiere uit daardie dae. Ons gee die name van links na regs.

Agsterste ry : *David Schoeman*, Veldkornet van Lydenburg, in die Driejarige oorlog was hy Kommandant; *M. P. Taute*, Veldkornet van Lydenburg; *C. H. Muller*, Asst. Veldkornet, in die Driejarige oorlog was hy Generaal; *S. F. Oosthuizen*, Asst.-Veldkornet van Krugersdorp, as Generaal gesneuwel in die Driejarige oorlog; *F. J. Potgieter*, Kommandant van Krugersdorp; *Lukas Meyer*, Kommandant van Vryheid, Generaal in die Driejarige oorlog; *du Preez*, Krugersdorp; *Malan*, Privaat Sek. van Gen. Joubert; *P. F. Trichardt*, Kommandant van Lydenburg.

Tweede ry : *Tobias Smuts*, Kommandant van Ermelo, Generaal in die Driejarige oorlog; *H. P. Steenkamp*, Kommandant van Lydenburg; *Kom.-Generaal P. J. Joubert*; *P. J. Potgieter*, Kommandant van Waterberg; *D. J. E. Erasmus*, Kommandant van Pretoria, Generaal in die Driejarige oorlog; *C. E. Fourie*, Kommandant van Middelburg, Generaal in die Driejarige oorlog; *C. L. Engelbrecht*, Kommandant van Piet Retief.

Voorste ry : *J. M. van Wyk*, Veldkornet van Krugersdorp; *J. D. Weilbach*, Kommandant van Heidelberg; *Dirkse*, Veldkornet van Boksborg; *J. A. Joubert*, Kommandant van Wakkerstroom; *J. A. Muller*, Kommandant van Standerton; *G. M. C. Swart*, Asst.-Veldkornet van Wakkerstroom; *Hendrik Jansen van Vuren*, Veldkornet van Standerton.

P.

S. P. E.

François Pieter Jacob van Nikkelen Kuyper.
Weesheer van die Suid-Afrikaanse Republiek.

Na 'n tekening van Schröder in 1891.

FRANCOIS PIETER JACOB VAN NIKKELEN KUYPER.

Die heer F. P. J. van Nikkelen Kuyper was 'n bekende figuur in die dae van die ou Suid-Afrikaanse Republiek en 'n bekende lid van die Hervormde Gemeente van Pretoria. Hy werd in 1833 te Middelharnis—in Holland—gebore en was getroud met Petronella Margaretha Holterman. Toe President Burgers in 1875 Nederland besoek het, waardeur die pro-Transvaalse beweging daar ontstaan het, het die egpaar van Nikkelen Kuyper hulle ook gedronge gevoel om na Transvaal te verhuis. In Maart 1876 het hulle in Pretoria aangekom waar hy aangestel werd as onderwyser. Sy skool het naas die ou pastorie van die Hervormde Kerk gestaan, ongeveer waar nou die Paleis van Justisie staan. Hy het dadelik baie teenwerking ontvang en niemand minder dan die toenmalike predikant H. S. Bosman het teenoor sy Hollands medium skool 'n Engelsmedium opposisie-skool gestig. Tydens die Engelse besetting van 1877 tot 1881 werd hy selfs beliet om skool te hou, en toe hy dit tog gedoen het werd die dak van die skool afgebreek. Hy is toe na Rustenburg waar hy werksaam werd as Landrosklerk. Met die uitbreking van die oorlog van 1880/81 was hy juis in Pretoria in verband met 'n hofsak wat sy teenwoordigheid as Landrosklerk van Rustenburg vereis het. Die Engelse outoriteite het hom toe dadelik gevange geneem. Na die afloop van die oorlog werd hy onder die Kruger-regering as klerk in die kantoor van die Weesheer Jan Joubert aangestel, en in 1887 het hy die heer Jan Joubert as Weesheer opgevolg. Sy troue toewyding aan die sak van die Boere vanaf dat hy in 1876 vir die eerste maal sy voet op Transvaalse grondgebied geset het, het hom groot agting en vertroue verskaf. In die oorlog van 1899/02 is hy eenkeer deur die Britse outoriteite voor op 'n trein in 'n oop trok meegevoer na Pietersburg sodat die Boere nie op trein met Engelse soldate kon skiet nie, want anders sou hulle hulle "ou Weesheer" raak skiet. Hy was getrou aan sy nuwe Vaderland. In 1911 is hy gestorwe. Sy nagedagtenis moet deur ons volk in ere gehou word.

P.

S. P. E.

DIE REGSPLEGING IN ISRAEL.

'n Artikel oor hierdie onderwerp vereis eigenlijk veel meer plaasruimte as wat hier oor beskik word. Slaan 'n mens oor hierdie onderwerp handboeke na dan vind mens hoedat bladsye, en bladsye daaraan gewy word. Begryplik dan ook dat in hierdie artikeltjie alleen vlugtiglik geraak sal word aan sekere aspekte en faktore waarop die regspleging van oud-Israel berus.

In die eerste instansie is dit in verband met hierdie saak om na te gaan uit wie die regspersoneel bestaan het, m.a.w. tot wie 'n klaer met sy klag kon gaan. Heel in die begin vind ons dan ook hoe dat toestande destyds van nou verskil het: waar daar 'n godsman was, was daar die hoogste verteenwoordiger van die regbank. Moses b.v. was die hoofregter van sy volk gewees. Ons lees in Exodus 18 hoedat hy van die môre vroeg tot die aand laat besig was om uitsprake te gee. Dieselfde lees ons ook van Samuel hoedat hy nie alleen te Rama te vinde was nie, maar dat hy op sy rondgaan onder Israel feitelik was wat by ons vandag genoem word die Rondgaande Hof.

Behalwe hierdie godsmanne kon 'n mens sig ook tot die priesters wend met sy klag. Hier word dan gewoonlik gebruik gemaak van die aflegging van die eed, en 'n groot vrees het bestaan vir die aflegging van 'n valse eed. Behalwe die eed egter het die priesters sig ook bedien van 'n ander middel om die skuldige aan te wys; en veral is hierdie maatreël toegepas wanneer iemand verdag werd van egbreuk: aan so iemand word vloekbrengende water gegee om te drink. Bygeval dat so 'n beskuldigde van die drink van die water niks skadeliks oorkom nie, dan werd sy as onskuldig beskou; maar indien die water swelling in die maag veroorsaak dan was sy skuldig. Begryplik sou persone eerder skuld erken dan van die water te drink. (Sien Numeri 5 vers 11 tot 28.)

Behalwe die godsmanne en priesters was daar ook plaaslike liggame van Oudstes, wat egter alleen jurisdik-

sie oor kleinere sakies gehad het. Later in die tydperk van die koninge het hierdie Raad van Oudstes nie alleen 'n wyere jurisdiksie ontvang nie, maar ook 'n vaste liggaam geword: min of meer so 'n stads outoriteit—vergeelyk die geval van Naboth, 1 Koningen 21 vers 8.

Ons moet hierby egter verstaan dat vir sekere sake daar ook andere regters was; soas b.v. arbitrateurs, veral as dit 'n geskil was tussen persone oor skadevergoedingsklagtes.

Wanneer iemand nie tevredeheid gekry het in die verhoor van sy saak nie, dan kon hy, soas wat dit die geval was in die tydperk van die koninge, sy saak geappel-leer het na die koning, wat dan as appèlregter die saak weer verhoor en uitgewys het (sien 2 Samuel 15 vers 2.)

Na die ballingskap is die Joodse gemeenskap in afdelinge verdeel, waarvan elke afdeling sy Raad of Sanhedrin gehad het. Die jurisdiksie van die Sanhedrin het hoofsaaklik gegaan oor sake van godsdienstige en sedelike aard: verdagte persone kon hulle dan ook met geweld opgesoek en gevange geneem het (vergeelyk maar die gevangeming van Kristus).

Tot hiertoe oor die persone of liggame deur wie sake verhoor is, maar nou ook nog een en ander in verband met die prosedure wat gevolg werd by die verhoor. Ten opsigte hiervan word ons getref deur 'n uitstaande verskil met 'n verhoor van vandag. By die behandeling van die saak het die klaer en aangeklaagde volgens Ou Israelitiese gebruik teenoor mekaar op getree; die aangeklaagde in vele gevalle in roukleed. Die klaer dra dan sy klag voor en die aangeklaagde moet sig dan verdedig. Maar daar is egter nog 'n groter verskil met onse regspleging: soas ons weet is dit volgens onse regspleging vandag die plig van die klager om die grondigheid van sy klag te bewys, en, kan die klaer nie die nodige ooggetuie, dokumente of bewysleweringe lewer nie, dan word die klaer óf vrygespreek, óf hy ontvang absolusie van die geval. By Ou-Israel was die geval juis andersom: daar moes die aangeklaagde die bewys lewer dat hy onskuldig is, en kon hy dat nie doen nie, wel dan was hy skuldig. En tog was

daar voorsiening gemaak vir sulke gevalle waar iemand deur gebrek aan die nodige getuie sy onskuld kon bewys: so 'n aangeklaagde kon dan sy toevlug neem na die sogenaamde reinigings eed. Hierdie eed word gewoonlik by een of ander gewigtige plek, soas 'n grafheilighdom geneem.

Aan die ander kant weer was dit van groot belang indien die klager sy saak met getuies kon staaf, en indien daar twee presies met mekaar ooreenstemmende getuie gevind kan word, kon selfs die doodvonnis oor die beskuldigde uitgespreek word. Hieruit word dit dan ook vir ons duidelik waarom dat 'n valse getuienis in Eksodus 20 so met alle nadruk verbied word. Maar ook in verband met hierdie ooreenstemmende getuie is sekere voorsorg geneem om 'n mate van regverdigheid te betoon aan die beskuldigde: so vind ons dan ook dat volgens Deuteronium 17 vers 7 'n getuie die eerste moet wees om die ekskusie, wat gewoonlik vir doodstraf steniging was te voltrek.

Voordat nou 'n paar woorde gesê word oor die strafreg en soorte van straf by Israel sal dit wel nodig wees om eers een en ander te sê oor die prinsiepe wat hulle hele regsbegrip beheers het, want hierdeur sal ons ook 'n beter begrip kry van sommige van die eienaardighede van hulle strafreg en strafmetodes. In onse regspleging het ons die beginsel van die Romeins Hollandse reg d.w.s. die gedagte wat altyd min of meer 'n leidraad en beheersing is in onse regstelsel is soals die ou Romeine en Hollanders daaroor gedenk het. So was daar ook by die Jode 'n lees waarna hulle regstelsel geskoei was, en dit was namllek dat God ook in die wet die alles beheersende mag besit het; m.a.w. die prinsiepe wat hulle reg beheers het was dat oortreding van die wet sondiging teen God is. Hieruit is dit dan ook vir ons verstaanbaar waarom dat ons in Leviticus soveel wette aantref wat volgens ons stelsel slegs sede- of gesondheidswette is. Maar by Israel was dit almal wette, wat indien hulle oortree word 'n sonde teen God is omdat soas reeds gesê: God ook in die regstelsel die allesbeheersende mag besit het. So was

dit dan, as ons 'n gesondheidswet as voorbeeld sou neem, by die Jood duidelik dat as die liggaam deur onreinheid aangetas of ondermyn word, 'n verpligting teenoor God verwaarloos word. Vir die antieke Jood was die regsstelsel dan daar om die mens te belet om te sondig, en hieruit word dit dan nou vir ons duidelik waarom dat hulle strafreg dikwels vir ons so koud en sonder konsiderasie lyk.

In hulle strafreg was die heersende beginsel dan ook die van vergelding m.a.w. wat 'n wetsoortreder aan iemand anders gedaan het, dit moet hom self ook geskied: lewe om lewe; oog om oog, tand om tand; hand om hand ens., ens.—'n valse getuie sal dus daarmee boet wat hy aan 'n ander toegedig het; iemand wat 'n moeder kinderloos maak, ook sy moeder sal kinderloos gemaak word (1 Sam. 15 vers 33). Maar tog was daar by die Jode soas wat dit ook by ons die geval is versagende omstandighede in aanmerking geneem; dit skyn of ook hulle al die verskil gevoel het tussen voorbedagte en onvoorbedagte handeling. So het Genesis 9 vers 6 wel gelui: "wie mense bloed vergiet die se bloed sal vergiet word"—maar tog het die wet sig beywer om diegene wat b.v. per ongeluk 'n dood veroorsaak het te hulp te kom, sien Eksodus 21 vers 12.

Behalwe die gedagte van vergelding in die Joodse strafreg was ook daarin van groot belang die gedagte van saamhorigheid en mede verantwoordelikheid van verwante. As 'n man dus 'n wet oortree het, d.w.s. teen God gesondig het, dan word ook sy familie mee gestraf kragtens die opvatting van saamhorigheid, b.v. die geval van Achan (Josua 7 vers 24). Hiermee word egter nie bedoel dat die dader nie self verantwoordelik is en gestraf moet word nie, lees maar Deuteronium 24 vers 16. Dog nietemin, die strafreg het dit ook toegelaat dat een persoon vir die ander as lossers sal optree en die straf vir hom dra of die losgeld betaal, (Psalm 49 vers 8). Hierdie gedagte van die lossers is dan ook later oorgeplaas op die terrein van die Nuwe Testament as Kristus kom om op te tree as lossers vir die ganse verlore gaande mensdom.

at natuurlik 'n deel vorm.
Die gebruiklike dood-
e steniging het gewoon-
n sodoende die stad nie
eleentheid moes die ge-
rp waarop die hele volk

tode was die kruisiging.
vreemd by die antieke
later in die tyd van die
tode oorgeneem is van
iërs, Masedoniërs, ens.,
By die Romeine was
t mog aan 'n Romeinse

Israel: vroeër in die tyd
mum aantal stokslae wat
an die regters toegedien
Nie meer as veertig nie,
te onteer nie. Later eg-
24 was 'n gesel van drie
ou negen en dertig i.p.v.
n maal neer geslaan op

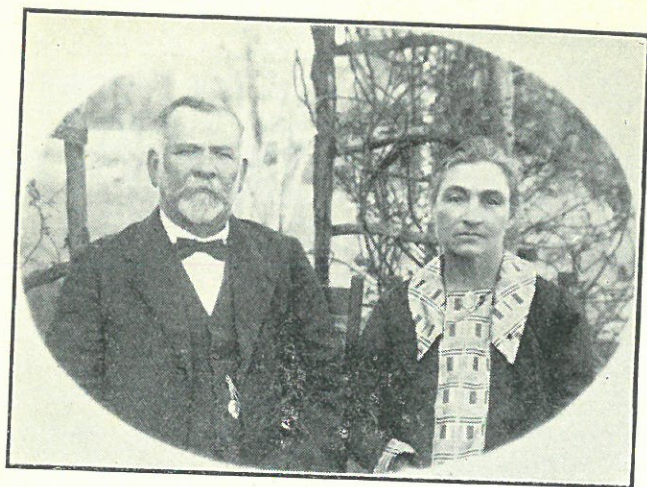
lg het 'n bespreking van
et die moderne opvatting
le misdade, maar daar-

C. P. VAN DEN BERG.

ROU.

naar weg in swye
n lange lye,
aar wee
isie gee.

Celliers.

WILLEM VAN MANEN.

Willem van Manen is gebore op 23 Sept. 1859 te Prins Albert in die Kaap Provinsie. Op 11 jarige leeftyd het sy vader na Rustenburg getrek, om daar onderwys te gee. Ongeveer 1880 is die familie verhuis na Pretoria. Daar het die jonge Willem van Manen in diens getree van die Suid-Afrikaanse Republiek as klerk in die kantoor van die Heer Koos Wolmarans, die toenmalige Siviele Kommissaris.

Op 13 Julie 1886 is hy getroud met Adriana Catharina van Staden, dogter van Oom Pieta van Staden, vroeër landdros van Rustenburg. In dieselfde jaar is Willem van Manen aangestel as Siviele Kommissaris in die plek van Koos Wolmarans, wat toe Volksraadslid geword het.

Die volgende jaar 1887 is hy gekies as diaken, later as ouderling, wat hy gebly het tot 1907.

Die amp van Kommissaris het hy bekleed tot in 1900 toe Pretoria deur die Engelse ingeneem is. Hulle wou hom dwing om die werk voort te sit, maar van Manen was nie die man om hom te laat dwing nie.

In 1907 het hy sig gevestig as boer in die Bethalse. Ook daar het hy jarelang sy kerk as ouderling gedien.

In 1926 het hy verskuif na Piet Retief, terwille van die gesondheid van sy vrou.

In 1930 het hy gaan inwoon by sy dogter Mevr. Venter op Waterval Boven, waar hy op 18 Junie 1932 oorlede is. Die begrafenis het egter plaasgevind te Bethal.

Met Willem van Manen het die kerk 'n getroue lid verloor, sy eggenote 'n goeie man en sy twee dogters en drie seuns 'n liefhebbende vader.

Mag sy as in vrede rus.

JOH. DREYER.

AFSKEID.

1.

Heer, seën die band wat ons bind nou,
Ons Kristen-liefdeband
Maak ons mekaar en U getrou
Tot in die Hemelland.

2.

Voor 's Vaders troon daar styg as een
Ons geloofsgebed uit 't hart.
Ons vrees, ons hoop, ons doel is één
Ons sorge en ons smart.

3.

Ons dra elkanders lief en pyn
Ons kruis tevreë ja bly
En in elkanders oog daar skyn
Die traan van medely.

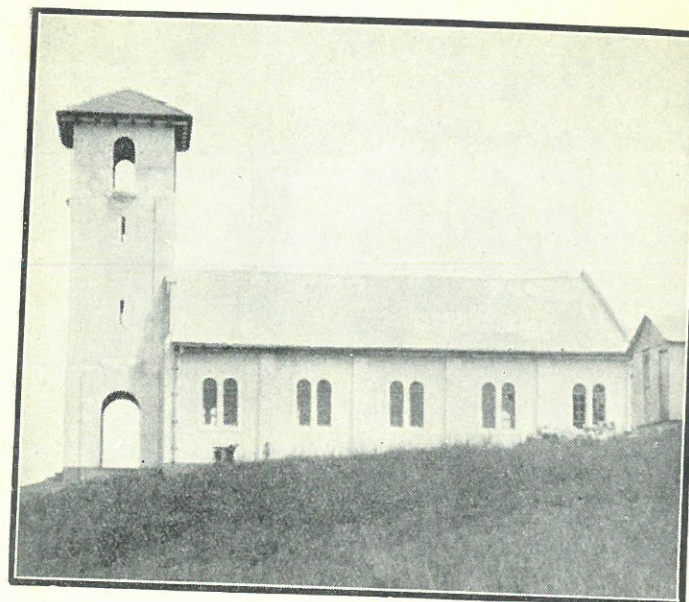
4.

Ons skei nou van mekaar met smart,
Dit gee ons sielepyn.
Maar ons bly altyd één van hart,
Tot ons weer saam sal syn.

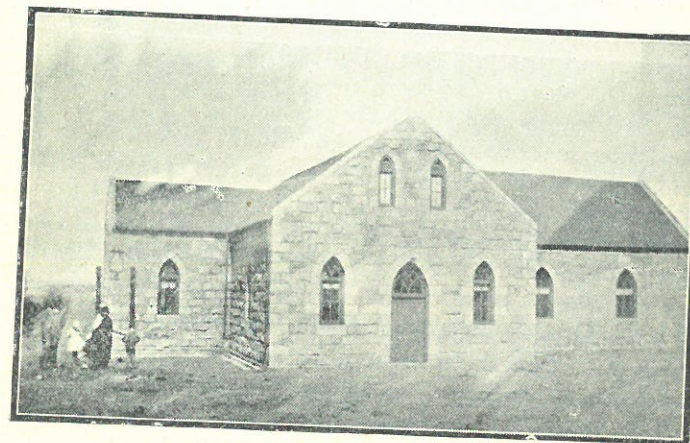
5.

Aan d' einde van ons lewensbaan
Vervall' ons aardse kluis.
Mag ons dan alle binnen gaan
Die heerlik Vaderhuis.

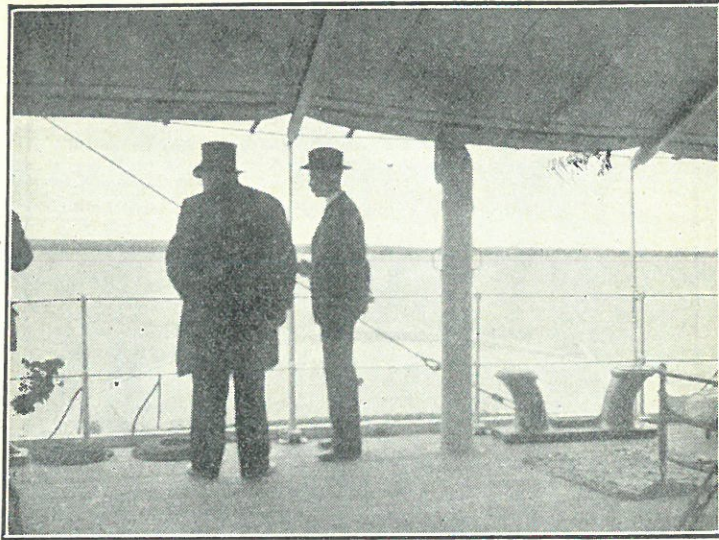
W. P. J. POEN.

Ned. Hervormde Kerk van Eldoret.

Ned. Hervormde Kerk van Chrissiesmeer.

PRESIDENT KRUGER OP DIE GELDERLAND.

Koningin Wilhelmina van Nederland het Oktober 1900 'n daad gedoen teenoor die Suid-Afrikaanse Republiek wat deur die Transvaler nooit kan en nooit mag vergeet word nie. In daardie maand het sy 'n oorlogskip die "Gelderland" gestuur om President Kruger na Europa te voer. Dit was 'n daad van moed wat van die grootheid van Nederlands geliefde Koningin getuig. Hierdie daad word nog meermale met dankbaarheid op historiese gedenkdae vermeld. Dit het die siel van die Transvaler diep geraak. Ek herinner hoe ek ontroerd gestaan het toe ek in 1913 Koningin Wilhelmina vir die eerste keer gesien het. Haar te aanskou en dan daaraan te dink hoe sy in die donkerste ure van onse geskiedenis, in onse bangste nood, op so 'n dappere wyse ons gehelp het, en hoe sy voor die troon van God die pleitbesorgster was vir onse heilige saak. Op hierdie portret sien ons President Kruger met sy privaat sekretaris die heer H. C. Bredell op die Gelderland. 'n Laaste blik word op die verdwynende kus van Suid-Afrika gewerp. Wat moes daar toe veel in President Kruger se siel omgegaan het!

P.

S. P. E.

IN MEMORIAM.

De Nederduisch Hervormde Kerk in de Transvaal heeft een groot verlies geleden door het afsterven van den WelEerw. heer D. VAN DER HOFF, in leven predikant van de gemeente Potchefstroom. Hij stierf in de pastorie op den 9den October 1881, des namiddags ten vier ure, in den ouderdom van 67 jaar, 1 maand en 7 dagen. Reeds geruimen tijd was hij zoo verzwakt naar het lichaam, dat hij zijn dienstwerk niet meer behoorlijk konde verrichten, hoewel hij nog trachtte, acht dagen vóór zijnen dood, het Avondmaal te bedienen, nog 63 jonge lieden tot lidmaten aangenomen, en in de 50 kinderen gedoopt had. Maar hij was niet in staat zijn arbeid te voltooien, de laatste kerkeraadsvergadering, 3 October, kon hij niet meer houden, maar had zijne Ouderlingen en Diakenen bijeengeroepen, om op den 17 October bij elkander te komen, weinig denkende hoe hij dan reeds eenige dagen op het Kerkhof zoude rusten. Ook was er niemand, die zijn einde zoo nabij achtte, hij zelve ook niet; op Vrijdag, 7 October kon hij zijn bed niet meer verlaten, zijn spraak was belemmerd, het was als of zijn bewustzijn niet geheel helder was; zoo bleef het tot Zondag middag, toen hy als in een sluimering viel, en des namiddags ten 4 ure, zachtjes en ongemerkt den geest gaf. Acht-en-twintig jaren en eenige maanden was hij in deze gewesten predikant, eerst van de geheele Transvaal, naderhand, toen er meer hulp kwam, van het district Potchefstroom. Daar is hij aangekomen, daar is hij gestorven, getrouw tot in den dood. Wij willen aan zijne nagedachtenis eene eervolle hulde toebrengen. Bij velen onzer zal hij in levendig aandenken blijven; hij is den weg van alle vleesch gegaan, maar heeft niet te vergeefs geleefd, en terwijl hij het loon

(Herdruk van 'n brochure deur wyle Ds. N. J. van Warmelo in 1881 as "Een Herinnering aan Ds. Dirk van der Hoff geskryf.")

der getrouwe dienstknechten van den Heer heeft ontvangen, zullen wij hem als onzen voorganger gedenken, ziende de uitkomst zijner wandeling.

Om wel te kunnen begrijpen, wat de verdiensten waren van den overleden predikant, en wat de reden is van den buitengewonen eerbied, waarmede zijn naam door de leden der Ned. Hervormde Kerk wordt genoemd, is het noodig ons te verplaatsen in den tijd, toen de Transvaal nog slechts korten tijd bewoond was, een dertigtal jaren geleden. Het land was toen woest, de gemeenschap met naburige koloniën zeer beperkt, de inwoners worstelende met gevaren van allerlei aard om een bewoonbaar plekje te erlangen, hier en daar een pas aangelegd dorpje, een klein getal menschen over een onmetelijke oppervlakte verstrooid, de wegen onveilig door wilde dieren, elk oogenblik een strijd met vijandige Kafferstammen. De Emigranten, van uit Natal en den Vrijstaat zich hier nederzettende, waren, zooals algemeen bekend en erkend is, een godsdienstig volk, prijs stellende op de verkondiging van Gods Woord, en zeer gesteld op de behoorlijke toediening der heilige Sacramenten. Met den Bijbel onder den arm, met een attestatie van lidmaatschap der Ned. Hervormde Kerk in het bezit (vóór 1842 wist men van geen andere dan de Ned. Hervormde Kerk in Zuid-Afrika), hadden zij, met het verlaten van de Kaapkolonie, ook den overgeërfdén zin van godsdienstigheid medegenomen, die hen smachtend deed uitzien naar de levende verkondiging van Gods Woord, en de wensch deed geboren worden om een eigen Herder en Leeraar in hun midden te mogen bezitten. Zoo nu en dan kwamen wel eens predikanten der Kaapkolonie hun een bezoek brengen, maar het bleef bij een bezoek, niemand voelde zich aangegord om zich metterwoon hier te komen vestigen. En het is aandoenlijk, om de verhalen der voortrekkers te hooren, hoe zij hunne kinderen zagen groot worden, zonder gedoopt te zijn, hoe men reikhalzend uitzag naar een gelegenheid om zonen en dochteren als lidmaten der Kerk te doen aannemen, om het Avondmaal te kunnen genieten enz. enz, en wanneer dan de bekendmaking

rondging, dat een of meer predikanten de verschillende gemeenten zouden bezoeken, hoe het gansche land in rep en roer was, en alles werd aangewend om de hooge ingenomendheid te betuigen met het voorrecht, om wederom een geordend Leeraar te mogen aanschouwen. Een volk dat zooveel prijs stelde op den openbaren eeredienst, moest wel alle middelen aanwenden, om een eigen Herder te bekomen. Men klopte aan de deur van de Kaapsche Kerk, en smeekte om hulp. Het was te vergeefs; wij willen niet de redenen gaan ontleden, waarom men weigerde aan een dringende bede gehoor te geven. In elk geval, er kwam geen hulp. Toen wendde men zich naar Holland, waar dezelfde Ned. Hervormde Kerk was, met dezelfde taal, dezelfde formulieren. En zoo kwam dan ook de uitnoodiging tot Ds. VAN DER HOFF, destijds Candidaat tot de Heilige Dienst bij een der Provinciale Kerkbesturen. Hij gevoelde zich aangegrepen door de voorstelling van den geestelijken nood, waarin de inwoners van die Transvaal verkeerden. En, zonder zich lang te bedenken, gaf hij gehoor aan de dringende stem van zijne stam- en geloofsgenooten, nam afscheid van zijn vaderland en van al zijne vrienden, om ze nooit weer te zien, en begaf zich met vrouw en kinderen op reis naar de Kaap, een reis die 28 jaar geleden heel wat anders beteekende dan nu, toen men verplicht was van logge zeilvaartuigen gebruik te maken in plaats van de snelle, geriefelijk ingerichte stoombooten van tegenwoordig, die het reizen tot een genoegen maken.

In het begin van November 1852 kwam Ds. VAN DER HOFF te Kaapstad, werd er hartelijk en gastvrij ontvangen en genoot er veel vriendschap en hulp. Kort daarna werd hij gelegitimeerd en dus beroepbaar gesteld voor eenige gemeente, behoorende aan de Ned. Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika. Van een en ander gaf hij zoo spoedig mogelijk kennis aan de hier bestaande Kerkeraden en aan de Overheid, met name aan wijlen den Kommandant Generaal ANDRIES PRETORIUS. De briefwisseling van uit de Kaapstad naar hier en terug ging toen niet zoo snel als nu; het duurde bijna 3 maanden eer hij eenig antwoord

kreeg, maar dat antwoord was gunstig. Men zou naar Natal afzenden zooveel wagens als hij noodig had, en men zag met het grootste verlangen zijne komst te gemoet. Eerst in Februari 1853 kwam hij te Durban, Natal, aan en reeds bij zijne aankomst gaf hij een bewijs, dat het hem ernst was niet zijn voornemen, om zijn tijd en kracht ten behoeve zijner Transvaalsche broeders te besteden. Te Durban, namelijk aangekomen, ontving hij eene deputatie uit New-Germany, een volkplanting in Natal, bestaande uit een twaalfstal heeren, die hem dringend uitnoodigden om hun leeraar te worden tegen een aanzienlijk salaris met vrije woning en andere voordeelen, hun verzoek daarenboven nog aandringende door hem mede te deelen, dat hij in New-Germany veel goedkooper en aangename kon leven dan in de Transvaal, dat hij bij hen zeker was van zijn salaris en in de Transvaal niet, dat hem daar allerlei moeilijkheden tot zelfs levensgevaar te wachten stonden enz. enz. En tot eer van Ds. VAN DER HOFF moet worden gezegd, dat dit alles niets hielp; hoe uitlokkend het aanbod ook was en hoe afgrijselijk de toestand in Transvaal werd afgeschilderd, hij had zijn hart op de Transvaal gezet en hij brandde letterlijk van verlangen om daar reeds te zijn. Te Potchefstroom kwam hij aan in 't holle van den nacht, onder een bittere koude, en er was zoo goed als niets gereed voor zijne aankomst.

Wat nu verder hier omtrent de aankomst te Potchefstroom en eerste lotgevallen vermeld wordt, is getrokken uit de rede, door Ds. VAN DER HOFF uitgesproken bij gelegenheid van de herdenking zijner 25 jarige Evangeliedienst hier te lande, en ggehouden op 28 Mei 1878. Het volgende is woordelijk overgenomen: "Het huis, dat men ons ter woning aanwees, was voor ons onbewoonbaar, en wij wilden er onzen intrek niet in nemen; weldra echter kregen wij eene andere en betere woning, maar alles was ons hier zoo ongewoon en vreemd, dat het ons zwaar en moeilijk viel om aan onzen nieuwen toestand te gewennen. Ik preekte reeds des Zondags in de kerk en doopte een kind van den heer DANIEL TALJAARD, het eerste wat ik hier in 't land doopte. 's Maandags daarop

hield ik al katechisatie en dag voor dag kreeg ik bezoekers, die ik te woord moest staan. Onder de laatsten was er vooral een, die mij de wonderlijkste vragen deed. Onder andere, welk teeken Kaïn aan zijn hoofd had gedragen, en waar van daan de vrouwen in 't land van Noth gekomen waren; wat de eigenlijke beteekenis was van den appel, dien Eva gegeten had; of het duizendjarig rijk al voorbij was of nog komen moest enz. enz. En dat alles moest ik beantwoorden, ik, die nooit over zulke vragen had nagedacht, en het zal dus niemand verwonderen als ik zeg, dat ik in die soort van katechisatie er gewoonlijk het slechtste afkwam, om rede men mij óf niet geloofde óf niet begreep. Dat alles was echter niets in vergelijking van hetgeen mij toen reeds boven het hoofd zweefde. Er was al sedert geruimen tijd een gemompel in het dorp, dat ik een Romein was. Een Romein, dat was in die dagen een ernstige beschuldiging voor een predikant, erger nog wellicht dan die beschuldiging van liberaal, die in lateren tijd opkwam. Met een Romein toch bedoelde men, als men van een leeraar zoo sprak, iemand die een zendeling was van den Paus van Rome, en de Kerk hier Roomsche wilde maken. Welk een gruwel! Ik kwam echter spoedig te weten wat aanleiding tot die beschuldiging had gegeven. Ik had te Ladysmith een preekbeurt waargenomen voor Ds. VAN VELDEN. Mijn tekst was het bekende woord: 'Zoo wie den wil doen van mijnen Vader, die in de Hemelen is, die zijn mijn broeders en zusters.' Nu had ik in de toepassing van mijn preek op dat *doen* van den wil des hemelschen Vaders nog al sterk aangedrongen en beweerd dat in dat doen het onbetwistbare kenmerk te vinden was van de ware broeders en zusters van Jezus. Daarop was de aanmerking gemaakt, dat ik niet gesproken had van het geloof in Jezus, noch van zijn verzoeningsdood enz., dat ik alleen maar had aangedrongen op goede werken en alzoo eigen verdienste tot grondslag van 's menschen zaligheid had gelegd, en dat alles, zoo beweerde men, was Romeinsche leer. Breedvoerig heb ik aan dezen en genen, die mij over die beschuldiging kwam aanspreken, uiteengezet wat Roomsche

en zuiver Gereformeerd was op dat punt, het geen ik hier nu niet herhalen kan; alleen dit, dat ik steeds daarbij aanmerkte, dat ik voor mij overtuigd was in den geest van Jezus gesproken te hebben, en wel in dien geest, als hem zelf bezielde had toen hij die woorden sprak, en dat mijne beschuldigers, als zij durfden, liever Jezus zelve moesten beschuldigen, want dat ik slechts zijne woorden herhaald en in zijn geest uiteengezet had. Op deze en dergelijke manier wist ik dat gepraat over mijn Romeinschap nog al spoedig tegen te gaan, zoo dat men er langzamerhand bijna en later in het geheel niet meer van hoorde. Het was mij echter alles behalve aangenaam, om zoo iets, en dat zoo kort na mijne aankomst alhier, te moeten ondervinden. Doch later heb ik ondervonden, dat het nog maar een beginsel was der smarten die mij te wachten stonden, een sombere profecy van de dingen, die nog komen zouden."

Tot zoo ver uit de feestrede.

Een der beschuldigingen, die Ds. VAN DER HOFF naar het hoofd geworpen werd, en waar onder hij veel geleden heeft, is geweest dat hij de oorzaak was van de scheiding tusschen de Transvaalsche en Kaapsche Kerk, en het is nu de tijd om die beschuldiging voor goed van den overleden predikant weg te nemen. Toen Ds. VAN DER HOFF nog slechts korten tijd te Potchefstroom woonachtig was, kreeg hij en bezoek van den Kommandant-Generaal, wijlen den heer ANDRIES PRETORIUS, die toen, zwak naar het lichaam, die reis ondernam om den pas aangekomen predikant te verwelkomen, en hem met raad en daad bij te staan. Onder het bespreken van verscheidene belangrijke onderwerpen gaf de Generaal te kennen, dat het zijn wensch was en van velen met hem, om in het kerkelijke afgescheiden te zijn van de kerk der Kaapkolonie. Vele en velerlei redenen werden aangevoerd om het wensche lijke daarvan te betoogen, voornamelijk om dat men bevreesd was voor de gelijkstelling, en ook om dat men zich de bedreiging herinnerde van "het geestelijke zwaard," waarvan Sir HARRY SMITH had gesproken. De predikant VAN DER HOFF evenwel gevoelde zich teleurgesteld in zijne

eigene verwachtingen door de kennisgeving van dezen wensch, omdat hij zich tijdens zijn verblijf te Kaapstad, in verbintenis had gesteld met Ds. A. MURRAY Jr., toen predikant te Bloemfontein, en met hem had afgesproken, dat er bericht zou gezonden worden naar Bloemfontein, zoodra de zaken zoo ver geregeld waren, dat de bevestiging van Ds. VAN DER HOFF als Leeraar zou kunnen plaats hebben. Persoonlijk was Ds. VAN DER HOFF ten gunste eener vereeniging met de Kaapsche kerk, vooral ook om het bezit der kerkelijke voorrechten, die daaraan verbonden waren. Maar het algemeen uitgedrukte verlangen van mannen van invloed, van het grootste deel des volks, had een geheel andere strekking, en na rijp beraad, met offering van eigen gevoelens, kwam men overeen de gemeenten van de Transvaal te verzamelen op eene groote bijeenkomst te Rustenburg, dan het gevoelens der meerderheid te vernemen, en dienovereenkomstig te handelen. En zoo geschiedde het. De zamenkomst had plaats, de zaak werd rijpelijk overwogen en breedvoerig besproken, en het gevolg was dat er werd vastgesteld om den predikant VAN DER HOFF, buiten de Synode om, als Herder en Leeraar te bevestigen. In het bijzijn van een ontelbare schare had die plechtigheid der bevestiging plaats, en wel door de ouderling WOLMARANS. Ds. VAN DER HOFF schikte zich naar de zoo sterk uitgesproken begeerte, en heeft zich daardoor veel nadeel en velerlei onaangenaamheden op den hals gehaald. Hij kon nu niet deelen in de voorrechten, die er voor een leeraar aan het lidmaatschap van de Kaapsche Synode verbonden waren, en de kerkelijke scheuring, die door het opvolgen van dien raad en naderhand door bijkomende oorzaken alhier ontstaan is, heeft hem veel vervolging bezorgd en veel verdriet gekost. Zelfs jaren later, in het jaar 1872, toen de predikanten DU PLESSIS en STEYTLER door de Kaapsche Synode afgevaardigd waren naar de Transvaal, om de oorzaken der kerkelijke scheuring te onderzoeken, werd die oude zaak weder opgewarmd, maar toen ook, voor goed en voor altijd, beslissend uitgemaakt. Niet Ds. VAN DER HOFF, maar het volk is oorzaak van de afscheiding der Kaapsche Synode. Hier-

bij moet nog worden herinnerd, dat er daarna een Volksraad te Potchefstroom werd bijeengeroepen, zijnde in het laatst van 1853, welk lichaam alles wat te Rustenburg besloten en gedaan was, goedkeurde en bekrachtigde.

Na dien tijd ging Ds. VAN DER HOFF reizen, om orde in den kerkelijken toestand te brengen, kennis te maken met de verschillende gemeenten, en te voorzien in den zoo diep gevoelden geestelijken nood. Op een dezer reizen kwam hij in aanraking met een landgenoot, die zich niet ontzag om de hatelijkste beschuldigingen tegen den rondgaanden leeraar in te brengen. Als bijdrage tot de kennis van de zeden van dien tijd dient vermeld, dat die lasteraar voor de bevoegde magten heeft terecht gestaan, en over hem het vonnis der verbanning uitgesproken en voltrokken werd. Vraagt men, aan welke verschrikkelijke misdaad hij zich dan had schuldig gemaakt, dan wordt er geantwoord: hij had uitgestrooid dat Ds. VAN DER HOFF geen geordend Leeraar was, een in de oogen der gemeente vreeselijke beschuldiging. Toen dan ook door documenten de onwaarheid van de beschuldiging was bewezen, werd de zware straf van verbanning als boete voor het misdrijf geëischt. En in elk geval, ziet men, dat het pad van Ds. VAN DER HOFF in deze gewesten ongemakkelijk werd gemaakt door het steken van vele doornen. Toch bleef hij, was werkzaam, en de gemeente waardeert dat.

Kort na de gebeurtenissen, zoo even verhaald, was er een kleine partij ontevreden, die tóch het gezag der Kaapsche Synode wilde erkennen, en daarin niet kunnen de slagen, vormde zij een afgescheidene gemeente, bekend onder den naam van Hartebeestfontein. Tot recht verstand van de latere gebeurtenissen is het noodig, dit alles in het oog te houden. Spoedig na de aankomst van Ds. VAN DER HOFF te Potchefstroom zijn de eerste zaden der kerkelijke verdeeldheid reeds uitgestrooid, de scheuring werd teweeg gebracht door het opvolgen van den raad van den Kommandant-Generaal PRETORIUS, werd groter door de lasteringen van welbekende personen, nam toe in uitgebreidheid en omvang door de oprichting eener gemeente te Hartebeestfontein, en kreeg eindelijk haar

volle beslag door onderscheidene Leeraars, die van elders hier inkwamen.

Een enkel woordje nu over het woordje 'Hervormd,' waarvan ook een steen werd gemaakt om er den predikant VAN DER HOFF mede te werpen. En er zou in het geheel niet van deze zaak gesproken worden, ware het niet, dat wij het aan de nagedachtenis van dien predikant verschuldigd zijn, hem van eenigen blaam te ontheffen, die onverdiend op hem rust. De zaak is hoogst eenvoudig.

Toen men bezig was om een Grondwet op te stellen ten behoeve van de Zuid-Afrikaansche Republiek, gaf de overheid last, om zooveel mogelijk het gebruik van vreemde, van bastaardwoorden te vermijden en zich van zuiver Hollandsche uitdrukkingen te bedienen. Toen de vervaardiger nu de artikelen van kerk en staat behandelde, waarbij bepaald moest worden, wat de naam, van de Staatskerk zijn zou, gebruikte hij het zuiver Hollandsche woord: "Nederduitsch Hervormd," zoo als ook op het titelblad van onze Bijbels en Psalm- en Gezangboeken te lezen staat. De Volksraad bekrachtigde dien naam. Na verloop van eenigen tijd waren de predikanten V. D. HOFF en SMITS bezig om een wet op te stellen voor het bestuur der kerk, en in overeenstemming met de Grondwet, hielden zij zich aan de benaming "Nederduitsch Hervormd," welke naam ook gevonden wordt op het certificaat, waarbij een Candidaat werd toegelaten door eenig Provinciaal Kerkbestuur in Holland, en als beroepbaar erkend in eenige gemeente der Ned. Herv. Kerk, en welke naam ten overvloede te lezen was op tal van attestatiën, door de oude emigranten uit de Kaapkolonie medegebracht. Meer zullen wij er niet van zeggen, evenmin als van de oprichting der Gereformeerde en der Ned. Geref. kerk hier te lande. Ons eenig doel was omtrent den persoon van Ds. VAN DER HOFF het een en ander te boek te stellen, overtuigd zijnde dat zulks aan velen zijner vrienden aangenam zijn zal. Staatkundige verwikkelingen, kerkelijke beroeringen zullen wij ter zijde laten; vooreerst is het geen aangenaam onderwerp, ten andere beginnen de wonden, die daardoor in der tijd geslagen zijn, thans zoo goed als

te genezen. Karakteristiek is de uitdrukking van Ds. VAN DER HOFF, dat die wonden, aan de Herv. kerk toegebracht, haar wel sterk hebben doen bloeden, maar zij zijn slechts aderlatingen geweest, die haar volstrekt geen kwaad, maar veeleer goed gedaan hebben.

Als een bewijs hoe uitgestrekt zijn arbeidsveld was diene, dat hij, in het begin van zijn predikantschap de geheele Transvaal voor zijne rekening had. Hij moest gemeenten stichten, kerkeraden aanstellen, wetten en bepalingen maken. De getallen der door hem gedoopten, aangenomen en gehuwden zijn verbazend.

Door Ds. V. D. HOFF zijn gedurende zijn verblijf in de Transvaal: 13,720 kinderen gedoopt,
6,114 jongelieden aangenomen,
1,486 paren gehuwd.

Toen hij het feest zijner 25 jarige ambtsbediening vierde op 28 Mei 1878 (waarvan reeds melding is gemaakt), werd door de talrijke schare, die opgekomen was om zijne feestrede te hooren, getuigenis afgelegd van de hooge achting, waarin zijn dienstwerk werd gehouden. Die rede zelve was een waardig product van Ds. VAN DER HOFF. Schoone taal, schoone gedachten in grooten overvloed, ernst en luim afgewisseld. "Van waar komt gij" was zijn tekst. Zijn antwoord was: Ik kom van een lange reis, 25 jaren lang, en toen begon hij het een en ander van zijn wedervaren te verhalen. Met aandacht luisterde men tot het einde toe. Het laatste gedeelte vooral was aandoenlijk, toen hij wees op de vele voorrechten, die hem met de Herv. kerk waren ten deel gevallen.

Als mensch, in den dagelijkschen omgang, had hij zijne gebreken. Hij was kort gebonden, een kwaal die met de jaren niet verminderde. Maar, zooals bijna algemeen gezegd werd, mij mocht een foutje maken; het werd hem vergeven, hij is onze oudste en eerste leeraar. In kerkelijke vergaderingen zal hij worden gemist. Toen hij nog in zijn kracht was, hebben wij meermalen gelegenheid gehad, zijn talent te bewonderen, in het verdedigen eener zaak, zijn scherpe kritiek, zijn gebruik maken van verschillende omstandigheden. Hij was een man van kennis,

van verlichte gedachten. In de laatste jaren werd hij aangetast door lichaamssmart, die hem in zijn arbeid hinderden. De wensch werd ook herhaaldelijk uitgesproken naar meerdere hulp. En nu is hij heengegaan. Niet te vergeefs heeft hij geleed. Een weduwe laat hij na, en twee zoons; in hetzelfde jaar van zijn feest, in 1878, had hij nog de smart zijn eenigste dochter te verliezen. Aan den anderen kant had hij nog het geluk, zijn tweede vaderland vóór zijn dood bevrijd te zien van vreemde heerschappij. Die liederen, door hem op de herwonnen vrijheid gedicht, en op PAARDEKRAAL te worden gezongen, zijn bewijzen zijner vaderlandsliefde.

Zijne nagedachtenis zal in eere blijven, zoo lang de Transvaal bestaat.

VREDE ZIJ ZIJNER ASSCHE!

Wachter op de heilge muren,
Wachter! wijkt nog niet de nacht?
Ach! wij tellen rustloos d'uren
Tot ons d'ochtend tegenlacht,
Als 't gesternte gaat verbleken,
Als het duister is geweken
En de zon op berg en dal
Warme stralen werpen zal.

Blijf, o God! in onze dagen
Voortgaan met uw heerlijk werk;
Doe ons moedig steenen dragen
Tot den opbouw uwer Kerk.
Geef ons met een rein vertrouwen
Op een vasten grond te bouwen;
Niet van eigen doen en kracht,
Slechts van U zij 't heil verwacht!

DES MEESTERS HAND.

Des Meesters hand
Doet soms de droefste snaren trillen
Van 't mensenhart.
De zoetste hemelse muziek
Komt voort uit smart.

Des Meesters hand
Geleidt Zijn kind tot stil vertrouwen
Tot de nacht zo dicht
Van tranen is vergeten
In 't lieflijk morgenlicht.

Des Meesters hand
Grijp aan in kinderlik vertrouwen
In smart of vreugd.
Hij vult uw ziel met rijke zegeningen
Van reine deugd.

Des Meesters hand
Maakt elk verlies 'n waar gewin
Als dag by dag
Hij vult de plek van 't geen Hij nam
Met Hemzelf weer in.

W. P. J. POEN.